

Uni Neba bíní Lúkkë rë Kúnsëe

Di ɓaahi jaɗaa Lúkkë daa bíní téeríi Uni Nebi beh, ndaa biti daa ri bíní rí wonuy filiɓ. Di fi Lúkkë nék húmú payoh, te ri húmú yëwúɗ neh. Di bíníté tééré kay, daa ri bee won sun fi tílédí apootarra ra. Di húmúy apootari Yéésú dé', ɓani Pool daa na húmú ñéerúu (Saame Kolos 4.14). Di meelsa' meelsoo níi dī lahte yii lante ri sun fi pesi Yéésú, dī na anti bíní unni yeh. Di bíní unna ɓëyi hínú Tewofil.

Lúkkë bíníté iñi lahte solo pesadi Yéésú : Koope wolte Yéésú ëldúnë nda ɓëyi gém dīi na ɓééɓ múc. Di teeɓa'te biti bal Yéésú daa Yíkëe.

Filib téeríi beh, dī wonte sun fi :

- yii lenke dee aya' Saɗ Batis ëldúnë rë (1.5-25 ; 1.56-80),
- yii lenke dee aya' Yéésú ëldúnë rë (1.26-55 ; 2.1-20),
- yii lenke payi Yéésú jéríɗɗë (4.38-41 ; 5.12-26),
- yii lenke kimtaanni caakka paɗ ri ra (7.11-17 ; 8.22-25 ; 9.10-17),
- yii lenke anili ɓëe' naa'-keeñ dék Samari ra (10.29-37),
- yii lenke bee paya' Yéésú faam i Martaa a Mari ra (10.38-42),
- yii lenke kolohi Yéésú Galile dī na saañ Yerusalem (13.22-30 ; 18.31-34),
- yii lenke anili kúkëyë múuy níi olute ra (15.11-32),

- yii lenke húlí Yéésú (23.13-56),
- a yii lenke kolohi búudé (24.1-49).

Bëyí fí jaŋi téeríi bee bééβ ay yúh bití Yéésú daa Sëmlëhí bëewë gémú dīi na ra bééβ.

Yee tah Lúkkë bíní unna ra

¹ Bah Tewofil, ow caak bíníyúté di oluu wa ri, di yii lenke iña lah filiβ fi fun dee bín fë rë,

² ti di bíllúu wë bëewë maasuu iñyaaha dalaani wa ra, te daa wa bëewë na waariyu Unni Koope ra.

³ So' bal, mi nampee meelsa' yii lante sun fi iñyaaha bééβ, mi na téebíd, dala'te dalaani wa, mantee ot bití ette mi bíníyíd dë wë.

⁴ Hen daaha raa, fay yúh bití iña teebu fu ra bééβ kaah.

Woni ban fi límí Saŋ Batis

⁵ Jamanaa hena' Erot buuri Yúdée rë, húmú lahte seeyohi hínú Sakari, dī non goomali seeyoh yi Abiyaa koon. Beleβi hínú Ilsabet, dī sédí Aaron seeyohi gaana.

⁶ Wa bééβ ana húmú júbúté íllí Koope, wa na hélíh yin túuyè' yë, wa na pagu iña naha' Koo-Yíkëe rë bééβ.

⁷ Wa húmú lahuy koy, af bití Ilsabet húmú mínéh pok loo, te wa bééβ ana bahayute.

⁸ Lahte bis, Sakari hompe waaji seeyoha yulid Koope na ra, ndah goomali daa eyuu paŋi.

⁹ Di baahuu wa ri, seeyoh ya húmú tansuu ow, kēdrí Koope cuuraay tígë lukki sela filiβ Faam fi gaani Koo-Yíkëe rë. Bee yínée tansa keen sun fi.

10 Wahtaa na kara' cuuraaya ra, bëewë béeb húmú ëssä na dagu.

11 Sakari hom filiḅ ní ri otte malaakii Koo-Yíkëe hatna paa' tígë na tamuu cuuraay ra ya' ñamaa.

12 Di tiitté, afa kúnëhté.

13 Ndaa malaakaa won ri tih : « Ngana tíit Sakari ! Koope tahte ḁaṅu : beleḅu IIsabet ay roo límíḁ koy yaal, lah ðëekée rí Saṅ.

14 Keeñu ay naa sos níi sos te límí ay neba' ow caak.

15 Di ac ow gaan íllí Koo-Yíkëe. Di ii han béëñ mbée hani mín maniyil béeb. Balaa ri límú, ḁí ay líif a Ruuh-Peseṅ.

16 Di ay nimilíḁ ow caak di bëy Israyel Koope na, Yíkí wë.

17 Di ay këllëh Yíkëe, ñéerë' a doolii Ruuhi Koope húmú yonente Éelí në rë, yugusa' hanndal ki baappa a koyya, nimilíḁ bëewë súugúu Koope ra, wa ñéerë' a bëewë júbú rë. Di ay saam dúukélí bëewí ay homḁe Koo-Yíkëe. »

18 Sakari meelte malaakaa won ri tih : « May yúhée biti yii baa ay lah ḁíh ? So' mi bahate te beleḅ so' ḁitiffe. »

19 Malaakaa tahte won ri tih : « Daa mi Gaburyel, mi homa' hëbís Koo. Daa ri wol so' ḁoo na, komu uni nebi bah.

20 Yee won mi ro baa ra ay lahee ḁaaha biti wahtaa lah. Ndaa gémë gémëy fu so' ra tahte fii míníl won níi yiin nay lahe iñyaaha ra. »

21 Yaaha béeb bëewë húmú ëssä na sehu, wa éemuté maaña maañ Sakari filiḅ tígí selaa ra.

22 Dúhë' rí rë, ḁí mínéh won waa na, ḁí wona' a wa wonad likíḁ. Tígí ḁaaha, bëewë anutee yúh

biti ri ot yin tígè.

²³ Dúmlè' Sakari waalla eyuu ri Faam Koope ra, dī nimilte faam.

²⁴ Gétè' iñyaa bééβ rē, hompe níi Ilsabet belebi pokke loo, hompe yii mitte céyín iip faam d'úhëy. Di won nufi tih :

²⁵ « Èlí yee pagid' so' Koo-Yíkèe rē kan ! Nufa payte soo na, dī níssé gacaa húmú homa' mi leelii béewë rē. »

Woni ban fi límí Yéésú

²⁶⁻²⁷ Céyín pëenë filoon fi heni Ilsabet loo, Koope wolte malaaka Gaburyel kúkëy cafay na, hínú Maryaama ; dī dék Nasaret di Galile. Di húmú onute yaal ; yaala Suseef sédí Dawit.

²⁸ Laha' malaakaa faam Maryaama ra, dī won ri tih : « Coleere Maryaama, dō fa Koo-Yíkèe on dō mal ra. Di ee dōo na. »

²⁹ Woni malaakaa kúnté af Maryaama ; dī na níβ yee wafti fahaa won wodohi baa ra.

³⁰ Malaakaa won ri tígí daaha tih : « Ngana tíit Maryaama, Koope daa on dō mal.

³¹ Síkirée ! Fay pok loo te fay lahee koy yaal, lah dëekée rí Yéésú*.

³² Di ac ow gaan te ri ay dëekúu Koy Koope fa sunaa-sun. Koo-Yíkèe ay rii yed' ñaani nguur ki Dawit ciffi.

³³ Di ay hen buuri βëy Israyel faraah, Nguur ki ii mëssi d'úm. »

³⁴ Maryaama won malaakaa tih : « Yii baa ay mínée lah d'íh te mi yéeh yaal ? »

* **1:31 1.31** Tii Yéésú di ébrë daa Yosuwe. Yosuwe daa ri : Yahwee daa Sëmléhë.

35 Malaakaa won ri tih : « Ruuh-Peseᅇ ay cép sun fu, Koope fa sunaa-sun ay teeᅇba' doolii dōo na. Daa tah kúkēyí selaa nay fuu lahee ra ay dēekúu Koy Koope.

36 'Bitifa' mboko mu Ilsabet ní, dī pokke loo ; dī fa húmú wonu bití mínéh lah koy ra, dī hom céyín fí pēenē fí woteh.

37 Lahay yii wooñ Koo. »

38 Maryaama won tígí daaha tih : « Mi súrǵíi Koo-Yíkēe ; yee won fu ra lahaan dāaha. » Tígí daaha, malaakaa takohte, saañce.

Yéri Maryaama Ilsabet

39 Tíkēh i waal, Maryaama kolohte yíppée saañ gini hom danᅇi deyi Yúdée.

40 Laha' ri ra, dī haalte faam Sakari, wodohte Ilsabet.

41 Ilsabet na keloh wodohi Maryaama, koy ka lowa hégíyēhté, Ruuh-Peseᅇ yíppée rii haal.

42 Tígí daaha, dī béyídté uni sun won tih : « Koope lukki barkel ro beᅇᅇᅇba feey fa béᅇᅇ te koy ka lowu barkelte ᅇal.

43 Daa mi wa ní, yaafi Yíkíi sē' na ac yéri sē' ?

44 Ole ! Mi na keloh wodohu rek, keeñ koy ka loo so' sosse níi sos, tahte ri na hégíyēh.

45 Fu lahte sos-keeñ, gémē gém fu bití iña wonu fu te kola' Koo-Yíkēe nē rē ay lah. »

46 Maryaama won tígí daaha tih : « Mee kañ dēe gaana' Koo-Yíkēe rē,

47 dī fa na sēmlē' sē' rē tahte keeñ so' sosse níi sos,

48 di yee hela' ri nuf soo na ra, so' mi súrǵē dīi na kut ra.

Daa tah dala'te woteh níi kiri fi kirih,

bëewë ay soo dëekée sos-keeñ fe.

49 Koope fa mín bëeb rë pagidte so' yii gaante ;
tiyi selate.

50 Dee níi kiri fi kirih,
dī ay teeḅ bëewë neehu ri ra naa'-keeñ.

51 Di teeḅa'te doolii, paḅke i yin gaan ;
dī tasaara'te bëewë nē gaan-gaanluu ra.

52 Di cépídté buurra ñaanni nguur ki wa,
béyídté bëewë lahuy doole ra.

53 Di onte bëewë yaabu ra njél,
líkké bëewë caaku yin ra wa suute a ya' holon.

54 Di sëmlë'té bëy Israyel súrgë yí,
teeḅpe wa naa'-keeñ,

55 ti di húmú gapa' ri caacci yen nen, Abraham a
séttí níi kiri fi kirih. »

Límí Saḅ Batis

56 Maryaama hompe Ilsabet na yii mitte céyín
éeyë antee nimil faam.

57 Laha' loo Ilsabet ra, dī lahte koy yaal.

58 Keluu bëewë dékú a ri ra a mboko yi biti
Koo-Yíkëe teeḅpe ri naa'-keeñ níi rë, ñani wa
bëeb bokute lahute na sos-keeñ.

59 Nimila' bisa límú kúkëyë rë, bëewë ayute
leji. Wa fahuu yeri tii Sakari koon, boffa ;

60 ndaa yaafa tahte won tih : « Èe-ëe', dī hínú
Saḅ. »

61 Wa wonu ri tih : « Lahay bëyí hínú ñaaha
mboko yu na. »

62 Wa anutee won a boffa wonad likid, meelute
ri tiya nay yeru koohi ra.

63 Tígí daaha, Sakari meela'te arduwaas, bínité nē unni yeh : « Di ay hínú Saṅ. » Bëewë bééβ éémúté nē.

64 Pereem Sakari yíppée pèkísèh, dī dalaatte won, dī yampe na sīm Koope.

65 Bëewë bani wa dékú rē bééβ tíitúté. Wona hente léyèṅ deyi danṅi Yúdée bééβ.

66 Bëewë keluu iñyaa ra bééβ na níbú yii leṅ na, wa na meelu affi wa yee nay míllée kúkëyë rē, ndée lante biti Koo-Yíkëe ñéerë'té a ri.

Kaṅi Sakari Koope

67 Ruuh-Pesen haalte Sakari boffi kúkëyë, dī na léhín unni kola' Koope na won tih :

68 « Bëewë bééβ sīmún Yíkëe, Koope fi bëy Israyel, di yee yeela' ri bëewí, sēmlë'té wë rē.

69 Di kompe yen bëyí gaani nay yen sēmlée, bi dūhë' tali Dawit súrgíi.

70 Daa ri yee maañ rii gapa', ñeya'te ri yonente yi sela yi ra.

71 Di hómú wonte yen biti ri ay yen sēmlë' ya' yi haa'oh yi yen a kaa'oh yi yen.

72 Di teeḅpe caacci yen naa'-keeñ, hampe yee hómú pok ri hanndal ki wa ra.

73 Koope añohte ciffi yen Abraham biti

74 dī ay yen sēmlë' ya' yi kaa'oh yi yen, nda yen néekiñíh jaamiyohi ;

75 nda pesi yen bééβ, yen hen bëewí selayute te júbúté illí.

76 Te do fi koy so', fay dëekúu yonentii Koope fa sunaa-sun, ndée fay këllëh Yíkëe, fu darid ri waali,

- 77 fu teebe bëewí biti ri ay waa sëmlè', baal wa bakaadfi wa.
- 78 Koope fi yen baahte te ri naa'te keeñ, daa tah dī ay yen hawaan a niiñi d'úhè' sun ti na'a na púl rē nen,
- 79 niiñli yen fa homu ñúus te tasuu seh kúl kē rē, dī tík yen waali jaammaa. »
- 80 Sañ na ood, afa na baatti kúnsēh. Di húmú pesa' luufa níi yiin teekiroh ri bëy Israyel ra.

2

Lími Yéésú

(Saame Maccèe 1.18-25)

- 1 Jamanii baaha, buura hínú Ègís rē túuyè'té kíní bëewè dékú ginna Rom ílíf wè rē bééβ.
- 2 Lahi kínè déβ baa ra, ðeef Kiriñus daa kélfii gini Sírí,
- 3 te ow fi ow bééβ saya' bíníyèh gina coosaana' ri ra.
- 4 Di fi Suseef bal nampee koloh Nasaret di Galile, saañce Betle'em di Ýúdéé, gina coosaana' Dawit ra, ndée ri non tali Dawit.
- 5 Na saañ Suseef bíníyèh rē, bani Maryaama ñéerúu. Deef Maryaama húmú pokke loo.
- 6 Homi wa Betle'em daaha, lowa hampe ;
- 7 dī saawohte koy yaal. Di lēmèssé baakera ndímú, fénídté rí mbalka ñamaa júr, bi ðeef wa húmú ðēmíh lasa na hanluu ayoh ya ra*.

* 2:7 2.7 Jamanii baaha, bëewè ginna luufa deyi baaha a júrè húmú mínú nee' lasa yinè. Deefuu wa lasa na hanluu ra líífé rē, Suseef a Maryaama húmú lasa na hom júrè rē.

⁸ Húmú lahte níirèh yí na nee'u wohi yuppi wa luufi baaha.

⁹ Malaaka yínè di malaaka yi Koo-Yíkèe púlèhté waa na, niiñi ndami Yíkèe hawaante wa. Tígí daaha, wa tíitúté níi tíit.

¹⁰ Malaakaa won wa tih : « Ngènè tíití ! Mi ac wonon yii neɓpe keloh, yii ay sosil keeñni bëewë béeb níi sosil.

¹¹ Elgee woteh beh, di gin Dawit, lahte Sëmléhi límdúté rën, daa ri Kiristaa, daa ri Yíkèe.

¹² Te ñon ay rii yúhsée ñeh : ñon ay ot baakeri lëmésú ndiimú, fëndú mbalka ñamaa júr. »

¹³ Malaakaa na woc wona, malaaka caak yípútée ríi ñeefid, wa na njoobru Koope wonu tih :

¹⁴ « Koo laha ndam di sunaa-sun, te bëewë ri faha' wa ra béeb lah jaamma feey fa. »

¹⁵ Nimiluu malaaka ya sun-Koo ra, níirèh yë na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yen yíppi koloh yen saañ Betle'em, yen ole yee lah ra, yee teeb yen Koo-Yíkèe rë. »

¹⁶ Wa yípútée koloh suute na saamu. Lahuu wa ra, wa olute Maryaama a Suseef, wa ñeefute baakera fëndúté mbalka ñamaa júr.

¹⁷ Oluu wa kúkëyë rë, wa bíllúté yee won wa malaakaa sun fi ra.

¹⁸ Bëewë keluu bíllí níirèh yë rë béeb éemúte woni wa níi éem.

¹⁹ Di fi Maryaama hampe iñyaa béeb afi, na níb në.

²⁰ Níirèh yë anutee koloh na nimilu yuppi wa, na kañu Koope, na njoobru ri di iña keluu wa te olute wa ra. Iña béeb lahte ti ñee húmú wona' wa malaakaa ra nen.

21 Nimila' bisa límú kúkëyë rë, wahtaa nay rii lecu ra lahte ; dî yerute tii Yéésú ti di húmú naha' ri malaakaa dëef yaafa pokay loo doom ra.

Kúrí Yéésú Faam fi gaani Koope

22 Hompe níi wahtaa wad waa púúsúun rë lahte ti dëe túuyë' rí kootii Mëyíis rë nen. Tígí daaha, Suseef a Maryaama koluute kúrúté Yéésú Yerusalem, jébélúté rí Koo-Yíkëe,

23 ndée bíníyúté di kootii Koo-Yíkëe bitih : « *Koy ki saawi yaali límú béeb ay jébélú Koo-Yíkëe.* »[☆]

24 Wa yeruute hawra na naha' kootii Koo-Yíkëe rë bal : hëtë ana mbée bédú teem-teem ana[†].

25 Húmú lahte bëyí dék Yerusalem, dî hínú Simewoŋ. Di júbpe, gémpé Koope níi gém, te lahte yaakaar ayi bëe' nay sëmlée bëy Israyel ra. Ruuh-Peseŋ húmú haalte ri,

26 te teeŋpe ri biti dî ay ot Buura Koo-Yíkëe fal ri ra, balaa ri húl.

27 Daaha, Ruuh-Peseŋ yeñce ri Faam fi gaani Koope. Kúruú Suseef a Maryaama koy wa Yéésú paŋi yee naha' kootii Mëyíis rë,

28 Simewoŋ beŋpe kúkëyë boŋpe ri, símpé Koope na won tih :

29 « Koo-Yíkëe, yee gap fu so' ra lahte woteh. Fu mín sëe yeris so' mi sùrgúu mi húl, mi saañ a jaamma,

☆ **2:23 2.23** Saame Kolohi koyi Israyel Ésip 13.2, 12, 15 ; Kíni bëy Israyel 18.15-16 † **2:24 2.24** Kootaa húmú naha' hawid har a hëtë mbée har a bédú teem-teem, ndaa bëyí húmú lahay cadum har raa, dî mín yera' hëtë ana mbée bédú teem-teem ana. Saame Tali Léwí 12.8.

³⁰ ndée mi tíkké íllí sè' ngèey sun fi Sèmlèhè wol fu ra,

³¹ te bëy èldúnè bééβ ay rii ot.

³² Daa ri niiña nay tahe heetta feey fa bééβ yúh rë rë ; dī ay on bëewú, bëy tali Israyel ndam. »

³³ Boffa a yaafa éemuté yee won Simewon sun fi kúkèyè rë.

³⁴ Simewon dagidte wa antee won Maryaama yaafi Yéésú tih : « Koope daa wol kúkèyí beh, kéendí a béyri ow caak Israyel. Di ay hen tínnèe te bëewè ay rii kaa'.

³⁵ Di ay tah ow caak teeβa' yee hom nuffi wa ra ; te dō fi yaafa, fay lah yii ay roo misik keeñu níi misik. »

³⁶ Húmú lahte yonentii bitiffe níi bitif hínú Aane ; dī koy Penuwel fa tali Aseer. Bani yaala húmú kood ri hena' ri cafay ra pesute kíil paana, yaala antee húl.

³⁷ Kola'te baaha, dī pesse níi ri lahte kíil sabay peeye a kíil iniil (84) te ri lahaatay yaal kay. Di homa' Faam fi gaani Koope na' a elek oore, dage.

³⁸ Di laha' daaha dèeffe wa na, dī yampe na sím Koope, na won bëewè nè sehaaluu biti Koope ay sèmlè' Yerusalem ra bééβ yii lenke kúkèyè nè.

³⁹ Wocuu boffi Yéésú a yaafa pañi yee naha' kootii Koo-Yíkèe rë, wa nimilute gin wa Nasaret di Galile.

⁴⁰ Yéésú na ood, afa na baatti kúnsèh na won wonad baha. Di húmú nebpe nuf te Koope yedday ri.

Laha' Yéésú kíil saboo a kíil ana ra

⁴¹ Húmú lahaa kíil bééβ, boffi Yéésú a yaafa pay feedi PaagaYerusalem.

⁴² Laha' Yéésú kíil sabboo a kíil ana ra, wa ñéerúuté a ri suute feedin, di baahuu wa ri.

⁴³ Dúmè' feeda ra, bëewë në nimilu, ndaa Yéésú tasse Yerusalem te boffa a yaafa yíih yin na.

⁴⁴ Wa habuu biti koon bani kooyya ñéerúu rë daa homu, níi wa tíluté bis múlgús. Kanuu wa ri ra, wa na anuu rii saam mboko ya a kooyya na.

⁴⁵ Oluy wa ri ra, wa nimilute Yerusalem na saamu ri.

⁴⁶ Waali éeyë fë, wa deefu ri filiḅ Faam fi gaani Koope tookke yëeddëh yë në, na síkírëh wë, na meel wa.

⁴⁷ Bëewë në síkírúu rí rë béeb, éemúté dee ñaaña' ri ra a dee na lofa' ri won ra.

⁴⁸ Boffa a yaafa éemúté níi éem oluu wa ri ra. Yaafa won ri daaha tih : « Do fu paga' fun yii bee díh ? Funi boffu moku moku saamu níi mok. »

⁴⁹ Di won wa tih : « Don saamuu so' yih ? Don yíih biti mi wadti homa faam Baaso' a ? »

⁵⁰ Ndaa wa yíih yee faha' ri waa won baa ra.

⁵¹ Yéésú kolohte bani wa nimilute Nasaret. Di tassi ñeya' woni wa. Yaafa hampe iña lah yaa ra béeb afi.

⁵² Yéésú na ood, nufa na baatti neb ; di baattee neba' Koope a bëewë.

3

Waarii Saṅ Batis

(Saame Maccëe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Saṅ 1.19-28)

¹ Kíilí sabboo a iip fa homa' buura hínú Tibeer nguur ka ra, deef Poos Pilaat daa hómú

gëernëerí Yúdée, Erot kúdté Galile, Fílíp bahii kúdté Ítúré a Tarakonit, Lisañas kúdté Abilen ;

² Haan a Kayif daa húmú seeyoh yi gaanna. Kíilí baaha, Saṅ fi Sakari hom luufa, liilte Una kola' Koope na ra, bee nay rii waareye ra.

³ Daaha, dī wérté deyi Yurdeṅ bééḅ, na won béewë bití wa warutee lof pesaḍ, wa bëtsú, Koope baal wa bakaadḍí wa

⁴ ti dee húmú bíníyúu rí téeríi yonente Isayii ra bitih :

« *Lahte un bëyí d'ofohite luufa na won tih :*

“Dëḍḍí Yíkëe waal,

ḍon yugusidḍí ḍi waalla nay rii ñeye ra nú júb.

⁵ *Húlúbbë bééḅ púubún,*

daṅṅa a dúṅṅë bééḅ ḍeelu ;

waalla lúgúyëḥ rë yugusuu,

waalla lah ngas ra leeñu.

⁶ *Hen ḍaaha raa, béewë bééḅ ay ot bití Koope ay sëmlë'.”* »✧

⁷ Ow caak ayute bëtsëḥ Saṅ na, dī won wa tih : « Tisoh yi hiliññi yeh ! Daa won ḍon bití ḍon mínú hegoh daanee ke Koope na ac ra ?

⁸ Hena bití kaah ḍon lofute pesaḍ raa, lah téebíi rí pagaḍḍon. Ngënë hëbí affon bití ḍon séttí Abraham rek doyte. Mee ron won ra ee bití Koope mín yídís la' yi yeh wa hen séttí Abraham !

⁹ Wëettíyíi affon ! Yíinë caṅke leca'i kilikka tal-tal ka ; kilki límëy koy ki lahte njiriñ bééḅ ay lecu, betu kíi. »

¹⁰ Bëy mboolo ma na meelu Saṅ wonu ri tih : « Koope faha' bití fun pagun yih ? »

11 Di tahte won wa tih : « Bëyí lah búub ana, ona bëyí lahay búubí yínëe ; te bëyí lah yii ñama ri, wora' a bëyí lahay ñam. »

12 I yeekoh tùm ayute bëtsëh bal, meelute ri wonu tih : « A fun nék bahaa, fun wadti pagun yih ? »

13 Di tahte won wa tih : « Ngënë méelí yii luk yee nahu ron meela' tùm rë. »

14 I soldaar ayute bal, meelute Saṅ wonu ri tih : « A fun ! Fun wadti henun díh ? » Di won wa tih : « Ngënë nëefi héliis ow, te ngënë féli ow ron beɓ hélsí. Lah téyí iña na yínlú ron ra. »

15 Bëewë lahute yaakaar níi wa béeb na wonu nuffi wa nda Saṅ daa Buura Koo fal ri ra neh.

16 Saṅ won wa béeb tih : « So' mi beh, mi bëtsë' ron a muluɓ, ndaa lahte bëyí ee ac ra, dí luk soo gaan fap, mi haayayti liil kotti*. Di ay ron bëtsée a Ruuh-Peseṅ a kii.

17 Di hampe ifi ya'i : dí ay faad too ka, soɗ peba misahi, tam fikid fa filiɓ kii kí yíméeh. »

18 Saṅ ñeya' yëeddë' yí yaaha a i won kay caak waareye bëewë Uni Neba.

19 Di wonte af gëernëer Erot bal, naafa naaf ri Erojat beleb bahii ra a iñi bossi caakki kayya paṅ ri ra.

20 Erot pagilte bi luk yaa fos, dí bekrohte Saṅ kasu.

Bëtsí Yéésú
(Saame Maccëe 3.13-17 ; Marka 1.9-11)

* **3:16 3.16** mi haayayti liil kotti : Di gerek, biníyú deh : te mi yinte sah pëkisi nih yí ñafadfi.

21 Saŋ hómú bêtíssé ßëewë hómú daaha ra ßëeß, dî bêtseelëhté Yéésú nè ßal. Na hómú ðaŋ Yéésú bee na bêt sú rí rë, sun-Koo kúnsëhté,

22 Ruuh-Peseŋ céppé sun fi man bédú nen, antee lah uni d'uhë'té sun won tih : « Daa fu Koy so' ! Mi faha'te ro nîi faha' ! Keeñ so' sosse ðoo na nîi sos ! »

*Coosaani Yéésú
(Saame Maccëe 1.1-17)*

23 Na dal Yéésú légéyí rë, ðeef ri wafti lahaa kíil sabay éeyë (30). Bëewë hómú habuu biti dî koy Suseef fi Héelí.

24 Héelí koy Matat fi Léwí ; Léwí koy Melki fi Yanay ; Yanay koy Suseef

25 fi Matacaas ; Matacaas koy Amos fi Nahum ; Nahum koy Esli fi Nagaay ;

26 Nagaay koy Maat fi Matacaas ; Matacaas koy Séméyín fi Yoseh ; Yoseh koy Yoda

27 fi Yowanan ; Yowanan koy Resaa fi Sorobabel ; Sorobabel koy Salasiyel fi Néri ;

28 Néri koy Melki fi Adi ; Adi koy Kosam fi Elmadam ; Elmadam koy Er

29 fi Yéésú ; Yéésú koy Eliyeseer fi Yorim ; Yorim koy Matat fi Léwí ;

30 Léwí koy Simewoŋ fi Yudaa ; Yudaa koy Suseef fi Yonam ; Yonam koy Eliyakim

31 fi Meleyaa ; Meleyaa koy Menna fi Matataa ; Matataa koy Natan fi Dawit ;

32 Dawit koy Yéssée fi Obet ; Obet koy Búus fi Sala ; Sala koy Nahson

33 fi Aminadap ; Aminadap koy Atmin fi Arni ; Arni koy Hesron fi Peres ; Peres koy Yudaa

³⁴ fi Yakop ; Yakop koy Isaak fi Abraham ; Abraham koy Terah fi Nahoor ;

³⁵ Nahoor koy Sérúk fi Réwú ; Réwú koy Pelek fi Ebeer ; Ebeer koy Sela

³⁶ fi Kenan ; Kenan koy Arpaksat fi Sem ; Sem koy Nowe fi Lemek ;

³⁷ Lemek koy Matusalem fi Henok ; Henok koy Yeret fi Mahaleyel ; Mahaleyel koy Kenan

³⁸ fi Enos ; Enos koy Set fi Aadama ; Aadama koy Koope.

4

Saami Seytaane fiirí Yéésú

(Saame Maccëe 4.1-11 ; Marka 1.12-13)

¹ Yéésú líiffé a Ruuh-Peseñ, kolohte laahi Yurdeñ, Ruuha kúdté rí na ðen ri luufa.

² Di hompe dín fë waal sabay iniil (40) Seytaane na saam fiirí. Waalli yaaha bééß, ði túmëy yin loyi ní yaabi misikke míllè'té ríi ham.

³ Seytaanaa won ði tígí daaha tih : « Hena biti fu Koy Koope kaah raa, túuyé la'i bee yíssëh ñam. »

⁴ Yéésú won ði tih : « Bíníyúté Téerëe bitih : *“Ow pesa' ñam neh kut.”*☆ »

⁵ Seytaanaa kúdté rí sun fi ðaŋi utte, yíppée ríi teeß ginna feey fa bééß,

⁶ antee rii won tih : « May roo yedŋguur ka a alal ma ginni yee bééß ; wa bééß ee ya' so', te mi mín wëe on ðëyí neba' so'.

⁷ Kon fu jaamiyoh so' raa, fu laha' wa bééß. »

☆ **4:4 4.4** Saame Nérsí Kootaa 8.3

⁸ Yéésú won dī tih : « Bíníyúté Téerëe bitih : *“Fay yekre Koo-Yíkëe daa Koope fu ra te fay jaamiyee ri kut.”*✧ »

⁹ Filoon fi baaha, Seytaane kúdté rí Yerusalem, cëgídté rí jibi Faam fi gaani Koope, antee rii won tih : « Hena biti fu Koy Koope kaah raa, yedfëe feey.

¹⁰ Bíníyúy Téerëe biti Koope ay nah malaaka yi níidú woo ?

¹¹ Bíníyúté biti bal : *“Wa ay roo meeb tenel, toñeh fay kabinee la’.”*✧ »

¹² Yéésú won dī tih : « Bíníyúté Téerëe bitih : *“Koo-Yíkëe daa Koope fu, ngana saam olsohi.”*✧ »

¹³ Filoon fi bee ñeya' ri pagad̄da ra béeb na saam fiirí Yéésú rë, Seytaane saañce na séhídf waal kay.

Nimili Yéésú Galile

(Saame Maccëe 4.12-17 ; 13.53-58 ; Marka 1.14-15 ; 6.1-6)

¹⁴ Yéésú kola' daaha, ñéerë'té a doolii Ruuh-Pesen nimilte Galile. Tiyi hente lëyëñ deyi baa béeb.

¹⁵ Di húmú yëeddë' filiḅ ílíyyë na ḍaguu yëwúdfë Koope ra, bëewë béeb kañe ri.

¹⁶ Lahte bis, Yéésú kolohte saañce Nasaret fa kora' ri ra. Laha' bisa na hílsúu yëwúdfë rë, dī payte haalte tígë na ḍaguu Koope ra ti di na húmú paga' ri merees nen ; dī kolohte janii Unni Koope.

✧ **4:8 4.8** Saame Nérsí Kootaa 6.13 ✧ **4:11 4.11** Saame Kañaa ya 91.11-12 ✧ **4:12 4.12** Saame Nérsí Kootaa 6.16

17 Di yerute téerëe bíní yonente Isayii ra. Kúnsè' rí téerëe rë, dī otte tígè bíníyú unna na húmú saam ri yee ra :

18 « *Ruuhi Koo-Yíkëe ee soo na, dī falte so' waarii ñëkíddë Uni Neba, dī wolte so' woni bëewë téyú kasu ra biti wa ay yedfu, woni búumíddë biti wa ay ot a sëmlë'í bëewë moklu ra.*

19 *Di wolte so' woni bëewë biti kíilë nay waa teebe Koo-Yíkëe naa'-keeñ ra ee ac ra. »*✧

20 Janiya' ri unna níi wocce ra, Yéesú kúnté téerëe, nimilidte ri bëe' në tooppitoh yii lenke tígè na daguu Koope ra, tookke ay yëeddée. Bëewë húmú daaha ra béeb na yeelu ri.

21 Di won wa tígí daaha tih : « Woteh fee Koo beh, Unnee téerëe keluu ron yaa ra, lahte kahkah ! »

22 Keeñni bëewë béeb sosse Yéesú në te wa éémútè unni nebba won ri ra, na wonu tih : « Añcañ yaa koy Suseef kep ee ! »

23 Di won wa tih : « Mí yúhté biti don ay soo won léehí beh : “Do fi naahee, paye afu !” Don ay soo won biti bal : “Fun keltuute iña pañ fu Kafarnawum ra béeb ; page mani wa filib ginu noo, fun ot !” »

24 Di baatte won tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : yonente na síkíríih gina dék rí rë.

25 Cëe mi won ron : lante biti belebbi yaalli wa húlúté húmú caakute Israyel na pesa' yonente Éelí rë. Bín fë, Koo húmú tobay níi hente kíil éeyë a caan, tahte yaabi misikke laŕpe gina béeb.

✧ 4:19 4.19 Saame Isayii 61.1-2

26 Añcaṅ, Koope húmú wolay Éelí ow yínè sah belebbi yaa na ; dī wol ri bi dék Sareptaa di deyi Sidon, te ri yèwúdf neh.✧

27 Guuñid' caak bal húmú Israyel na pesa' yonente Élísée rē ; añcaṅ, ow yínè sah waa na guuña laday faana ; faan Naamaan fa dék Sírí rē kut daa lan guuña, te ri yèwúdf neh.✧ »

28 Keluu bëewë húmú tígë na daguu Koope ra unni yah, keeññi wa béeb haayte ní haay.

29 Wa koluute, dúhruté Yéésú gina, kúruté rí af daṅa yípúu gin wa ra, na fahuu yeñi feey.

30 Ndaa ri húussé leelii wa saañce.

Payi bëyí yébitèh na ham ri

(Saame Marka 1.21-28)

31 Yéésú lahte Kafarnawum di Galile. Bisa na hílsúu yèwúddfë rë, dī na yeedid' bëewë yee won Téerë rë.

32 Wa éemuté dee na yëeddë' rí rë, bi na yëeddë' rí a sañ-sañ.

33 Deef bëyí laha' yébitèh húmú waa na, di tígë na daguu yèwúddfë Koope ra, dī fonke sun won tih :

34 « Yéésú fí bëy Nasaret, fu faha' pañi fun yih ? Fu ac múklí fun a ? Mi yúh rë ! Daa fu Bëyí selaa dühë' Koope na ra. »

35 Tígí daaha, Yéésú digidte uni won afa tih : « Héddée te fu yeris bëyí beh ! » Yébitèh fë kéenidté bëe' feey fíi bëewë béeb, yerisse ri te yin misikay ri.

36 Bëewë béeb éemuté, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Bee wonad' mën dī kan

? Bëyí bee túuyë' yébitëh yë a sañ-sañ a doole :
 ði túuy wë yeris ow raa, wa yeris ri. »

³⁷ Tii Yéésú yíppée hen lëyëñ deyi baa béeb.

Bëewí caakka pay Yéésú rë

(Saame Maccëe 8.14-17 ; Marka 1.29-34)

³⁸ Yéésú ðúhté tígë na ðaguu yëwúddë Koope
 ra, saañce faam Simon*. Laha' ri ra, ðeef jër
 fënídté pacool Simon beleb, faana tampe níi ti
 palob nen. Yéésú ðagute payi.

³⁹ Tígí daaha, ði sígímpé sun fi jérdë, digidte
 uni túuycé tami faana yeris ði. Tami faana
 yerisse belaa, ði yíppée koloh na tooppitoh wa.

⁴⁰ Haala' na' ra, bëewë lahu jéríð rë béeb, a di
 míntí man jéré, komute wa Yéésú. Di tíkké wë
 béeb ya' payce wa.

⁴¹ I yébitëh yedfute jéríð caak bal, na fogu
 wone tih : « Daa fu Koy Koope ! » Ndaa Yéésú
 digidte uni sun fi wa, kadda'te waa won, ndah
 wa fi yaa yúhuté biti daa ri Buura Koo fal ri ra,
 te ði fahaay biti daa wa wonun yii baaha.

*Kolohi Yéésú Kafarnawum saañce na waare
 Yúdé*

(Saame Marka 1.35-39)

⁴² Lada' Koo ra, Yéésú ðúhté gina, saañce tígí
 ðaayte. Ow caak koluute saami. Oluu wa ri ra,
 wa na fahuu hami, kaa' ri saañ hel wa.

⁴³ Ndaa ri won wa tih : « Mi waðtee pay
 ginni kayya bal, mi waare wa Uni Nebi Nguur
 ki Koope, ndée yii baaha daa tah Koope wol so'.
 »

* **4:38 4.38** Simon fa na wonuu tígí dee ra, daa ri bee Yéésú yed
 ði tii Peer ra.

44 Daaha, dî kolohte na waare ílýyyë na daguu yëwúddfë Koope Yúdee rë.

5

*Taalibe ya d'ébpi dëek Yéesú rë
(Saame Maccëe 4.18-22 ; Marka 1.16-20)*

¹ Lahte bis, Yéesú húmú búk laahi Senesaret*, ow caak ayute na yejantuu hëbísí, na fahuu síkírëhí Unni Koope.

² Di otte gaal ana búk laaha, dëef seeboh ya cépúté na hosu mbaalli wa.

³ Tígí daaha, dî haalte gaali yínëe, bi Simon daa laha' ri, nahte ri yeñi gaala filib mulaa, dî hécëh yutuud' búk laaha. Di tookke filib na yëedídf bëewë.

⁴ Woca' ri wona ra, dî won Simon tih : « Kúré gaala tígí noodfte, don anti bac mbaallon, don seeb. »

⁵ Simon won dî tih : « Bahaa, yee mínú fun ra fun pagute rí elga béeb, fun habuy yin. Ndaa hém daa fu nah so' pañi raa, fun ay bac mbaalla. »

⁶ Wa yeelutee bac mbaalla. Jénnë habu wa ra caak caako ní mbaalla dalte pas.

⁷ Tígí daaha, wa heegute bëewë húmú gaali yínëe rë ya', wa ac habra'i wa. Ayuu wa ra, wa líifruté gaalli ana ya jén ní gaalla talla' honoh.

⁸ Ola' Simon Peer yii bah, dî yeddohte yekke fii Yéesú, won dî tih : « Damaay mi lebee ro Yíkëe, ndée mi bakaaroh. »

* 5:1 5.1 Senesaret : Tii yíní laahi Galile.

⁹ Simon a bëewë ðani húmú rë béëb tíitúté, bi caak jénnë habu wa ra níi caak.

¹⁰ Saak a Saŋ koyyi Sebede, yee wani Simon boku légéy rë tíitúté ðal. Ndaa Yéésú won Simon tih : « Ngana tíit ! Dala'te woteh, fay soo tasee saamid ow. »

¹¹ Tígí daaha, wa teerute, helute iña lahuu wa ra béëb ñeyute tal Yéésú.

Payi guuñnda

(Saame Maccëe 8.1-4 ; Marka 1.40-45)

¹² Lahte bis, Yéésú húmú gin-taah deyi baaha, bëyí faana yahte a guuñ púlèhté ðii na. Ola' bëe' Yéésú, ði yedfohte kotti líhèhté feey, na ðaŋ ri won tih : « Bahaa, mi yúhté biti fu mín sée pay mi haalaat bëewë në†. Fii soo rii pagid a ? »

¹³ Yéésú yedte ya'i tíkké sun fi, won ði tih : « Mi tahte ðaŋu. Yípée wah ! » Guuña yíppée lan faan bëe'.

¹⁴ Yéésú kadda'te ri bílíd won ði tih : « Ngana won ow yii beh. Paye seeyoha na ði olsoh ro, te fu yera' saraha naha' Mëyíis rë fu púusëh, teeði bëewë béëb biti fu lante. »

¹⁵ Filið fi baaha béëb, tii Yéésú baattee hen lëyëŋ ; ow caak na ayu síkiréhi, jéríddë filib fi wa nahee pay.

¹⁶ Ndaa hom níi rëe Yéésú saañ tígí ðaayte, ði hom dín fë dage Koope.

Payi lëfëñíde

(Saame Maccëe 9.1-8 ; Marka 2.1-12)

† **5:12 5.12** *Mi yúhté biti fu mín sée pay mi haalaat bëewë në :* Di gerek, biníyú ðeh : *Mi yúhté biti fu mín sée bukut mi lan.*

17 Lahte bis, Yéésú hom yëeddè', i farisenj a i yëeddèh yí kootii Mëyiis maasuute ; wa dúhúu ginna luufa di Galile a Yúdée, lahte yi dúhúu Yerusalem bal. Doolii Koo-Yíkèe húmú Yéésú nè, tahte ri na pay jériddè.

18 Lahte bëewí kúrú lëfëñídf sun dil ayute, na fahuu haal faam fa, komi ri Yéésú.

19 Ndaa wa yíih tígè nay wa rii ñéyré rè af caagi bëewë. Wa míllúu ríi lëwídf sun fi lasa, saamute buut anutee yëellídf lëfëñídfè hom sun fi dila ra fíi Yéésú leelii bëewë.

20 Ola' Yéésú dee gémúu wë rí rè, dí won lëfëñídfè tih : « Yaal kowa, fu baalute bakaadfu. »

21 Yëeddèh yí kootii Mëyiis a farisenja na wonu nuffi wa tih : « Bëyéé na sol Koope bee ra wa ? Daa mín baala' bakaad henay Koope ? »

22 Bi yúh Yéésú yee nuffi wa, dí won wa tih : « Don níbúu yii baa díh ? »

23 Yi daa lukki yoob biti mi won bëyí beh : fu baalute bakaadfu, mbée kolee fu tíl ?

24 Woteh don ay yúh biti so' mi Koy-bëe', mi lahte sañ-sañi baalaa mi bakaad feey fi beh. » Di won lëfëñídfè tígí daaha tih : « Kolee fu pon dilu, fu saañ faam. Daa mi túuy dë rí. »

25 Lëfëñídfè yíppée koloh fíi bëewë béeb, ponte dila húmú fëndú rí rè, na saañ faam, na kañ Koope.

26 Bëewë béeb éemuté níi éem, na kañu Koope ñéerè'té a tíit na wonu tih : « Bee woteh bee lëhírey. »

Dëegí Yéésú Léwí

(Saame Maccëe 9.9-13 ; Marka 2.13-17)

27 Filoon fi baaha, Yéésú d'úhté, otte yeekoh tùm tookke tígè nè légéyè' rí rë ; dī hínú Léwí. Yéésú won dī tih : « Kolee fu ñee tal so'. »

28 Léwí yíppée koloh, yerisse bééɓ, wa ñéerúuté.

29 Léwí antee cégíd ndaje faami, teeriyohi Yéésú. Wani i yeekoh tùm caak a i ow kay daa boku ñama.

30 Farisenɗa a yéeddèh yí kootii Mèyíis, yee nonu waa na ra, bi nebaay wa yaa, wa wonu taalibe yi Yéésú tih : « Yi tah d'on na boku ñam a yeekoh yi tùmè a bakaaroh ya ? »

31 Yéésú won wa tih : « Jéríddè daa sohluu payoh ndaa bëewè wahu ra neh.

32 Bakaaroh ya daa tahu mi koloh nda wa lof pesad, ndaa bëewè júbú rë neh. »

Yéésú a oora

(Saame Maccèe 9.14-17 ; Marka 2.18-22)

33 I farisenɗ wonu Yéésú tih : « Taalibe yi Saɗ na caakuu oor, d'age ; yi farisenɗa henuu daaha bal, ndaa taalibe yu dékúu ñam a han. »

34 Yéésú won wa tih : « Bee kílèek lahte ra, d'on habuu biti d'on mínú oorloh kooyya, te deefa bëe' kood d'a lísè leelii wa a ? Don halaatuy ri maan ? Funi taalibe yi so' nék madu a bëe' kood baa ra hom a kooyyi ra nen.

35 Bis ay lah, mi kéllú leelii wa. Tígí daaha, wa ay oor. »

36 Yéésú wonte wa léehí bee bal : « Ow na leceh nuf búub has daafa' ri búub kíilíf. Henun daaha raa, búubí hasa ay lah dad, te nuf piísí hasa ii ñéerè' a búubí kíildè.

³⁷ Te ow na soreh béeeñí hasi anti dal poosa' filiḅ mbúus hun‡ kíilíḁ. Henun ḁaaha raa, béeeñē ay poo mbúusē, wa yúfēh, mbúusē yah.

³⁸ Béeeñ has kay, soruu mbúus has.

³⁹ Bëyí meedte hani poosa'te na faheeh han has ; ḁí haba' biti hana poosa' ra daa lukki neḁ.
»

6

*Yéesú a bisa na hílsúu rē
(Saame Maccēe 12.1-8 ; Marka 2.23-28)*

¹ Bisa na hílsúu yēwúḁḁē rē ín, Yéesú a taalibe yi ñeyu waali húus filiḅ i meey bele. Taalibe ya homu waala, yabute na kodu yaaḅnga yi belaa, na buluñu na húñú.

² Lahte fariseḅḅi wonu wa tih : « Haala' yi ní ḁon na pagu yii Kootaa kadda'te ri bisa na hílsúu rē ? »

³ Yéesú won wa tih : « Don yúhú yee húmú paḅ Dawit bee yaabuu ḁani ḁëewí rē maan ? »

⁴ Di húmú haal Faam Koope*, ñampe na mbúurēe yefu fíi Koope ra, yee seeyoh ya kut daa waruu naa ñam ra, yedte na ḁëewí, wa ñamute ḁal. »

⁵ Yéesú ḁaatte won wa tih : « So' mi Koy-ḁëe', daa mi lah sañ-sañ sun fi bisa na hílsúu rē. »

‡ **5:37 5.37 mbúus hun** : Bëy gini bín fē túmúu han mbúusi yugusuu a hun. Hani túmú mbúus hun home poosa' raa, mbúusē ḁaaysa' ḁaaysoo. Ndaa mbúusē ḁaha raa, na mínlíléh ḁaaysoh.

* **6:4 6.4 Faam Koope** : Tígē seeyoh yi ḁëy Israyel húmú hawruu Koope na ra. Na húmú taḁahay Salomoo Faam fi gaani Koope Yerusalem ra, Mëyíis húmú yugusa' Faam Koope a taanta gaan ti ḁi húmú naha' ri Koope ra nen, na homu wa luufa ra.

*Yéésú a bée' ya'a beedoh ra
(Saame Maccëe 12.9-14 ; Marka 3.1-6)*

⁶ Lahte bis hílsëe kay, Yéésú haalte tígë na ðaguu yëwúððë Koope ra, yampe na yëeddë'. Bëyí ya'i ñamaa fa beedohte húmú në.

⁷ Yëeddëh yí kootii Mëyíis a farisenṅa na olsuu Yéésú nda ri ay pay ow bisa na hílsúu rë, nda wa lah yii yabun wa ri.

⁸ Ndaa bi yúh rí yee nuffi wa, tígí daaha ði won bée' tih : « Kolee fu caṅ fíi bëewë bééḅ deh. » Bëe' kolohte caṅke daaha.

⁹ Yéésú antee waa won tih : « Cëe mi meel ron : Kootaa naha' yi bisa na hílsúu rë ? Paṅ yin wun mbée paṅ yin bos ? Sëmlë' ow mbée yeris bée' húl ? »

¹⁰ Di yeelte bëewë bééḅ níi, antee won bée' ya'a beedoh ra tih : « Yere ya'u ! » Bëe' yedte ya'i, ya'a yíppée wah kolonṅ.

¹¹ Ndaa keeññi bëewë ñéerúuy a Yéésú rë haayte níi wa na peenu yee nay wa rii mínée paṅ ra.

*Tansi apootarra
(Saame Maccëe 10.1-4 ; Marka 3.13-19)*

¹² Lahte bis, Yéésú lappe sun ðaṅ ðaṅi Koope, ði ðaṅke elga bééḅ.

¹³ Lada' Koo ra, ði ðëkké taalibe yi, tanisse na ow sabboo a ow ana, falte wa apootar.

¹⁴ Tii yi wa daa wa yeh : Simonṅ fa Yéésú yed' ri tii Peer ra a Anndere koy-yaafi, Saak a Saṅ, Fílíp, Bartalemi,

15 Maccëe, Toomaa, Saak fi Alfe, Simon fi jambaara†,

16 Yudaas fi Saak a Yudaas Iskariyot fa millë'tée yaay Yéesú rë.

*Yëeddë'í Yéesú a payi bëewë
(Saame Maccëe 4.23-25)*

17 Yéesú kolohte bani apootarri na cépú daña. Laha' ri tígí yëeddë'té di araal daña ra, dī canke daaha deef taalibe caak húmú nē. I ow caak kay húmú nē bal : yee dūhúu Yerusalem a ginni kayya Yúdée béeb, yee i gin-taah búk kísí fë : Tíir a Sidon.

18 Wa húmú ayu síkírēhí Yéesú a payohi jérri wë. Yee yébítēh na ham wa ra wahute bal.

19 Bëewë béeb na saamu lebi faan Yéesú af biti lahte yii na dūhē' dīi na paye wa béeb.

*Bëewë lahu sos-keñ a yee torohu ra
(Saame Maccëe 5.1-12)*

20 Yéesú yeelte taalibe yi tígí daaha, won wa tih :

« Don lahute sos-keñ don fi ñékídfë :
daa ron lahuu Nguur ki Koope.

21 Don lahute sos-keñ don fa yaabu ra :
don ay lah njélí doyte.

Don lahute sos-keñ don fa na looyu ra :
don ay lah neb.

22 Don lahute sos-keñ biti bëewë kaa' ron, tík
don dín,
sol ron te wa haba' biti don ow bos
af so' mi Koy-bëe'.

† 6:15 6.15 jambaara : Min hen bëyi far-farlohte kootii Mëyiis, mbée bëyi non bëewë na haa'uu nguur ki bëy Rom ra.

23 Dëmíi ðon bec ndah sos-keeñ bití iñyaaha lah
 :
 waafi mitte ín ðon seh sun-Koo ra.
 Yúhí bití caacci wa húmú mokluu yonente ya
 ðaaha.

24 Ndaa mas ðon fi yíkëe yí alalla :
 ðon pesute nebi ron níi wocce !

25 Mas ðon fa lahu njélí doyte ra :
 ðon ay yaaß.

Mas ðon fa nebluu ra :
 ðon ay lah dígëem ðon looy.

26 Mas bití bëewë bëeß wone wun sun fon.
 Caacci wa húmú henuu yonente yi paððah ya
 ðaaha. »

Yü lenjke kaa'oh yon

*(Saame Maccëe 5.38-48 ; 7.1-5, 12, 16-20 ;
 12.33-35)*

27 Yéesú ðaatte won tih : « Don fa síkírúu sè'
 yee ra, mi won ðon tee : lah fëhíi kaa'oh yon
 ðon pagid' haa'oh yon yin wun ;

28 yéenyíi bëewë në cuju ron ra yin wun, ðon
 ðagid' bëewë na moklu ron ra.

29 Ow laß ro mbey, lah yere ri kakaabi yínëe.
 Ow naaf sabidooru, ngana kadda' ri ðeyi búubí
 jítlëe bal.

30 Bëyí ðañ ro one ri. Bëyí ðeß yii daa fu laha'
 ri, ngana meel ði ri.

31 Iña fahuu ron bití bëewë pagid' ðon wa ra,
 lah pëgíríi wë bëewí kayya ðaaha.

32 « Don fahuun bëewí fahuute ron kut raa,
 ðon séentúu në waafi mën ðíh ? Bakaaroh ya
 sah fahuute bëewë daa fahuu wa ra.

³³ Don pagrun yin wun bëewë nè pagiru ron yin wun kut raa, ðon séentúu nè waafi mèn díh ? Bakaaroh ya sah henuu ri ðaaha.

³⁴ Te ðon wëtdún bëewë habuu ron biti kut wa ay ron yíníl rëe, ðon séentúu nè waafi mèn díh ? Bakaaroh bal na wëtíd bakaaroh, séentée biti ri ay yínílú teemi yee wëtdë' rí rë.

³⁵ Daa neh ! Lah fëhíi kaa'oh yon, ðon pagid wa yin wun te ngënë séentúu yíníl biti ron wëtdë'. Hen ðaaha raa, waafon ay gaan. Don ay teebee biti ðon koyyi Koope fa sunaa-sun ðaaha, ndée keeña naa'te bëewë nè gërmíh a yee bosu ra na.

³⁶ Di naa'a' Boffon keeñ níi naa', lah mëdí ðaaha nen naa'-keeñ.

³⁷ Don heefuy ow raa, Koope ii ron heef bal ; ðon habruy ow yin raa, Koope ii ron habid yin bal ; lah bëelíi, Koope ay ron baal.

³⁸ Ëní bëewí kayya, Koope ay ron on : boonnon ay túmú níi líif, ðegu níi yúfée. Dee na natduu ðon bëewë rë, Koope ay ron natdee ðaaha. »

³⁹ Yéesú ñeyaatte wa léeh won wa tih : « Búumíd mínéh nook búumíd neh a ? Lahaa ðaaha raa, wa béeb ana ay keen ngas.

⁴⁰ Yoodoh lukeh yëeddëhí mín ; ndaa yoodohi yoon níi dúmël béeb ay mín ti yëeddëhí nen.

⁴¹ « Fu olsoh yi losa íl koy-yaafu te fu kénsëey dúuñë ílú ?

⁴² Do fa olay sah dúuñë ílú rë, fu mínë' won koy-yaafu biti fay rii nísíd losa ílí díh ? Wonu teem búkú ! Nísé dúuñë ílú níi íllú lan paay, fanti mín nís losa íl koy-yaafu.

⁴³ « Tal kilki lahte njiriñ na líméh koy kilki lahay njiriñ, te tal kilki lahay njiriñ na líméh koy

ki lahte njiriñ.

⁴⁴ Tal kilik yúhsúu koy ka : ñoltok na líméh koy sún te tal hak na líméh koy ßa'.

⁴⁵ Bëyí naa'te keeñ hom wona' yii wunte ndah keeñi naa'a laha' ri ra ; bëyí bosse keeñ nék hom wona' yii bosse ndah ßosi keeña homa' ri ra. Yii won ow béeb d'úhè' rí keeñi kaah.

Bëyí hoffè

(Saame Maccèe 7.24-27)

⁴⁶ « Yi tah ðon dékée dëekè'í sè' Yíkèe te ðon na pëgíh iña na won mi ron ra ?

⁴⁷ Cëe mi teeb ron dee na man bëyí na ac soo na béeb, na síkírèh unna na won mi ra te paga' wa ðaaha :

⁴⁸ ði mada' a bëyí saañ tabahe faam, hacce feey fa níi dabpe ngaña, yíppé tabaha sun. Aya' mbënë më rë, mulaa na hùt na laboh faam fa, ndaa mínéh ríi bëp bi híin tabaha.

⁴⁹ Ndaa bëyí síkírèh sè' te anti ñeyay woni so', ði mada' a bëe' tabah faami te hacay dalaa ra. Aya' mulaa labohte faam fa ra, ði yíppée bëp, poysa'te béeb. »

7

Ngémí kélfi soldaara

(Saame Maccèe 8.5-13)

¹ Woca' Yéesú woni bëewë iña ri faha' waa won ra béeb, ði kolohte saañce Kafarnawum.

² Daaha, lahte kélfi soldaari lahte súrgíi ri fonkote ri níi fonko. Súrgèe antee jér níi na ñaatoh.

³ Kela' kélfëe ban fi Yéésú rë, dī wolte i baha yëwúdf dīi na, woni bitī dī ac sēmlë' sùrgíi kúl kē.

⁴ Lahuu wa Yéésú nē rë, wa caguute ri na dāgu wonu tih : « Bëe' wol fun dōo na ra cal habra',

⁵ ndée dī faha'te yen fi yëwúdfë, te daa ri tabahroh tígë na dāguu bëy gina Koope ra. »

⁶ Yéésú kolohte ñéerë'té a wa. Lebuu wa faam fa ra, kélfi soldaara wolte i kooy dīi na, lah wa wonid ri unni yeh : « Bahaa, ngana mokil afu, mi caleh fu haale faam so' ;

⁷ daa tah mi haba' bitī mi yinte cañi fíyú. Wone un yínë kut, sùrgíi sē' ay wah.

⁸ Fu ot mi won dōo ri, bitī so' mi bee mi lahte kélfë yí daa paa'uu so' sun, te mi kélfë i soldaar bal. Mi won ow yínë waa na gété rëe, dī saañ. Mi won ow kay aye raa, dī ac. Te mi won sùrgíi sē' page yii bee raa bal, dī pañ yaa. »

⁹ Kela' Yéésú unni kélfi soldaara ra, dī éempé woni. Di yíssëhté dúukëlí bëewë ñeyu tali ra na, won wa tih : « Mee ron won ra ee : mi ëllëy bëyí gémë'té deh ! Tali Israyel sah, mi ëllëy mani na. »

¹⁰ Nimiluu kooyya wolu ra faam kélfëe rë, wa deefu sùrgëe wahte.

Belaa koohi këllú búudé rë

¹¹ Filoon fi baaha, Yéésú kolohte na saañ gintaaha na wonuu Nayin ra, taalibe yi a i ow caak ñéerúuté a ri.

¹² Leba' ri haalaani gina ra, lahte búudé fí na kúru haca yin. Húldë húmú koy yínë yaafi na ; dī fi yaafa yaala húlté. I ow caak di bëy gina na bedu yaafa.

13 Ola' dī fi Yíkèe belaa ra, keeña dúmpé dīi na, dī won dī tih : « Yedde looya. »

14 Di antee leboh, tíkké ya' yi jaada, bëewë kúrú búudé fë rë cagute. Di won búudé fë tih : « Kolee yaal kowa ! Daa mi túuy dë rí ! »

15 Húldë yíppée koloh, tookke na won. Yéésú won yaafa tih : « Koohu abeh ! »

16 Bëewë béeb tíitúté níi tíit, wa na kañu Koope wonu tih : « Yonente gaan acce yen na ; Koope acce sëmlë'í bëewí. »

17 Bëy Yúdée a bëy deyi baa béeb keluute yee paŋ Yéésú rë.

*Yee won Yéésú sun fi Saŋ Batis ra
(Saame Maccëe 11.2-19)*

18 Taalibe yi Saŋ bílluté kélfii wë iña na paŋ Yéésú rë béeb. Tígí daaha, Saŋ dëekké ow ana waa na,

19 wolte wa dī fi Yíkèe në, meeli nda daa ri Sëmlëhë në séentúu rë mbée bëewë wadti sehun ow kay.

20 Lahuu taalibe yi Saŋ Yéésú në rë, wa wonu ri tih : « Saŋ Batis daa wol fun meelu nda daa fu Sëmlëhë në séentúu rë mbée bëewë wadti sehun ow kay ? »

21 Guuttaa baaha, Yéésú payce na ow caak : i jérídf, i misikídf, bëewí lahuu yébitëh, a i búumídf.

22 Di antee won taalibe yi Saŋ tih : « Nímíli Saŋ na don bílídf rí iña olu ron a yee keluu ron ra. Wëní rí bití búumídfdë yeelute, lëfëñídfdë koluute, guuñídfda wahute*, likídfda ee keluu ra,

* 7:22 7.22 guuñídfda wahute : Di gerek, bíníyú deh : guuñídfda ladute.

bëewë húlú rë këlluté búudé, ñëkídfë keluute Uni Neba.

²³ Bëyí af iñi so' taheh dī yeris ngémí, bëyí baa lahte sos-keeñ. »

²⁴ Bi na suu bëewë húmú wolu dīi na ra, Yéésú yampe na goneel a dúukélí bëewë yii lenke Sañ Batis na, meelte wa won tih : « Don húmú payu olsoh yi luufa ? Tal bëhëerí ngilaaw ma na jaay ri neh maan ?

²⁵ Kon don húmú payu olsoh yih ? Bëyí bekoh búubbí wunte neh maan ? Yíkëe yí búubbí wanna na pesu pesi neɓpe ra oluu faam buur.

²⁶ Mantee, don húmú payu olsoh yi luufa ? Yonente neh a ? Mee ron won ra biti dī yonente kaah ; dī luk sah yonente gaan !

²⁷ Daa ri bëe' në wona' Koope Téerëe rë bitih : *“Olsee ! May wol ow këllëh d'ad'dī ro waal.”*✧ »

²⁸ Yéésú baatte won tih : « Mee ron won ra ee : lahay bëyí límúté feey fi beh te luk Sañ Batis gaan. Añcañ bëe' lukki yin Nguur ki Koope ra luk dīi gaan. »

²⁹ Bëewë béeb níi luka' yeekoh yi túmë húmú síkírúu Sañ níi rí bëtíssé wë rë tahute biti Koope júɓpé.

³⁰ Ndaa farisenɗa a yëeddëh yí kootii Mëyíis tahuy yee faha' Koope ra, wa húmú kaa'uute biti Sañ bëtís wë.

³¹ Yéésú baatilte won tih : « May mínée mëldë' bëy jamanii bee a yih ? Wa maduu a yih ?

³² Wa maduu a tuŋki tooku këem, yee na wonu affi yee tih : *“Fun poosute, don becuy ! Fun fogute, don hílípúy fun !”*

³³ Húmú aya' Saṅ Batis kaa'a'te ñam a han ra, don wonu dī laha' yébitéh.

³⁴ Aya' so' mi Koy-bëe', mi na ñam maa han ra, don wonu tih : “Élí ! Bëyí bee ñam a han kut daa afa, te dī kooya' yeekoh yi tùmè a i bakaaroh kay.”

³⁵ Añcaṅ bëewë ñeyu Unni Koope ra béeb olute biti waalli júbpé. »

Yéésú a belii bakaaroha

³⁶ Húmú lahte fariseṅi hínú Simoṅ dëekké Yéésú ñam faami. Yéésú saañce faam fin, lahte wa na ñamu.

³⁷ Gini baaha, húmú lahte belii bosse pesad. Kela' ri biti Yéésú ín ñam faam fariseṅa ra, dī kúdté bútlí yotuu la'a na wonuu albataar ra, bi lííffé a laakkoloñi neḅpe,

³⁸ hompe kotti Yéésú na looy, muun mi na hilsid kotta. Di antee beḅ fen fi moosse wa, fëenté† wë, túmpé wë laakkoloña.

³⁹ Ola' fariseṅa dëek Yéésú faami ra yii bah, dī won nufi tih : « Bëyí bee hena yonente koon, tin ri ay yúh belaa leḅ dīi na bee ra a pesadi bosa homa' dī ra. »

⁴⁰ Yéésú won fariseṅa tígí daaha tih : « Simoṅ, mi lahte yii nay mi roo wone. » Simoṅ won dī tih : « Wone mi keloh bahaa. »

⁴¹ Yéésú won dī tih : « Lahte bëewí ana yi húmú lahrute bëyí nè wëtdë' kabut. Bëyí yínëe lahidte ri kabut caak, yi yínëe luk yaaha sabboo.

⁴² Bi ow yínë waa na sah mínéh ríi yíníl kabut ka, dī baalte wa béeb ana. Tígí daaha, fu haba'

† **7:38 7.38** Fëenë fëen belaa kotti Yéésú rë teeḅa' biti ri yedte Yéésú cér.

biti bëyí bi di wa fi yaaha nay lukee faha' bée' wëtdë' rë ? »

⁴³ Simon won ri tih : « Mi haba' ri bée' kabut ki lukki caak ra. » Yéésú won dī tih : « Fu won kaah. »

⁴⁴ Di antee yíssëh belaa na, won Simon tih : « Ole yee paŋ belii bee ra ! Haala' mi faamu, fu onay so' muluβ hosaa kot ; ndaa belaa hosse kotti so' a muun mi, moosse wa a fen fi.

⁴⁵ Fu fëenëy sè' na wodoh fu so' ra ; ndaa haala' mi dee nínén, belaa yedday fëení kotti so'.

⁴⁶ Fu tùmëy díw af so' sah ; ndaa belaa baabpe laakkoloñ kotti so'.

⁴⁷ Daa tah mi won don tih : dee faha' so' ri níi faha' ra daa teeβa' biti ri baalute bakaadfi caakki ; ndaa bée' baalu bakaad yutuud da, faha'i na gaaneh. »

⁴⁸ Yéésú antee won belaa tih : « Fu baalute bakaadfu. »

⁴⁹ Bëewë bani wa hómú loona ra wonantuu hanndal ki wa tih : « Bëyéé daa wa níi na kaañ baala' bakaad ? »

⁵⁰ Ndaa Yéésú won belaa tih : « Ngémú sëmlë'té rë ; kolee fu saañ a jaamma. »

8

Bëewë në hómú ñéerú a Yéésú rë

¹ Filoon fi baaha, Yéésú saañce na wër filiβ ginna béeb, na waare Uni Nebi Nguur ki Koope. Bani taalibe yi sabboo a ana ya daa hómú ñéerú

² a belebbi dī hómú líkídté wë yébitëh, yee ri payce jérrí wë. Tii yi wa daa wa yeh : Mari fi bëy Makdalaa bee líkífu yébitëh paana ra,

³ Saan beleb Kusaa fa ñña faam Erot tíkú ya'a ra, Susaan a i beleb caak kay. Belebfi yaa béeb beyu alalli wa, na habruu Yéésú a taalibe yi.

Anili feeyya maduy ra

(Saame Maccëe 13.1-9 ; Marka 4.1-9)

⁴ Bëewë húmú d'úhúu gin-taah ya béeb na ayu Yéésú në. Bëewë na baatuu caak, d'i yampe na won wa léehí beh :

⁵ « Lahte bëyi húmú koloh sohi meeyi. Di hom hasli tisooh ka, lahte peppi keente búk waala, kotta ñeete sun, yakka ayute, tanute wa béeb.

⁶ Lahte yi keen feey fi laha' la'. Paala' wa ra, bi siit feey fa, wa yíppée tam.

⁷ Lahte yi keen tígí paala' ñobitaan, wa pëeltúté, ñobitaan fa hampe wa, wa tampe.

⁸ Lahte yi keen feey fi loobpe. Wa paalte, talla kolohte, d'úhídté il, laabpe ní laab*. » Yéésú baatte won wa tih : « Bëyi lah nuf kelaa, kelaan na ! »

Yi tah Yéésú na ñeya' léeh ?

(Saame Maccëe 13.10-17 ; Marka 4.10-12)

⁹ Filoon fi baaha, taalibe yi meelute ri yee faha' won léehë rë.

¹⁰ Di won wa tih : « Don, kúmpë yí Nguur ki Koope teebu don, ndaa yii won mi bëewi kayya béeb teya' léeh, nda wa yeele raa, wa ëlith në, te wa kelee raa, wa yíh yee na wonu ra.✧

Iti fi anili feeyya maduy ra

(Saame Maccëe 13.18-23 ; Marka 4.13-20)

* **8:8 8.8** *laabpe ní laab* : Di gerek, bíníyú deh : *tal fi tal béeb límpé pep tímëer (100)*. ✧ **8:10 8.10** Saame Isayii 6.9

11 « Léehí baa faha' woni yii beh : tisoḥ ka daa Unni Koope.

12 Búk waala keen tisoḥ ka ra daa wa bēewē yéṅké biti keluu wa Unni Koope ra, Seytaane yíppée ac pahte wa keeññi wa, toñeh wa ay géme Koope, wa múc.

13 Feey fa laha' la' ra daa bēewē yéṅké biti keluu wa Unna ra, wa yípútée wēe tah a sos-keeñ ; ndaa Unna yípëy níil keeññi wa. Wa topuun waa ham guuttii baaha : misike waa na rek, wa koluun daaha yeris ngémë.

14 Feey fa na paal ñobitaan ra daa bēewē yéṅké biti keluu wa Unna ra, tíl tílë níi sohle yi éldúnë, alal a neḥ pes hampe wa tahte níi kaah púlëy waa na.

15 Feey fi looba daa bēewē yéṅké biti keluu wa Unna ra, wa tahuute wa ya' ana, habuute wa a keeñi naa'te, wa pokuute na níi wa dúhruté njiriñ ra. »

*Léehí lampa
(Saame Marka 4.21-25)*

16 Yéesú baatte won tih : « Ow na kēdféh lampa líh if sun, mbée bek ri fēgērēh tìgal. Daaha neh ! Lampa líkúu líkëe, bëyí haal, ot kotti na.

17 Yii dapu béeb ay yúhú, yii laku béeb ay olu.

18 Yúhí dee na síkírúu ron Unni Koope ra ! Bëyí ham yee yeru ri ra a ya' ana ay baatu. Bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda haba' ri biti dí

lahte ri ra sah ay naafu†. »

Bëy faam i Yéésú

(Saame Maccëe 12.46-50 ; Marka 3.31-35)

¹⁹ Koy-yaayyi Yéésú a yaafi wa ayu díi na koon, ndaa caagi bëewë tahte wa míníh lah díi na.

²⁰ Tígí daaha, lahte bëyí won dí tih : « Yaafu a koy-yaayyu ínú ëssín, na meeluu ro. »

²¹ Ndaa Yéésú won bëewë béëb tih : « Yaaso' a koy-yaayyi so' daa bëewë në síkírúu Unni Koope, te ñeye na ra. »

Yéésú luk ngilaaw doole

(Saame Maccëe 8.23-27 ; Marka 4.35-41)

²² Lahte bis, Yéésú a taalibe yi haalute gaal, dí won wa tih : « Yen saañ búk laaha hatni bín. » Wa koluute na suu.

²³ Wa homu húusí laaha, Yéésú fanohte na nee'. Hom homo níi ngilaaw gaan yíppée lab laaha ; mulaa na maannda' líifrí gaala, lool dabpe wa.

²⁴ Taalibe ya lahute Yéésú në tígí daaha, na fogu yúunuté rí wonu ri tih : « Yen ee suu hulé rë Bahaa ! » Yéésú kolohte, digidte uni túuycé ngilaaw ma a mboowaanna héddëh. Deyi baa béëb hente tid.

²⁵ Dí won taalibe ya tígí daaha tih : « Ngémën tasa'te ee ! » Wa tíitú tíité níi ñéeré'té a éem, wa na meelantuu hanndal ki wa tih : « Bëyí bee mën dí ow bal níi dí túuy ngilaaw ma a mulii laaha héddëh rëe sah, wa ñee woni ? »

† **8:18 8.18** *bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda haba' ri biti dí lahte ri ra sah ay naafu* : 'Bëe' pagay yii baaha ra, daa ri bëe' habay unna keloh ri ra, dí húl fayu raa, dí ay ñak béëb.

*Yéésú luk yébitëh doole
(Saame Maccëe 8.28-34 ; Marka 5.1-20)*

²⁶ Húúsú wë laaha ra, Yéésú a taalibe yi teeruu deyi Gerasaa, búgí yíníi laaha jaannda' Galile ra.

²⁷ Kot Yéésú na lah feey, ow yaal di bëy gina, bi yébitëh caak na ham ri, téebíléhté rí. Hente yii maañce, dī na bekeeh búúf, na homeh faam. Di dék hacaayin.

²⁸ Ola' bëe' Yéésú rë, dī yedfohte kotta dāañjohte won tih : « Do fi Yéésú Koy Koope fa sunaa-sun, fu faha' pañi so' yih ? Daa mi na dāñ dō ri, ngana torohal so' ! »

²⁹ Biti Yéésú ee lík yébitëh fë dīi na ra daa tah ri won yii bah. Yébitëh fë haba'te bëe' waal caak. Ya' ya a kotta pokalsuu tiñ kaa' ri fús koon raa, faraah ri korsa' wa, yébitëh fë yeñ ri luufin.

³⁰ Yéésú meelte ri won dī tih : « Daa fu hínú dīh ? » Di tahte won tih : « Mi hínú Dúukël. » Biti yébitëh caak daa hómú dīi na daa tah ri won yii bah.

³¹ Yébitëh yë na anuu dāñ Yéésú biti ri fan waa bet ngaara mi nuña.

³² Deef lahte yubi mbaam-túgëllí caakute na píisúu ñam araal dāña hatni baaha. Yébitëh yë na dāgu Yéésú nda wa mínú haal mbaammi yaaha na raa. Yéésú onte wa ri.

³³ Yébitëh yë yípútée yeris bëe', haalute mbaamma na. Yuba yíppée yedfoh yëellëen kí dāña, mbaamma bééñ soruute laaha, húlúté.

³⁴ Oluu níirëh yí mbaamma yee lah ra, wa heguute suute gin-taahin a ginna luufa, na bíllú yee lah ra.

³⁵ Bëewë koluute olsohi yee na wonuu ra. Lahuu wa hëbís Yéésú rë, wa ðeefu bëe' yébitëh yë hómú habu ri ra ðekohte búuð, tookke hëbís Yéésú ñéerë'té a sago fi. Wa yípútée tíit.

³⁶ Bëewë maasuu ra ðíllúté wë ðee payuu bëe' yébitëh yë hómú habu ri ra.

³⁷ Tíidí misiga tahte bëy Gerasaa bééð ðagute Yéésú ðúh gin wa saañ. Di yeeltee haalaat gaala tígí daaha na faha' saañ.

³⁸ Bëe' yébitëh yë yeris ri ra ðañke Yéésú nda wa mínú ñéerë' rëe. Yéésú tahray ri, ndaa won ri tih :

³⁹ « Nimile faam, fu ðíííð iña pagid' ro Koope ra bééð. » Tígí daaha, bëe' ñeete filíð gina na ðíííð iña pagid' ði Yéésú rë bééð.

Yéésú luk jér a húl doole

(Saame Maccëe 9.18-26 ; Marka 5.21-43)

⁴⁰ Nimila' Yéésú rë, dúukëlí bëewë téebíléhté rí. Wa bééð hómú sehu ri.

⁴¹ Lahte bëyí hínú Yayrus, njíidí tígë na ðaguu yëwúððë Koope ra, acce wahtii baaha, yedðohte kotti Yéésú, na ðañ ri ac faami,

⁴² ndah ri hela' koy ki ðelii na ñaatoh. Di laha' koy ki yíníi baa kut, bi waðti lahaa kíil sabboo a kíil ana. Yéésú hom saaña, dúukëlí bëewë darute ri.

⁴³ Deef lahte ðelii hómú në, hente kíil sabboo a kíil ana yi ri yúfé' ñif. Di túmpé iña laha' ri ra bééð faammi payoh ya, ndaa ri píyëy yoofaa.

⁴⁴ Di ñeya'te Yéésú filoon, lebpe nuf búubí, yíppée wah kotta-kotta.

⁴⁵ Yéésú meela'te won tih : « Daa leð soo na ? » Taasuu bëewë bééð rë, Peer won ri tih : «

Bahaa ! Fu olay biti bëewë bééß ee yejantuu ra, na babuu dfoo na hatinna bééß ë ? »

⁴⁶ Ndaa Yéésú won tih : « Ow leßpe soo na : mi yénké biti lahte yii kolohte faan so'. »

⁴⁷ Ola' belaa biti yee paŋ ri ra yúhúté rë, dī acce, yeddohte kotti Yéésú faana bééß na saak. Di bílídte fīi bëewë bééß yee tah ri leß Yéésú nē rē a dee waha' ri kotta-kotta ra.

⁴⁸ Yéésú won dī tih : « Yaa ow, ngémú tahte fu wahte. Fu mín saañ a jaamma. »

⁴⁹ Yéésú hom wona, lahte bëyí kola' faam Yayrus acce, won kélfíi tih : « Sohlaay fu mokle Yéeddēhē ; koohu húlté ! »

⁵⁰ Kela' Yéésú wona ra, dī won Yayrus tih : « Ngana néekiñē'. Fu laakira' gém kut, koohu ay koloh. »

⁵¹ Laha' Yéésú faam fa ra, dī tahay biti ow kay haal a ri, henay Peer, Saŋ, Saak, boffi kúkëyë a yaafa.

⁵² Húlí kúkëyë tahte bëewë bééß na fogu na hawuu. Yéésú won tígí daaha tih : « Ngënë fēgí : kúkëyë húlëy, dī nee' nee'o rek. »

⁵³ Bëewë yabute na yenu ri, ndah wa yúhúté biti kúkëyë húlté kaah.

⁵⁴ Ndaa Yéésú hampe ya' kúkëyë, bëyídté uni won dī tih : « Kolee, kúkëyë beleß ! »

⁵⁵ Kúkëyë yíppée koloh. Yéésú nahte wa yeri ñam.

⁵⁶ Boffi kúkëyë a yaafa éemúte níi éem, ndaa Yéésú kadda'te wa bílíd yee lah ra.

*Woli Yéésú taalibe yi sabboo a ana ya
(Saame Maccëe 10.5-15 ; 14.1-12 ; Marka 6.7-29)*

¹ Lahte bis, Yéésú dëekké taalibe yi sabboo a ana ya, onte wa ham-ham a sañ-sañ líkëe yébitëh béeb a payaa jérídf.

² Di antee waa wol waarii Nguur ki Koope a payi jérídfë.

³ Di won wa tih : « Ngënë kúrëelí yin waalon : duud neh, nafa neh, yii ñamun neh, hélíis neh, te ow banan kúrëelëh búub lofaa.

⁴ Tígí habuun ron haneel béeb, lah hémí faam fa ní bín koluun ron gini baaha ra.

⁵ Te ñon pay íláy bëewë kaa' hamon haneel raa, lah d'uhí daaha, ñon paan pënë mí kotton, teeñi wa bití wa homuy kaah. »

⁶ Daaha, taalibe ya koluute suute, haalute ginna luufa béeb na waariyu Uni Neba, na payu jérídfë.

⁷ Kela' Erot gëernëerí Galile iña na pagu Yéésú a taalibe yi ra, afa kúnëhté, ndah lahte bëewí wonu ti Sañ Batis daa wañti këllú búudé.

⁸ I ow kay wonu ti yonente Éelí daa feeñiyoh. Lahte yi wonu ti ow kay di yonente ya d'ëb rë daa këllú búudé.

⁹ Ndaa Erot won nufi tih : « Mi lecdofhte luum Sañ Batis. Kon bëe' na pañ iñi éemilë' yí yaa béeb rë, wañti henan wa ? » Erot na anti faha' oli Yéésú.

*Mbúurú yí iippa a jénní ana ya
(Saame Maccëe 14.13-21 ; Marka 6.30-44 ; Sañ 6.1-14)*

¹⁰ Koluu apootarra waala húmú wol wa Yéésú rë, wa bíllúté rí ñña pagu wa ra béeb. Wa béeb ñéerúuté, hécúuté waal gin-taaha na wonuu Betsaydaa ra.

¹¹ Keluu dúukèlí bëewë bití Yéésú saañce ra, wa koluute téebídí. Lahuu wa díi na ra, dí teeriyohte wa, wonte wa yíi lenke Nguur kí Koope, payce jérídfë.

¹² Bi na yëellëh na'a, taalibe yi sabboo a ana ya lebuute ri, wonu ri tih : « Wone bëewí yee saañ ginna leboh dee ra, wa saame yíi túmún wë búkkí wë a tígí homun wa, tígë homu yen dee ra lahay yin. »

¹³ Ndaa dí won wa tih : « Don fi yah, yérí wë yíi nay waa ñname. » Wa wonu ri tih : « Fun lahuu mbúurú iip a jén ana kut. Fu wonay bití fun nay lomre bëewí yee béeb ñam maan ? »

¹⁴ Bëewí yaalla húmú nè rë warutee mit ow júnní iip (5.000). Yéésú won taalibe yi tih : « Wëní wë tooka' goomal-goomal, bina-bina béeb wadtee hen ow sabay iip (50). »

¹⁵ Taalibe ya pagute yee nahu wa ra, tēekrúuté bëewë béeb ñaaha.

¹⁶ Yéésú bëepe mbúurú yí iippa a jénní ana ya, béyídté afi yeelte sun, símpé Koope, antee waa lecsa', yedte wa taalibe ya, nahte wa woralsa' wa bëewë.

¹⁷ Bëewë béeb ñamute níi laalute. Négíruú wooñjiida ra, wa líiffé dama sabboo a dama ana.

*Woni Peer bití Yéésú daa Kiristaa
(Saame Maccëe 16.13-21 ; Marka 8.27-31)*

18 Lahte bis, Yéésú hécèhté na daŋ Koope ; taalibe ya homute hëbísí. Di meelte wa won tih : « Bëewë wonuu biti daa mi wah ? »

19 Wa wonu ri tih : « Lahte bëewí wonu biti fu Saŋ Batis, lahte yi wonu yonente Éelí, i ow kay bal wonu ti fu ow kay di yonente yee merees bi koloh búudé. »

20 Yéésú meelte wa won tih : « A don, don wonu biti daa mi wah ? » Peer tahte won tih : « Daa fu Buura Koo fal ri ra. »

21 Tígí daaha, Yéésú kadda'te wa won tih : « Ngënë wëní ow kay yin na. »

22 Di antee baat won tih : « So' mi Koy-bëe', mi wadtee mok ní mok : baha ya, kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyiis ii soo faha' tík íl ; may hawu húl, te waali éeyë fë filoon fi húlí sè', may kèllú búudé. »

Dee wadti ñéerúun a Yéésú rë

(Saame Maccëe 16.24-28 ; Marka 8.34 níi 9.1)

23 Yéésú antee won bëewë béeɓ tih : « Bëyi faha' ñéerë' a so', dî helan iñi afi, faraah ri enee kurwahi, anti ñee tal so'.

24 Bëyi núp húl ay ñak ñiini ; ndaa bëyi tah ñagi ñiini af so', ay lah pesa na dúmëh rë.

25 Kaah neh biti alal mi ëldúnë caleh ow yaay ñiini, saŋku afi a ?

26 Bëyi iñi so' a wonni so' tah ri sopoh fii bëewë, so' mi Koy-bëe' may rii súugëh yiin nay mii aye filib ndami so', daa ndami Baaso' a malaaka yi sela ya ra.

27 Mee ron won kaaf ka ra ee : lahte bëewí ewu don na deh, balaa wa húl, wa ay ot Nguur ki Koope. »

*Teeba'i Yéésú ndami
(Saame Maccëe 17.1-8 ; Marka 9.2-8)*

28 Yii wadtee hen waal peeye filoon fi bee wona' ri iñyaa ra, Yéésú dëekké Peer, Saŋ a Saak, wa lawute sun daŋ, dī na dŋaŋ Koope.

29 Di hom dŋaŋ, kanama lofisohte, búubí na' naa'o níi na hap íl.

30 Dee a dŋe, ow ana feeñiyuute na gonlu a ri : wa húmú Mëyíis a yonente Éelí.

31 Wa fi yaa bal, búubí wë naa' naa'o níi na hap íl. Wa gonlu sun fi húlë wadti húl Yéésú Yerusalem ra.

32 Peer a kooyyi húmú nee'ute nee'i misikke. Yúunúu wë rë, wa olute ndami Yéésú a bëewí ana ya homu a ri ra.

33 Tígë në takuu bëewë a Yéésú rë, Peer won dī tih : « Bahaa, nebpe biti yen homun tígí deh, fun yíp dút éeyë : fu lah yínë, Mëyíis yínë, Éelí yínë. » Peer húmú yéeh iña na won dī ra.

34 Di hom wona, lahte nérí acce húunté wë. Taalibe ya títúté húunë húun wë néré rë.

35 Lahte uni dfohte filiβ néré won tih : « Bee daa Koy so'. Daa ri bee fal mi ra. Síkiríi rí ! »

36 Wona' una níi wocce ra, taalibe ya olute biti Yéésú a afi kut daa tasu tígë. Wa habute yii baa waa na, te bín fë, wa bíllúy ow yee olu wa ra.

*Payi kúkëyë yin na ham ri ra
(Saame Maccëe 17.14-18 ; Marka 9.14-27)*

37 Kéy fín fë, cépúu Yéésú a taalibe yi daŋa ra, lahte dúukélí bëewí ayute téebílëhí.

³⁸ Ow di bëewë bëyídté uni won tih : « Bahaa, mi ðañ ro biti fu olsíð so' koy so'. Mi laha' ri koy kut.

³⁹ Yébítëh daa na ham ri. Te ri ham ri raa yíp ríi bëka' liik, hégyí faana hégyí misikke, púumíl búgë ; balaa yébítëh fë yeris ri raa, hom rii mokla' mokloo ní !

⁴⁰ Mi ðañke taalibe yu lígí yébítëh fë, ndaa wa mínih yin na. »

⁴¹ Yéésú tahte won bëewë tígí daaha tih : « Don fi bëy jamanii beh, ðon fi bossi yee gémúy Koope yee ra, may home ðon na mi mújdé rën ní kirih ? » Di antee won bëe' tih : « Kom so' koohu deh ! »

⁴² Kúkëyë na ac Yéésú në, yébítëh fë kéenídté rí feey, hégyícé faana hégyí misikke. Ndaa Yéésú digídté uni túuycé yébítëh fë dúh líkké rí, yedte kúkëyë boffi.

⁴³ Bëewë bëeb éemuté ní éem di ðee gaana' Koope doole ra.

Woni Yéésú biti ri ay yaayu

(Saame Maccëe 17.22-23 ; Marka 9.30-32)

Bi homu bëewë bëeb éemí wë di iña pañ Yéésú rë, ði won taalibe yi tih :

⁴⁴ « Hëbí yee nay mi ron wone bee ra affon : so' mi Koy-bëe', may yaayu bëewë. »

⁴⁵ Ndaa taalibe ya húmú yíh yee faha' ri waa won ða. Koo onay wa nufi yúhúun wë wona bín fë, te wa kaañuy meel Yéésú yin na.

Bëe' lukki gaan ða

(Saame Maccëe 18.1-5 ; Marka 9.33-40)

⁴⁶ Filoon fe, taalibe ya na taasantuu bëe' lukki gaan waa na ra.

47 Bi yúh Yéésú yee nuffi wa, dí beɓ kúkëy yutuudf cëgídté hëbísí,

48 antee waa won tih : « Bëyí af so' tah dí ham kúkëy ti bee nen a ya' ana, ðeef dí ham so' ; te bëyí ham so', ðeef dí ham bëe' wol so' ra. Bëe' haba' afi biti daa ri lukki yin ðon na ra, daa ri lukki gaan. »

49 Saŋ won tígí daaha tih : « Bahaa, fun olute bëyí líkë' yébitëh tiyu. Biti ri noneh yen na tahte fun kadduute ri. »

50 Yéésú won tih : « Ngënë këddíí rí ! Yúhí biti bëyí kaa'aay ron, ñéerë' a ron. »

Bëy Samari ya kaa'uu teeriyohi Yéésú rë

51 Leɓa' wahtaa wad rii bëyrëe Koope sun ra, Yéésú canke lok biti ay saañ Yerusalem.

52 Di wolte i ow këllëh rí. Wa suute, haalute gin di Samari, saamdí tígë nay rii home ra.

53 Ndaa biti ri hom saañ Yerusalem tahte bëy gina kaa'uute.

54 Keluu Saak a Saŋ yii baa ra, wa wonu Yéésú tih : « Bahaa, fu fahaay biti fun kéeníd pilliŋa sun fi wa, múkíl wë woo ? »

55 Di yíssëhté waa na, wonte affi wa.

56 Wa anutee koloh na suu gin kay.

Bëewë fahuu ñéerë' a Yéésú rë (Saame Maccëe 8.19-22)

57 Homuu wa waala ra, lahte bëyí won Yéésú tih : « Tígí mín fúu saañ béeb, may ñee talu. »

58 Yéésú won dí tih : « Tílé yë lahute faam, yakka lahute túf, ndaa so' mi Koy-bëe', mi lahay dék. »

⁵⁹ Yéésú won ow kay tih : « Aye fu ñee tal so'. »
 » Ndaa bée' won dī tih : « Bahaa, on so' paay mi pay mi hace baaso'. »

⁶⁰ Yéésú won dī tih : « Légéyú hac búudé neh* »
 ; kolee fu waareye Nguur ki Koope. »

⁶¹ Ow kay wonil Yéésú tih : « Bahaa, may ñéerë' a ro, ndaa on so' paay, mi pay takohi bëyí faam so'. »

⁶² Yéésú won dī tih : « Bëyí tìlè' tìlèe heelte, mínéh non Nguur ki Koope. »

10

Woli Yéésú taalibe yi sabay paana a ana (72)
 ya

(Saame Maccëe 11.20-24)

¹ Filoon fi baaha, Yéésú-Yíkëe tanisse i ow kay. Wa ow sabay paana a ow ana (72), faha' woli wa ana-ana, wa kèlléh rí gin-taah ya a íllyyë wad rii ñeya ra béeb.

² Di won wa tih : « Meeya laabpe te lecoh ya mítih yin ; kon dëgí yíkíi meeya baat i lecoh, wa ac leja. ³ Kélii mi wol ron ti ndenji suu filiɓ i gúmú nen.

⁴ Ngënë kúrëelíi hélíis, mbée nafa, mbée ñafad lofaa ; ngënë cëgëelíi wodoh ow waala.

⁵ Don haal faam, débii dagid bëyí faam fa jaamma.

⁶ Bëyí sosse hom na raa, jaammaa dagu don ra ay cép sun fi. Bëyí sosse homay na raa nék, jaammaa nimil don na.

* **9:60 9.60** *Légéyú hac búudé neh* : Di gerek, bíníyú deh : *yédđí húlíddë hac húlíddë*.

⁷ Lah hémí faam fi baaha, don ñam te ron han yii yeru ron na. Bëyí légéy wadtee yínlú opa'i. Ngënë jëebëntíi faamma.

⁸ Don haal gin, don habu na haneel raa, yii yeru ron lah ñémí.

⁹ Lah pëyí jérídfë gini baaha, te ron won bëewë dékú nè rë béeb bití Nguur ki Koope lebohte wa.

¹⁰ Ndaa ron haal gin, don habuy na haneel raa, lah d'uhí këemë, don won bëewë tih :

¹¹ "Pëndë mée ginon ñaak kotti fun ra, fun ee waa paagu ra, teebi ron bití don homuy kaah. Añcañ, yúhí bití Nguur ki Koope lebohte ron na."

¹² Mí won don tee : yiin nay aattiyee Koope bëewë rë, daani bëy gini baaha ay luk bi bëy Sodom misik. »

¹³ Yéesú baatte won tih : « Mas don fi bëy Korasin ! Don torohute, don fi bëy Betsaydaa ! Kimtaanna pagu gin don da, paguun Tíir a Sidon koon, tin bëy ginni yaaha maañutee lamboh saaku, wa leefoh yet, teeba'i bití wa lofute pesad.

¹⁴ Daa tah yiin nay aattiyee Koope bëewë rë, daanon nay luke bi bëy Tíir a bi bëy Sidon misik.

¹⁵ A don fi bëy Kafarnawum, mbaa don habuu bití don ay béyrú níi sun-Koo neh ? Èe-èe ! Añcañ, don ay cépíru níi safara. »

¹⁶ Yéesú baatte won taalibe yi tih : « Bëyí síkírèh rën, ðeef dī síkírèh sè' ; bëyí kaa' síkírèhí rën, ðeef dī kaa' síkírèhí sè' ; te bëyí kaa' síkírèhí sè', ðeef dī kaa' síkírèhí bëe' wol so' ra. »

Nimili taalibe yi sabay paana a ana (72) ya

17 Ayuu taalibe yi sabay paana a ana (72) ya waala koluwa wa ra, keeñni wa sosse nii sos. Wa wonu Yeesú tih : « Yíkèe, fun ñeya' tiyu fun túuy yébitèh yè paŋ yin raa sah, wa ñee na. »

18 Yeesú won wa tih : « Mi otte Seytaane hélkísè'té sun, keente ti héléy nen.

19 Síkiríi : mi onte ron sañ-sañi tílúun don sun goŋ a sun dagal a d'akaya'i Seytaane a dee gaana' ri doole ra béeb, te yin ii ron míníl dara.

20 Ndaa biti yébitèh yè ñeyute wonon banan hen damaa don na ; demii biti kay, tii yon in sun-Koo. »

*Kúmpèe teebe bëewë bëy ëldúnë heefu wa ra
(Saame Maccëe 11.25-27 ; 13.16-17)*

21 Wahtii baaha, Ruuh-Pesenj sosilte keeñ Yeesú nii sosil. Yeesú yíppée won tih : « Baap, Yíkíi sun a feey ! Mee roo sím rë, di yee teebe' fu bëewë bëy ëldúnë heefu wa ra iña d'ap fu baha ya a bëewë janjiyu ra. Baap, yii baa daa neba' ro, daa tah ri laha' daaha ! »

22 Yeesú baatte won bëewë tih : « Baaso' tíkké iña béeb ya' so'. Ow yéeh so' mi Koy ka hém henay Baaso' ; te ow yéeh Baaso' hém henay so' mi Koy ka a bëewë mi faha' wa rii teebe ra. »

23 Di antee yíssèh taalibe yi na, won wa fi yaaha tih : « Lahute sos-keeñ bëewë olu yee olu ron ra.

24 Mee ron won da ee : caakke yonente a buurri húmú fahuute ot yee olu ron ra, wa oluy ri ; te wa húmú fahuute keloh yee keluu don da, wa keluuy ri. »

Anili bëe' naa'-keeñ dék Samari ra

25 Tígí daaha, ow di yëeddëh yí kootii Mëyíis kolohte na saam olsohi Yéésú, meelte ri won tih : « Bahaa, mi wadti paga yi níi mi lah pesa na dúméh rë ? »

26 Yéésú won dī tih : « Kootaa won yi na ? Fu yoon yi na ? »

27 Bëe' tahte won tih : « Kootaa won tih : *“Lah fëhú Koo-Yíkëe di keeñnon béeb, di peson béeb, di dooloon béeb a nuffon béeb. Di fahuu ron affon, lah fëhú moroommon daaha.”*☆ »

28 Yéésú won dī tígí daaha tih : « Yee won fu ra kaah. Fu paŋ yii baa raa, fay lah pesa na dúméh rë. »

29 Ndaa bëe' na saam layaa, meelte Yéésú won dī tih : « A wa daa moroomi so' ? »

30 Yéésú won dī tih : « Lahte bëyí húmú kola' Yerusalem na saañ Yérikëe. Di hom waali, i banndi geesuute ri, naafute búubí, lafute ri lafbi misikke, anutee saañ, helute ri hanndal ki húl a pes.

31 Deef lahte seeyohi ñee waali baaha. Ola' ri bëe' rë, dī ñeete búk waala hatni yínëe saañce.

32 Ow di bëewë na habruu seeyoh ya ra* ñeete daaha bal, otte bëe', ñeete búk waala hatni yínëe bal saañce.

33 Ow di bëy Samari saañ baab ñeete waali baaha bal. Laha' dī fi baa daaha otte bëe' rë, keeña dúmpé ces.

34 Di lebohte bëe', beŋpe béëñ a díw payce gaañña†, ŋaawte wa, antee rii tík sun fi mbaam

☆ **10:27 10:27** Saame Tali Léwí 19.18 ; Nérsí Kootaa 6.5 * **10:32 10:32** *Ow di bëewë na habruu seeyoh ya ra* : Di gerek, bíníyú deh : *ow di bëy tali Léwí.* † **10:34 10:34** Béeñe hosii gaañña, díwë ëylíi misiga.

fi, kúdté rí tígí dī mín nēe payu, tooppitohte ri.

³⁵ Kéy fín fē, dī yedte yíkíi faam fa hélíis caak, antee rii won tih : “Tooppitee bëyí beh ; mi ñeyaataa dee raa, yii tíkèh sun fi hélisè yed mi ro yee ra béeb, may roo waa yíníl.” »

³⁶ Yéésú meelte ri won tih : « Di bëewí éeyè yí yah, fu haba' biti bëyí bi waa na daa pagid' bëe' hawu ra, ti di wadti pagraa ow moroomi nen ? »

³⁷ Yéeddèhí Kootaa won dī tih : « Bëe' teeb ri naa'-keñ, payce ri ra. » Yéésú won dī tígí daaha tih : « Tílé fu hen dāaha. »

Hanliri Yéésú Martaa a Mari

³⁸ Yéésú hom waali a taalibe yi, dī lahte gin, ow beleb di bëy gina hampe ri haneel faami. Bëyí belaa hínú Martaa.

³⁹ Di lahte koy-yaafi hínú Mari. Koy-yaafa acce, tookke hëbís dī fi Yíkèe, na síkírèh iña na won dī ra.

⁴⁰ Martaa nék, légéyí caaga faam fa hampe ri. Hompe ní ri lahte Yéésú nē, won dī tih : « Yíkèe, fu olay biti koy-yaaso' helte légéyí faam fa béeb ya' so' a ? Wone ri habra' so' book. »

⁴¹ Di fi Yíkèe won dī tih : « Do fi Martaa, iña mokil dō ra caakke,

⁴² ndaa yínè kut daa lah na solo. Mari tanis bee gén dē, te ow mínéh ríi kaa' síkírèhí sè'. »

11

Dee na d'aguu Koope ra

(Saame Maccèe 6.9-13 ; 7.7-11)

¹ Lahte bis, Yéésú húmú íláy na dāŋ Koope. Woca' ri ra, ow di taalibe yi won dī tih : « Yíkèe,

yēedíḑ fun di na ḑaguu Koope, ti dee húmú yēeddē' Saṅ taalibe yi ra nen. »

² Yéésú won wa tih : « Don yahti ḑaṅ Koope raa, lah wēní tih :

Baap,

bēewē yúhún bití tiyu selate.

Nguur ku lahan bēewē nē.

³ Bisi yíilēe Koo béeb, lah on fun njél.

⁴ Baal fun bakaadḑi fun ;

ndée bēyí tooñ fun béeb, fun baal ri bal.

Ngana yeris nuf bos haal fun. Démiin ! »

⁵ Yéésú wonaat wa tih : « Ow di ḑon na pay faam kooyi leelu elek koon, won ḑi bitih : “Wētíḑ sē' bookaa kiid éeyē daa noo, yaal kowa ;

⁶ mi laha' haneel faam so', te mi lahay yii yera mi ri.”

⁷ Te kooji baa won ḑi bití raa : “Ngana ñogol so' ! Mi wonte ílí las so' ní wocce, te funi kooyi so' fanuute. Mi mínéh koloh yeru yin !”

⁸ Daa mi won ḑon ḑi ee bití ḑi ay koloh yeri ñam. Di ii kola' yeri ñam bití ḑi kooji dé' ; ḑi ay rii yed' iña sohla' ḑi ra béeb, ndah bēe' na meela' ra bekay na sopoh, ñaakke meela'a rek*.

⁹ « Mi won ḑon tee bal : ḑégí ḑon ay onu, sēemí ḑon ay ot, lēbí ílè ḑon ay kúnsírú.

¹⁰ Ahaṅkay ! Bēyí ḑaṅ ay onu, bēyí saam ay ot, te bēyí laḑ íl ay kúnsírú.

¹¹ Boffi koy ki bi ḑon na, nay yere koohi goṅ bití ri ḑaga ri jén,

* **11:8 11:8** ḑi ay rii yed' iña sohla' ḑi ra béeb, ndah bēe' na meela' ra bekay na sopoh, ñaakke meela'a rek : Lahte bēewí habuu ri ḑeh : ndaa bēe' ay kaa' lah gace yed' ri iña sohla' ḑi ra béeb.

12 mbée yera ri dagal biti ri daga ri wah ?

13 Bosuu don níi, don mínú pagid koyyon yin wun. Kon don mínú yii baaha raa, deef luka' Boffa sunaa-sun neh : bëyí caŋ di Ruuh-Pesen, di ay ri rii on. »

Sañ-sañi Yéésú kola' waa na ?

(Saame Maccèe 12.22-30, 43-45 ; Marka 3.22-27)

14 Lahte bis, Yéésú hom payi bëyí laha' yébitèh fi kadda' ri won. Yedda' yébitèh fè bëe' rè, bëe' dalaatte won. Bëewë húmú daaha ra béeb éemuté.

15 Ndaa i ow waa na wonu di ñéerè' a Belsebul buuri yébitèh yè, daa tah di mín wée lík.

16 I ow kay na saamu olsohi, nahute ri paŋ kimtaani nay teebee biti Koope daa wol ri.

17 Ndaa bi yúh Yéésú yee nuffi wa, di won wa tígí daaha tih : « Bëewí daa boku nguur haa'ee filiḅ fi wa raa, nguur ki baa ii míllè' keen a ? Bëewí daa boku faam haa'ee filiḅ fi wa raa, faam fi baa ay míllée poo.

18 Kon hena biti Seytaane haa' afi koon, nguur ki ay mínée caŋ díh ? Don wonu neh Belsebul daa yed so' sañ-sañi líkèe mí yébitèh è ?

19 Hena biti Belsebul daa yed so' sañ-sañi na líkè' mi yébitèh rée, kon daa yed bëewën sañ-sañi na líkúu wè yébitèh rè ? Wa fi yaa teebute ron biti don homuy kaah !

20 Yee lah ra biti kay, mi ñéerè' a Koope daa tah mi mín lík yébitèh. Baa daa teeḅa' biti Nguur ki Koope lahte níi don na.

21 « Bëyí mitte ow ham ngodi, caŋ wohi faami raa, ow ii leḅ alal mi.

²² Ndaa bëyí luk dī doole ac, yejoh ri haa' ßaŋ dī raa, dī ay naaf ngoda húmú yaakaar ri ra, anti wora' iña beß ri dīi na ra béeb.

²³ « 'Bëyí ñéerëey a so', kaa'a'te so' ; te bëyí habraay so' négirë'í yubi so', bëyí baa hasla' hasloo.

²⁴ « Yébitëh dūh ow na raa, saya' mbale luufin saame tígí hílsëe rí. Di olay raa, wona' nufi tih : “May nimil tígë húmú kola' mi ra.”

²⁵ Di nimil ðeef bëe' man ti faam fi parute, yugusute níi wunte raa,

²⁶ tígí daaha, dī ay pay saam yébitëh paana kay, yí luku rii sohoor, wa ac dék bëe' në. Hen ðaaha raa, ðee nay míllée bëe' rë ay luk ðee man dī ðébëenë rë bos. »

²⁷ Yéésú hom wona, un beleß ðofohte filiß fi bëewë won dī tih : « 'Belaa kúð ðë èldúnë bëpídté rë rë lahte sos-keeñ. »

²⁸ Ndaa Yéésú won dī tih : « 'Bëewë në síkírúu Unni Koope te na ñeyu na ra kay, daa lahu sos-keeñ. »

*Kimtaani yee húmú kat Sonaas ra
(Saame Maccëe 12.38-42)*

²⁹ Bi na ßaattu bëewë caak hëbís Yéésú, dī won wa tih : « 'Don fi bëy jamanii bee ðon bosute ; ðon meeluu kimtaani kola' Koope na a ? Añcaŋ ðon ii teeßu kimtaan hém henay yee húmú kat yonente Sonaas ra.✧

³⁰ Di húmú ñeya' Koope Sonaas na teeßpe bëy Níníif doolii, dī ay ñeyee so' mi Koy-ßëe' në ðaaha ßal, teeß bëy jamanii bee doolii.

✧ 11:29 11.29 Saame Maccëe 12.40

31 Yiin nay aattiyee Koope bëewë rë, buuri belaa húmú ílíf deyi Sabaa ra ay koloh, caŋ fíi ðon fi bëy jamanii beh, teeb ðon biti ðon homuy kaah. Di húmú kola' ginna lukuu wuloh ra neh, acce síkírèhí wonnee ke Salomoo neβ keloh níi rë è ? Añcaŋ, bëyí luk Salomoo gaan daa deh.

32 Yiin nay aattiyee Koope bëewë rë, bëy Níníif bal ay koloh caŋ fíi ðon fi bëy jamanii beh, teeb ðon biti ðon homuy kaah. Keluu bëy Níníif waarii Sonaas ra, wa lofute pesad neh a ? Añcaŋ, bëyí luk Sonaas gaan daa deh. »

Léehí lampaa

(Saame Maccëe 5.15 ; 6.22-23)

33 Yéésú baatte won tih : « Ow na kèdédéh lampa ðap ri, mbée líh íf sun fi. Daaha neh ! Lampa líkúu líkëe, bëyí haal, ot kotti na.

34 Íllú daa lampii faanu : íllú wah raa, fu homa' leelii niiña ; ndaa íllú nebay raa, fu homa' ñúusë.

35 Kon lah olsee afu nda niiña ðoo na ñúus neh.

36 Hena biti fu homa niiñ níi cér yínë sah homay ñúus rëe, fay home niiñ ti dee na hawaana' ro lampii niiñce ra nen. »

Yee na seh fariseŋŋa a yëeddëh yí Kootaa ra

(Saame Maccëe 23.1-36 ; Marka 12.38-40)

37 Woca' Yéésú wona ra, lahte fariseŋi dëekké rí ñam faami. Laha' ri faam fa ra, ði haalte wa na ñamu.

38 Fariseŋa éempé, ola' ri biti Yéésú booñnjaay booñnjohi ñeete waal na dal ri ñam ra.

39 Di fi Yíkëe won ði tígí daaha tih : « Èlí ðon fi fariseŋŋa di madu ðon : ðon hom hosuu fëel fí gulunŋa a loonna ðon hel filib. Don hosuu

faannon don hel keeññon : don caakute nuf lohaa te don bosute nuf.

⁴⁰ Don daa lúhú nuf ! 'Bée' sak fēel rē, daa sak filiḅ ḅal neh a ?

⁴¹ Ení ñēkíḍḍē kay iña lahuu don ra. Hen ḍaaha raa, don ay lan ces.

⁴² Mas don fi fariseḅḅa ! Yii lín don béeḅ, don wod' na Koope ní luka' yee lukki ñak solo ra, ndaa don sarganuute paḅ yii júḅpé a faha'i Koope. Añcaḅ, yaa daa iña wadti pagun koon ḍa, yee tas ḍa banti halu.

⁴³ Mas don fi fariseḅḅa ! Don fahuu took ñaanna kēllēh di ílíyyē na ḍaguu Koope ra, te don fahuu biti don woduun a ya' ana kēemmē.

⁴⁴ Mas don fa madu a luuyyi tiiḅndúuy, bēewē ñeyuu sun, te wa yíih biti wa ñeyuu sun luuy ra.
»

⁴⁵ Ow di yēeddēh yí kootii Mēyíis won ḍi tih : « Bahaa, fu wonaa ḍaaha raa, ḍeef fee fun sol ra ḅal. »

⁴⁶ Yéesú won ḍi tih : « Í ! Mas don fi yēeddēh yí Kootaa ! Don tíkúu bēewē eni bítté te don na hēbíríih wē dalaah.

⁴⁷ Mas don fa tabahuu luuyyi yonente ya caaccon húmú bēemú wē rē tabah yí wunte ra.

⁴⁸ Daaha, don teeḅuute biti don ñéerúuté a yee húmú pagu caaccon ra : wa bēemúté yonente ya, don ayute don na tabahu luuyyi wa.

⁴⁹ Yii baa daa tah Koope fa yúh béeḅ ḍē won tih : “May wol i yonente a i apootar waa na, ay lah yi wa bēem wē, yee wa mokil wa níi mokil.”

⁵⁰ Daa tah ñif mi yonente ya bēemú dala'te sagi ēldúnē níi a woteh ra, ay keen sun fi bēy jamanii beh :

⁵¹ dala'te bëemí Abeel[☆] ní bi Sakari fa bëemú baylii Faam fi gaani Koope, hanndal ki tígë na hawruu ra a tígí selaa. Mee ron won da ee : kaah biti bëy jamanii bee ay yíníl ñíinnë kéendú yaa ra bééɓ.

⁵² Mas ñon fi yëeddëh yí Kootaa ! Don wodute ilë në yúhúu yee won Koope ra ; ñon fi yah, ñon kaa'uute haal, ñon anutee kaa' bëewë fahuu ra haal. »

⁵³ Kola' Yéésú tígí daaha ra, yëeddëh yí kootii Mëyíis a farisenña haayluute sun fi, na anuu rii meel yin fi yin bééɓ.

⁵⁴ Wa na olsuu ri, nda ri ay won yii ñeyay waal raa.

12

Líkíní Yéésú taalibe yi

(Saame Maccëe 10.19-20, 26-33 ; 12.32)

¹ Wahtaa na wona' Yéésú farisenña na a yëeddëh yí kootii Mëyíis rë, i ow júní-júní na baatuu ac ; caagi wa tahte wa na togantuu hanndal ki wa. Yéésú d'ébë' taalibe yi na won wa tih : « Lah mëytii lëwíirí farisenña^{*}, daa ri wonnee ke wa teem búkkí wë rë.

² Yii laku bééɓ ay olu, yii ñapu bééɓ ay yúhú.

³ Yii ñon won ñí filib ñúus bééɓ ay keluu na' këtën, te yii ñon mëddë' rí filib las bééɓ ay ñaañjuu këem.

[☆] **11:51 11.51** Saame Dalaana 4.1-8 ^{*} **12:1 12.1** lëwíirí farisenña : Lëwíir daa na tah mún më na yugusuu mbúurú rë poosa'.

⁴ « Mi won ðon na, ðon fi kooyi so' : ngënë néehí bēewē na hawu ow húl rē, wa míníh yii luk baaha.

⁵ Cēe mi teef ðon bēe' warun ðon neeh ra : néehí Koope, ndah ri hap húl rēe mín bek safara. Mi won ðon tee bal, ðon wadti neehun dī.

⁶ « Ndiit iip na yēeyíh fittín ana woo ? Añcañ, yínē sah na múuyéh nē Koope.

⁷ Baatte biti fen fi affon sah kíduté ! Kon ngënë sídíi yin, ðon génú líir ndiit fap !

⁸ « Mi won ðon tee : bēyí won fíi bēewē biti dī non bēewí so' mi Koy-bēe', may won fíi malaaka yi Koope biti bēyí baa non bēewí sē'.

⁹ Bēyí won fíi bēewē biti dī yéeh sē' nék, may won fíi malaaka yi Koope biti mi yéeh bēyí baaha bal.

¹⁰ Bēyí won yin bos sun fi so' mi Koy-bēe' bēeb, dī mín baalu. Yaha sun fi Ruuh-Peseñ raa nék, bēyí baa ii baalu.

¹¹⁻¹² « Don tēekrú kēem filiḅ íllyyē na daguu yēwúddē Koope ra mbée fíi njíittí gina a bēewē homru nguur ka ra, ngënë sídíi : yee nay ron layee wahtii baaha teme ra ii kola' ðon na, ay kolee Ruuh-Peseñ na. »

Léehí yíkii alal ma lúh nuf ra

¹³ Tígí daaha, ow di bēewē won Yéesú tih : « Bahaa, wone bahii so' wod so' na alal ma helid fun boffi fun ra. »

¹⁴ Yéesú won dī tih : « Kooja, daa fal so' aattiya'i iñon mbée wora'i alal mon ? »

¹⁵ Di antee baat won bēewē bēeb tih : « Lah héní wun, ngënë fēhíi alal níi lukus, ndée caagi ow alal taheh ri laha' níiní. »

16 Tígí daaha, Yéésú ñeya'te wa léeh won wa tih : « Lahte yíkíi alal mi húmú laha' meeyi laabpe níi laab.

17 Di won nufi tih : “May hene dí ðeh, bee lahay mi tígí túmë mí pebi so' bee ra ?

18 Mi ot na ! May hene ðeh : may baate misah yi so', mi túm pebi so' a iña laha' mi ra béeb fliib.

19 Mi anti won af so' tih : mi lahte alal mi ay soo mín kúf kíil caak ; mi talla' hílsèh, mi ñame, mi hane níi keeñ so' sos siib.”

20 Ndaa Koo won dí tih : “Lúh nuf fe ! Fay húl elgee woteh beh. Daa nay lahee iña yefid fu afu ra béeb leegi ?” »

21 Yéésú baatte won tih : « Bëyí homa' négirë' alal mi saañ afi na kut, saamay Koope, hom míllë' ðaaha. »

Koo daa na ona'

(Saame Maccëe 6.19-21, 25-34)

22 Yéésú antee won taalibe yi tih : « Yii baa daa tah mi won ðon tee : ngënë sídíi yii ñamun ðon, mbée yii bekuun ðon.

23 Pes luk ñam lah solo, te faan luk yéré lah solo bal.

24 « Èlsíi ñaakka : wa na sèhíh níi púlé lec, wa lahuy misah, lahuy túmëe, ndaa Koope ee waa ñëmíð rë ! Don nék, ðon lúkíh yakka lah solo a ?

25 Wa ðon na, sídë'ë në sídë' rí rë, mín fehe níi baat yin yutuud pesi ?

26 Hém ðon daa míníh yii yutuudi baa raa, ðon sídúu yi yin kay ?

27 « Èlsíi dee man capussi gaaw fa luufa ra : wa na légéyíh te wa na mékíh díis búub. Añcañ,

mee ron won ra ee : ði fi buura hínú Salomoo ra sah, húmú laha' ri alal níi, ði lahay búubí mada' a capussi gaaw fi yaa wun !

²⁸ Ngémën tasa'te ee ! Koope posil gaaw fa luufa woteh níi wa man ðaaha wun, te teem key wa ay luuhu tamu raa, ði ay lukee ðek ðon fi yaa búub neh a ?

²⁹ Kon ngënë mēklí affon saami yii ñamun ðon mbée yii hanun ðon ; ngënë sídíi.

³⁰ Bëewë nëníh bëewí Koope feey fi bee ra daa na moklu affi wa saami iñyaaha béeb. Ndaa ðon fi yah, Boffon yúhté bití ðon sohluute wa béeb.

³¹ Nguur ki Koope daa mit saam ; bee tas ða ín ya' Koo !

³² Don fa yubi yutuudi beh, ngënë néekíñíi, ndée Boffon daa faha' bití ðon haal Nguur ki.

³³ Yëeyí alal mon ðon sarah ñékíððē cadum fa. Sëemí tígí wéerté, négíríi alal mi mínéh ðúm sun-Koo, tígí lohoh liileh na te lahay maasoh.

³⁴ Yúhí bití tígí hom alal mon, nuffon homa' na ðal.

*Dee waðti sehuun ayi Yéesú rē
(Saame Maccēe 24.45-51)*

³⁵ « Pēkíi, ðon kēríð lampa yon.

³⁶ Mēdíi a súrgē yí sehu kélffíi saañ kílēek, nda ri ac lað ílē rēe, wa yíp ríi kúnsíð.

³⁷ Lahute sos-keeñ, súrgē yí yaa yéñké bití aya' kélffíi wē rē, ðeef wa na sehu ra. Mee ron won kaaf ka ra ee bitih : ði fi kélffēe ay pokoh, tēekíð súrgē yē, yed wa ñam.

³⁸ Wuti kélffēe elka' níi elka' raa sah, te ðeef wa sehe ri, wa ay lah sos-keeñ.

39 « Don yúhúté bití yíkèe faam yúh wahtaa nay aye lohoha faami ra koon, tin dī ii rii yeris poo faam fa.

40 Kon kélfi affon don bal, ndée so' mi Koy-bée', may nimile wahtii nuffon paay na. »

41 Peer won Yéesú tígí daaha tih : « Yíkèe, fu wonid fun kut léehí bah, mbée fu bekke bëewë béeb nè ? »

42 Di fi Yíkèe won dī tih : « Mèdii a sùrgii ñeya' woni kélfi te ñaañce, bi kélfi tik sùrgë yí kayya faam fa ya'i, yeri wa ñam bití wahtaa lah ra.

43 Lahte sos-keñ, sùrgii baa yéñké bití yiin nay nimile kélfi faam fa ra, deefa ri page yee nahu ri ra.

44 Mee ron won kaaf ka ra ee, kélfi ay tik iña laha' ri ra béeb ya'i.

45 Ndaa hena bití koon sùrgii baaha won nufi tih : “Kélfi sè' aay doom”, níi tah dī yam sun fi sùrgë yí kayya hawsee wa, dī ñame ñami nebpe, hane maniye,

46 kélfi ay nimil wahtii dī yéeh rí te deefa ri seheh ri. Tígí daaha, kélfi ay rii bëkdé' bëewë gé mú Koope ra, mokil ri mokli misikke.

47 Sùrgii yúh yee faha' kélfi rë, antee cagay afi te pagay yii baaha, ay labu labbi misikke.

48 Ndaa sùrgii yéeh yee faha' kélfi rë, anti pañ yii cal hap, ii labu lab caak. Bëyí onu yin caak ay meelu caak ; bëyí déñéénú yin caak ay meelu yi luk yi bëyí déñéénú yutuud. »

*Yéesú kúf jaamma mbée daralsa' ?
(Saame Maccëe 10.34-36)*

49 Yéésú baatte won tih : « Mi ac yíin kii feey fa, a dee faha' mi biti dī yíppí kad haat da !

50 Mi wadtee ñee coono†, keeñ so' antee tookay níi lèhín kí.

51 Don habuu biti mi ac kúd jaamma feey fa a ? Èe-èe', mi won don tee : mi ac daralsa'.

52 Dala'te woteh, faam fi laha' ow iip ay daralsa' : bëewí éeyë yë múuyë' a bëewí ana ya, bëewí ana ya múuyë' a bëewí éeyë yë.

53 Baap ay múuyë' a koy ki yaali, koy ka múuyë' a boffi. Yaay ay múuyë' a koy ki belii, koy ka múuyë' a yaafi. Pacool ay múuyë' a beleb koohi, beleb koy ka múuyë' a pacooli. »

Tíinnde' yí jamanaa

(Saame Maccèe 5.25-26 ; 16.2-3)

54 Yéésú baatte won bëewë tih : « Don ot Koo húuh rée, don yíppí yúh biti dī ay toḅ ; te yii baa daa na lah.

55 Te ngilaaw ma kúlëe rën waal tagu raa, don yúh biti dī ay mbëeyë ; te yi baa daa na lah.

56 Wonnon teem búkkën ! Don fa mínú tíinnde' iña na teeḅa' yii nay lahe feey fa a sun ra, haala' yi níi don míníh tíinnde' iña na teeḅa' Koo woteh yee ra ?

57 « Yi tah don míníh yúh yee wadti pagun ra ?

58 Ow yam do yin níi doni saye faam buur raa, don lah waala, lah saame biti doni júḅë', toñeh doni lah dín fë dī ey ro, buur tík rë ya' yi alkaati ya, fu téyú.

† 12:50 12.50 *Mi wadtee ñee coono* : Di gerek, biníyú deh : *Mi wadtee bëtsú.*

⁵⁹ Daa mi won don dī ee : fii d'úh kasaa ní bín yínlée fu kabut ka béeb rë. »

13

Lof pesad mbée húl

¹ Wahtii baaha, i ow ayute woni Yéesú biti Pilaat hawrohte i ow di bëy Galile húl, ðeef wa na hawru Koope sarah.

² Yéesú won wa tih : « Don habuu biti bëemëdë bëemú bëy Galile yi yaa ra teeβa' biti wa luku bëewí kayya Galile bos aa yih ?

³ Mi won don ti ëe-ëe' ! Te don lofuy pesad, don béeb ay sanju bal.

⁴ A bëewí sabboo a peeye yi yaa ðakaya' taahi uda Silowe na bëp dī rë, don habuu biti daa wa luku bëewí kayya Yerusalem bos aa yih ?

⁵ Mi won don ti ëe-ëe' ! Te don lofuy pesad, don béeb ay sanju bal. »

Léehí tal eena na líméh rë

⁶ Yéesú antee waa ñeya' léeh won wa tih : « Lahte bëyí hómú laha' tal een meeyi. Di acce na saam koy een ndaa ri olay.

⁷ Tígí daaha, dī won súrgëe në lín meeya ra tih : “Ole ! Kíil éeyë ayee béeb, mi ac saam koy een tal eeni beh, te mi na oleh. Di ay homee naafi feey fa te ri lahay njiriñ a ? Hawe ri !”

⁸ « Ndaa súrgëe won dī tih : “Bahaa, yedde ri kíilí beh, may júkët tala mi toh ri.

⁹ Henu ðaaha raa, heeyce dī lím kíirkí ; dī límëy rëe fu hawroh ri.” »

Belaa goŋ ra payu bisa na hílsúu rë

10 Bisa na hílsúu yëwúdfë rë ín, Yéésú hompe na yëeddë' filib tígë na d'aguu yëwúdfë Koope ra.

11 Ow beleb misikid húmú nè : dī laha' yébitëh fí daa gogil ri ; hente kíil sabboo a kíil peeye (18), dī na mínéh cañ ní júb dalaah sah.

12 Ola' Yéésú belaa, dī dëekké rí, won dī tih : « Yaa ow ! Misigu wocce ! »

13 Dī tíkké ya' yi sun fi belaa, belaa yíppée júb, yampe na kañ Koope.

14 Ndaa paya pay Yéésú belaa bisa na hílsúu rë nebaay njíidí tígë na d'aguu Koope ra. Tígí daaha, dī won bëewë tih : « Lahte waalli pëenë yí bëewë wadti légyún nè ; lah ëyí payoh na, ndaa bisa na hílsúu rë neh ! »

15 Dī fi Yíkée loffe ri unni yeh won dī tih : « Wonnon teem búkkën ! Bisa na hílsúu rë, ow fi ow d'on na béeb na pay yugiin, pëkís fanfi mbée mbaam fi, pay hëndí neh a ? »

16 A belii bee sédí Abraham bee ra, Seytaane antee rii pokalsa' yii hente kíil sabboo a kíil peeye (18) bee ra, dī waruyti sëmlúu pokki bisa na hílsúu rë ë ? »

17 Yee won Yéésú baa ra sëpídté kaa'oh yi béeb ; ndaa keëññi bëewí kayya béeb sosse di iñi wunna na pañ ri ra.

*Léehí pebi tisoñ ki yutuuda a bi lëwíirë
(Saame Maccëe 13.31-32 ; Marka 4.30-32)*

18 Yéésú baatte won tih : « Nguur ki Koope mada' a yih ? May rii mëllée a yih ? »

19 Di mada' a pebi yutuudi baa* beβ ow, sohte ri meeyi ra nen : dī paalte, oodte nū hente tal kilik ; yakka ayute tífuté ya' ya. »

20 Yéésú wonil tih : « May mēllée Nguur ki Koope a yih ?

21 Di mada' a lēwíirè beβ ow beβ, boolla'te wa a mún caak, íyídté wè nū wa béeb fuudte ra nen. »

Ílí yutuuda

(Saame Maccëe 7.13-14, 21-23)

22 Yéésú hom waali Yerusalem fa, ñeete ginna na yēeddè'.

23 Lahte bëyí meelte ri won tih : « Bahaa, bëewè nay múcé rē ac yutuud' a ? » Yéésú won bëewè maasuu ra tih :

24 « Pëgí béeb nū d'on haala' ílí yutuuda ; daa mi won d'on dī ee : ow caak ay étíft haal te wa ii rii mín.

25 Yiin kolaa yíkí faam fa nū won ílè dēefa d'on hēelíh rē, d'on ay home èssè, d'on labe ílè, d'on wone tih : “Bahaa, kúnsíft fun !” Di ay ron lofe tih : “Mi yéeh rēn !”

26 Don ay rii wone tígí daaha tih : “Yen bokuy ñam a han, te fu yēeddè'té kēemmè gin fun a ?”

27 Di ay baat won d'on tih : “Mi yéeh rēn ! Wúlí sè', d'on fa paguu yin bos ra béeb !”

28 Don ot Abraham, Isaak, Yakop a yonente ya béeb filib Nguur ki Koope, d'on anti líkú d'on saañ èssín rēe, d'on ay looyee daaha, d'on ñafoh nū tíññèn lec.

* **13:19 13.19** *pebi yutuudi baa* : Di gerek, bíníyú dēh : *tisoh mutarda*. Pep mutarda non peppa lukki yin ra, ndaa tala non tal gañcah ya lukki gaan di meeyya ra.

29 Bín fë, ay lah bëewí kola' tígí hom ow feey fa béeb, ac ñami ndaje ma cëgídf Koope Nguur ki ra.

30 Di bëewë míllúu woteh yee ra, lahte na yi ay këllëh yiin fa, te di yee këllúu woteh yee ra, lahte na yi ay míllë' yiin fa. »

*Yéésú a bëy Yerusalem
(Saame Maccëe 23.37-39)*

31 I farisenj lebuute Yéésú wahtii baaha, wonu ri tih : « Kolee dee fu saañ ílý kay ! Erot ee saam hawrohu húl rë. »

32 Yéésú won wa tih : « Pëyí ñon wonídf so' tisoH ki gúmfi baa bití woteh a key mí lík yébitëh mi na pay jérídf, nah mi dúmël légéyí së'.

33 Woteh, key a nah béeb mi wafti homa waali Yerusalem fi so', ndée yonente waruy hawuu húl ílý kay henay dín fë.

34 « Don fi bëy Yerusalem daal, ñon fa na bëemú yonente ya ra, ñon fa na tawu bëewë Koope wol wa ñon na la' níi wa húl rë, hente waal díh ma na faha' négírë'í rën hëbís së' ti di na négírë' paan yiilli paβbi nen ? Ndaa ñon fahuuy !

35 Kon Koope yedfa'te ron ginon† ! Mee ron won ra ee : ñon ii soo olil níi wahtaa nay ron wonee bitih : *“Koo-Yíkëe barkela bëe' dí wol ri ra !”*✧ »

† 13:35 13.35 Koope yedfa'te ron ginon : Di gerek, bíniyú deh : Koope yedfa'te ron faamon. Mín hen Faam Koope bal. ✧ 13:35 13.35 Saame Kañaa ya 118.26

14

Payi Yéésú bëyí laha' jér hufil bisa na hílsúu rë

¹ Bisa na hílsúu yëwúdfë rë ín, Yéésú dëekuté ñam faam ow di kélfë yí farisenja. Bëewë húmú në rë yípúté íllí wë sun fi na olsuu ri.

² Bëyí laha' jér hufil húmú në.

³ Yéésú won yëeddëh yí kootii Mëyíis a farisenja tih : « Kootii yen ona'te ow pay jérídf bisa na hílsúu rë ëe onaay ? »

⁴ Ndaa wa kaa'uute lofi. Tígí daaha, dī tíkké jérdë ya' payce ri, wonte ri saañ faam.

⁵ Di antee won bëewë tih : « Ow di don na lah koy mbée fanfi keen filib yéem koon, wuti hena bisa na hílsúu rëe, dī ii rii yíppí nís ë ? »

⁶ Wa lahuu yii wonun wa di yee meel ri wa baa ra.

Líkinë'í yulid ndaje

⁷ Yéésú otte biti haneella tansuu tíkké këllëh rë, dī na líkín wë won wa tih :

⁸ « Ow gap ro ndaje raa, ngana pay fu tooke tíkké këllëh rë. Mín lah bëyí luk roo gaan dëekuté,

⁹ yíkii ndaje ma anti ac won ro tih : “Kolee fu on bëyí bee took.” Fay sopoh tígí daaha fu koloh, fu saañ tooke nii tíkké míllë' rë.

¹⁰ Ngana hen dah ! Fu gapu ndaje raa, lah tooke tíkké míllë' rë ; daaha, yíkii ndaje ma ac raa mín rëe won tih : “Lebee dee kooja, fu took tíkké këllëh rë.” Hen daaha raa, bëewë doni wa tooku ra béeb ay roo haba' ow gaan.

¹¹ Yúhí biti bëyí bëyídf afi béeb ay cépirú, te bëyí cépirú afi béeb ay béyrú. »

12 Yéésú antee won yíkíi ndaje ma tih : « Fu yahti gapa' ndaje raa, ngana gap kooyyu, mbée koy-yaayyu, mbée mboko yu, mbée yíkée yí alalla d'oni wa dékú rē ; ndée wa fi yaaha mínú rēe dēek ñam bal, te bín fē rēe, deef wa yínlú rē yee pagid' fu wa ra.

13 Fu yahti gapa' ndaje raa, lah dēeké manti ñékíid'fē nen, bēewē cérrí wē mitay ra, lēfēñíid'fē mbée búumíid'fē.

14 Fu pañ yii baa raa, keeñu ay naa sos ; wa mínih rēe yíníl, Koope nay roo yínlé yiin nay rii kèllé bēewē júbú rē búudé. »

*Anili bēewē gapu ndaje ma ra
(Saame Maccēe 22.1-10)*

15 Ow di haneella kela' ri unni yaa ra, won Yéésú tih : « Bēe' nay maasee ñam Nguur ki Koope ra, keeña ay sos. »

16 Yéésú ñeya'te ri léehí beh won dī tih : « Lahte bēyí cēgídté ndaje, gappe ow caak ñama.

17 Tígē nē waaya' ñama woc ra, dī wolte súrgíi woni bēewē gapu ra biti ñama nonte.

18 Ndaa bēyí rí pay dīi na bēeb, bēe' won dī biti dī ii mín ac. Bēe' déb dē won dī tih : “Lah wone ri baal so' ! Mi liiltee lom meey te mi wadtee pay kēnsēhí.”

19 Ow kay won dī tih : “Lah wone ri baal so' ! Mi lom fana lo' sabboo te mi saañ étdí wē lín dee koon.”

20 Ow kay wonil tih : “Lah wone ri manti dúhē' kood daa tah mii mín ac.”

21 « Súrgēe nimilte kél'fēe nē, léhínté rí iña wonu ri ra. Keeñ kél'fēe haayte, dī won súrgēe tih : “Yípee pay kēemmē a waalla gina, fu

kúf ñèkídfè deh, bëewë cèrrí wë mitay ra, búumídfè a lèfèñídfè.”

²² « Hompe ní sùrgëe acce, won tih : “Bahaa, mi pañke yee nah fu so' ra ndaa tíkkè líssí tas.”

²³ Kélfëe won sùrgí tígí daaha tih : “Tawee waalla luufa, fu cagoh bëewë ñoni wa nay tee'ee ra, wa ac haal nda faam so' líif.

²⁴ Mee ron won ra ee : ya' ow yínë sah di bëewë ñébuu gapu ra ii haal looni so'.” »

*Dee wadti ñéerúun a Yéésú rë
(Saame Maccëe 5.13 ; 10.37-38 ; Marka 9.50)*

²⁵ Lahte bis, Yéésú na saañ, ow caak ñéerúuté a ri. Di yíssëhté waa na, won wa tih :

²⁶ « Bëyí ac soo na te ri lukki pokoh boffi na, yaafi, belebi, koyyi, koy-yaayyi, mbée ñi fi afi na raa sah, ñi mínéh hen taalibeyi so'.

²⁷ Bëyí enaay kurwahi ñee tal so', mínéh hen taalibeyi so'.

²⁸ « Ow faha' tabah taahi utte raa, ñi ii took paay olsoh iña wad naa haal ra, ñi yúh nda ñi ay lah hélsí ay mín lúsídf taaha a ?

²⁹ Henay bah, ñi dal tabah anti mínéh lúsídf rëe, bëewë nay ole yii baaha ra béeb ay rii ñaawal

³⁰ wone tih : “Élí bëyéé dal tabah bee te mínéh lúsídf rë !”

³¹ « Te buur koloh haa' a buur kay raa, ñi waray took paay olsoh nda bëewí júnní sabboo (10.000) ya laha' ri ra, ñi ay naa mín haa' a buura na yejoh ñii na a bëewí lecsuu yii ana ra a ?

³² Hena biti ñi mínéh rí rëe, ñi ay wol i ow buuri yínëe nē balaa ri koloh, wa ñaŋ ri nda wa mín júbë'.

³³ Ti ɗaaha nen, ow yínè di ɗon na mínéh hen taalibeyi so', hém ri takaay a ñña laha' ri ra bééɓ.

³⁴ « Don yúhúté bití miraa yin wun, ndaa wa lahlilay caŋka raa, wa ay nimiruu caŋkii wa ɗíh ?

³⁵ Di lahay njiriñ tígí daaha, ɗi wuneh sah tohaa ; ɗi ay yúfú sénín. Bèyí lah nuf kelaa, kelaan na ! »

15

Léehí har fa múuy ɗë a bi hélsë múuy ɗë (Saame Maccëe 18.12-14)

¹ Yeekoh yi túmë a i bakaaroh kay lebuute síkirèhí Yéésú.

² Yaa nebaay farisenŋa a yéeddèh yí kootii Mèyíis, tahte wa na wonaaluu hanndal ki wa tih : « Bèyí bee taha' bakaaroh ya a ya' ana na bok a wa ñam bee raa ! »

³ Tígí daaha, Yéésú ñeya'te wa léehí beh won wa tih :

⁴ « Ow di ɗon na lah har tíméer (100), an naa múuylè' yínè rëe, ɗi ii hel harri sabay payniil a payniilla (99) níirëe yë, ɗi saañ saame bee múuy ɗë níi ɗi ot ɗi a ?

⁵ Te ɗi ot ɗi raa, keeña ay sos níi sos, ɗi ɓeb har fa tégúm rí,

⁶ ɗi saañ faam, anti dëek kooyyi a ɓëewë bani wa dékú rë, won wa tih : “Yen bokun yen lah sos-keeñ, ndée mi otte har fee ke so' húmú múuy ɗë !”

⁷ Mee ron won ɗa ee : ti ɗaaha nen, bakaaroh yínè kut lof pesaɗ raa, Koope laha' sos-keeñ ɗaaha. Sosi keeña laha' ri ɓëe' lof pesaɗ baa ra, daa lukki gaan sosi keeña laha' ri ɓëewí sabay

payniil a payniilla (99) júbú te sohluy lof pesad
 ɗa. »

⁸ « Mbée lah belii lahaa hanjar úris sabboo,
 an naa múuyɗë' úris yínë rëe, ɗi ii këríd lampa,
 saak faam fa saame níi ot ri a ?

⁹ Te ri ot ɗi raa, ɗi ay dëek kooyyi a bëewë bani
 wa dékú rë, won wa tih : “Mi otte hanjari úrisë
 múuyɗë' mí rë ; ëyí yen bok yen lah sos-keeñ !”

¹⁰ Mee ron won ɗa ee biti ti ɗaaha nen ;
 malaaka yi Koope ay lah sos-keeñ biti bakaaroh
 yínë kut lof pesad. »

Anili koy ka múuy ɗë

¹¹ Yéesú baatte ñeya'te wa anili bee na léeh wë
 won tih : « Lahte bëyí húmú laha' koy yaal ana.

¹² Lahte bis, bee paa' kúkëy rë won boffi tih :
 “Baap, mi faha' biti koon fu yed so' wodi so' di
 alal ma lahuu yen ra.” Tígí daaha, boffa wora'te
 wa alal ma.

¹³ « Tíkëh i waal, koy ka paa' kúkëy rë yaayte
 yee laha' ri ra, beɓpe hélsë saañce gini wulte,
 hompe dín fë na paŋ yii neba' ri níi ri yahte alal
 mi ɗaaha.

¹⁴ Yaaya' ri hélsë béeb rë, yaabi misikke haalte
 gina, ɗi lahlay yii ñama ri.

¹⁵ Di yeeltee saañ, haalte légéy ow di bëy gina
 na ; bëe' yeñce ri meeyyin níiri mbaam-túgëllí.

¹⁶ Yaaba' ri níi yaab ɗa, nufa tasse ñam di ñami
 mbaamma, ndaa ow na oneh ri na.

¹⁷ « Tígí daaha, afa kúnsëhté, ɗi yíppée won
 nufi tih : “Bëewë në légéyíru baaso' ra caakute
 ñam níi mínih yin na, mi anti home dee mi húlé
 a yaab a ?

18 May kolee koloo mi nimil faam baaso', mi won dī tih : Baap, mi bakaadte fīi Koope te mi tooñce ro bal.

19 Mi caleh fu habee so' koohu ; beɓ so' mi légéyídf dē ti bëewí kayya nen."

20 « Di yíppée koloh na nimil boffi na. Di teem hanndal boffa séenté rí, keeña dúmpé dīi na ces ; dī múkété téebílèhí, yabaalohte faana, wodohte ri níi wodoh.

21 Koy ka won dī tígí daaha tih : "Baap, mi bakaadte fīi Koope te mi tooñce ro bal, mi caleh fu habee so' koohu."

22 Ndaa boffa yíppée lec woni, yíssèhté súrgè yí nè won wa tih : "Yípii kali búubè lukki wun ɗa, ɗon beɓ ri koy so' ; békí rí supi kuna, ɗon beɓ ri ñafaf.

23 Kèlí fanfa lukki wun faan ɗa, ɗon hap ri, yen cègídf ndaje.

24 Koy kee ke so' húmú haba' mi biti húlté rē nimilte yéelídf ; dī húmú sooyce te mi otte ri !" Ndaje ma yíppée dal.

25 « Wahtii baaha, deef koy ki saawi bëe' húmú meey. Na nimil ri níi rí lebohte faam fa ra, dī kelohte típpè a becca.

26 Di deëkké ow yínè súrgè yè nè, meelte ri yee lah ra.

27 Súrgèe won dī tih : "Ñéedú daa nimil, boffu antee hawroh fanfa lukki wun faan ɗa, af biti ri otte koohi te yin katay ri."

28 Koy ki saawa yíppée neeɓ, kaa'a'te haal faam fa. Boffa dúhté dīi na, ɗaŋke ri haal filiɓ.

29 Ndaa ri won boffa tih : "Síkírèh sè' baap ! Hente kíil caak mi na hap faan so' légéyírú, te

yii túuy fú sè' béeb mi paŋ ri. Añcaŋ, fu ëndëy sè' wuti yaha ndeŋ sah mi hap ri, funi kooyi so' cëgídf ndaje.

³⁰ Ndaa aya' koohu ra, dī fa yah alal mu a belebba na tilú rë, fu hawidte ri fanfa lukki wun faan da."

³¹ Boffa won dī tih : "Koy so', fu mëssí hom soo na, te iña laha' mi ra béeb daa fu laha' wa bal.

³² Ndaa yen warutee cëgídf ndaje nam, yen lah sos-keeñ ! Néedee ke ro bee húmú haba' mi biti húlté rë nimilte yéelídf ; dī húmú sooyce mi otte ri." »

16

Anili daga lah nuf ra

¹ Yéésú ñeyaatte taalibe yi anil na léeh wë won tih : « Bëyí caakke yin húmú laha' dagi daa na tooppitoh alal mi ; dī antee keloh biti daga yaha' alal mi yahoo.

² Bëe' dëekké daga, won dī tih : "Yee keloh mi doo na ra nebaay so' ! Teeb so' dee légéyë' fú rë ; woc raa fu yeris légéyë."

³ Daga won nufi tih : "Bee nay mii líkúu légéy bee ra, may hene dīh ? Mi lahay doole línëe te mi sopohte saraatoh.

⁴ Mi otte yee nay mii page ra, hen daaha mi líkú légéyí sè' rëe, lah bëewí mín sëe yef faam wa."

⁵ Tígí daaha, dī dëekké bëewë lahru kélfií kabut ra béeb yínë-yínë. Di won bee déb dë tih : "Fu lahid kélfií sè' yih ?"

⁶ Bëe' won dī tih : “Mi lahid dī bērgú dúuléen tíméer (100).” Daga won dī tih : “Kéedí kabut ku abeh ; yípée took fu bíní bērgú sabay iip (50).”

⁷ Di antee dēek ow kay, won dī tih : “Fu lahid kélfi sē' yih ?” Bëe' won dī tih : “Mi lahid dī saaku pep tíméer (100).” Daga won dī tih : “Kéedí kabut ku abeh ; bíníyé saaku sabay peeye (80).”

⁸ Kélfēe laasse dēe laha' daga júbēy rē nuf. Kaah bití bēewē fahuu ēldúnē rē luku bēewē homu nīña ra lah nuf pagaa yin hanndal ki wa.
»

⁹ Yéésú baatte won tih : « Mantee ron won tee : sēemí kooy a alal ma lahuu ron feey fi bee ra, nda tíl ní dōn lahluy wa raa, Koope tah dōn faami ní kiri fi kirih.

¹⁰ Bēyí júb di yin yutuud, ay júb di yin gaan bal ; bēyí júbēy di yin yutuud, ii júb di yin gaan.

¹¹ Kon hena bití dōn júbúy di na kúrúu ron alal ma feey fi bee raa, dōn habuu bití dōn ay dēñéenu alal ma lukki lah solo ra a ?

¹² Te hena bití dōn júbúy di yii lenke alal ow kay raa, dōn yaakaaru bití dōn ay liil alal ma wad dōn lahuun faraah ra a ?

¹³ Lahay sūrgúí mín légéyíd kélfē ana : dī ay kaa' ow yínē waa na, pokoh bēyí yínē nē ; dī ay ñee won ow yínē waa na, kaa' síkírēhí bēyí yínē. Ti daaha nen, dōn míníh boolla' fonko Koope a fonko hélís. »

*Kootaa a Nguur ki Koope
(Saame Maccēe 11.12-13 ; 5.31-32 ; Marka
10.11-12)*

14 Farisenja tíkú hélíis kep affi wa ra, keluu wa unnee ke Yéésú yaa ra, wa béeb na kèekkèllyú rí.

15 Yéésú won wa tih : « Don fahuu biti bēewí kayya haba' ron bēewí júbúté, ndaa Koope yúh yee keeññon. Yee na habuu bēewē biti daa lukki lah solo ra, dī yii bosse níi bos Koope na.

16 Balaa Saṅ Batis, Koope húmú ñeya' Kootaa a tééré yí yonente ya yēeddée. Aya' Saṅ nínén Uni Nebi Nguur ki Koope daa na waariyu te bēyí faha' naa haal béeb fay naa cagoh.

17 Biti sun a feey muuy daa lukki yooḅ biti koy una lukki yin di Kootaa ra múuy.

18 Yaali yes belebi, kood beleb kay, njaaliyohte. Te bēyí kood belii yesute, njaaliyohte bal.

Anili yíkí alal ma a Lasaar

19 « Húmú laha' bēyí caakke alal, dī beka' búubbí wunte te kofeelte, faraah dī ñama' neb.

20 Bín fē, húmú lahte ñèkídí hínú Lasaar, faana béeb líiffé puul, fëndúté helute ílí faam bēe'.

21 Nufa tasse wooñjiidi ñami bēe', ndaa ri liileh na. Baatte biti buh ya na ayu dēewe puulla faana.

22 « Hompe níi ñèkídē húlté, malaaka ya kúrúté rí hēbís Abraham. Yíkí alal ma húlté bal, hacute,

23 saañce safara, na mok dín fē. Bēyrē' rí afi ra, dī séenté Abraham, Lasaar tookke hēbísí.

24 Di won Abraham tígí daaha tih : “Caac Abraham yéré́m sē', fu wol Lasaar soop kuni muluḅ kom so', mi hilsid' gol-gol so', ndée mi mokke filib kii kí yee níi mok.”

²⁵ Ndaa Abraham won dī tih : “Koy so', nérésée bitī fu liilte nebu na húmú pesa' fu ra, te Lasaar húmú pesa' coono. Dī liilte nebi leegi, fu hompe coono.

²⁶ Baatte bitī nun gaan ee hanndal ki yen, tahte ow mínéh koloh fun na ac dōn na, te ow mínéh koloh dōn na ac fun na.”

²⁷ Yíkíi alal ma won Abraham tih : “Kon mi na dān dō Caac, fu wol Lasaar faam fun ;

²⁸ mi lahte na ñéyídf iip, lah raa dī líkín wē, toñeh wa ay soo deefre coono fi beh.”

²⁹ Abraham won dī tih : “Wa lahute kootii Mēyíis a tééré yí yonente ya waa na níi wocce, wa ñeyun iña wonu na ra.”

³⁰ Yíkíi alal ma won dī tih : “Ēe-ēe' caac Abraham, yaa doyay ; ndaa ow koloh búudé pay waa na raa, tígí daaha wa ay lof pesad.”

³¹ Abraham won dī tih : “Wa kaa' keloh woni Mēyíis a yonente ya raa, wuti ow koloh búudé deefid wa raa, wa ii rii síkírēh.” »

17

Líkíní Yéésú taalibe yi

(Saame Maccēe 18.6-7, 21-22 ; Marka 9.42)

¹ Yéésú won taalibe yi tih : « Faraah ay lah iña ay beke ow bakaad. Ndaa mas bēe' nay waa komee ra !

² Dī poku la' gaan lúum betu kísí, daa nay géné dīi na, balaa rí bek wuti yaha ow yínē dī tunjki yee bakaad, wa fi taalibe yi so' !

³ Kon cēgí affon !

« Koy-yaafu tooñ dō, tēekdé rí fu won dīi na. Dī réeccíyēh rí níi ri won dō baaha raa, lah baale ri.

⁴ Wuti dī tooña' ro waal paana bisa raa sah, te faraah dī ac wonu biti dī réeccíyèhté rée, lah baale ri. »

Yee mín ngém rë

⁵ Apootarra wonu Yéésú-Yíkèe tih : « Baate ngémí fun ! »

⁶ Di won wa tih : « Don lah ngém wuti yaha yutuud koon sah, don nah tal kilki bee saañ yípée kísí, dī ay ñee wonon. »

Yee wad sùrgë në rë

⁷ Yéésú wonil tih : « Ow di don na lah sùrgíi línè' línèe mbée níirè' níirèe koon, dī ot dī ac meey fa raa, dī ay rii yíppí dèek ñam a ?

⁸ Èe-èe' ! Di ay rii wone ti kay : “Lofee búuɓ, fu pagid so' ñam, fu tíkíd sè' loona mi ñam. Mí woc dāa, fu anti mín ñam.”

⁹ Kon dī lahay yii nay rii gérmée sùrgíi ; sùrgëe paŋ yee wad dīi na ra !

¹⁰ Ti dāaha nen, don paŋ iña nahu ron ra béeb rée, lah hēbii biti don i sùrgë kut, don pagu yee wad don na ra. »

Guuñidī sabboo ya pay Yéésú rë

¹¹ Yéésú hom waali Yerusalem, ñeete hanndal ki Samari a Galile.

¹² Tíle' rí níi lebohte gin ra, guuñid sabboo téebílúuté rí, cagute hanndal,

¹³ anutee dāañjoh na wonu ri tih : « Bahaa yérém fun, hém neba' ro ! »

¹⁴ Ola' wa Yéésú rë, dī won wa tih : « Pëyí seeyoh ya na, wa olsoh ron. » Wa homu saaña, wa wahute.

15 Ow yínè waa na ola' ri biti wahte ra, ñeyaatte kotti na nimil, béyídté uni sun na kañ Koope.

16 Laha' ri Yéésú nè rë, dī yedfohte kotta, yíppé púki feey na sím rí. Di fi baa bëy Samari.

17 Yéésú won tígí daaha tih : « Bëewí sabboo ya béeb daa wahu neh a ? A bëewí payniilla dih ? »

18 Ow níbéy nimil kañi Koope sah henay bëyéé yëwúf neh bee ra. »

19 Yéésú antee rii won tih : « Kolee fu saañ ! Ngémú tahte fu wahte. »

*Dee nay ayee Nguur ki Koope ra
(Saame Maccëe 24.23-28, 37-41)*

20 Lahte bis, i farisen meelute Yéésú wahtaa nay aye Nguur ki Koope ra. Di won wa tih : « Ayi Nguur ki Koope yii nay olu a il neh.

21 Ow mínéh won bitih : “Élí, dī abeh !” mbée “Di abin !” Yúhí biti dī ee leeloon ee. »

22 Di antee won taalibe yi tih : « Ay lah jamanu, don ay faha' hom a so' mi Koy-bëe', wuti hena bis yínè kut, te don ii rii lah.

23 Don ay wonu biti Koy-bëe' abeh, mbée ri abin ; ndaa ngënë tíkí nè nuffon, ngënë pëyí nè.

24 Di na hélyë' Koo hawaan feey fa béeb, ayi so' mi Koy-bëe' ay made daaha nen.

25 Ndaa balaa baaha, bëy jamanii bee ii soo faha' tík il te mi wadtee mok níi mok.

26 « Jamanii nimili so' mi Koy-bëe' ay madee a yee húmú lah jamanii Nowe ra nen.

27 Jamanii Nowe, bëewë húmú feey fa na ñamu na hanu, yee na koorantuu, níi yiin haal Nowe

gaala ra. Mbënë më aya' tígí daaha kúdté wë bééḅ.

²⁸ « Di ay madee a jamanii Lot* nen ḅal : béewë homute na ñamu na hanu, yee na lomu, yee na yaayu, yee na sohu, yee na tabahu ;

²⁹ ndaa yiin koloh Lot Sodom ra, Koo toḅ kii a la' yi na kaḁ, ní muuyilte wa bééḅ.

³⁰ Jamanii nimili so' mi Koy-ḅée' ay made ḁaaha nen ; daa mi won ḁon ḁi.

³¹ « Yiin fa, ḅëyí ḁúh këem, ḅanan haal kali yin faam ; ḅëyí liilti saañ meey, ḅanan nimil faam.

³² Nérsíi yee húmú kat ḅeleḅ Lot ḁa.✧

³³ ḅëyí núp húl ay ñak ñíiní ; ndaa ḅëyí tah ñagi ñíiní ay lah pesa na ḁúméh rë.

³⁴ Mee ron won ḁa ee bitih : elgi baaha, ow ana ay bok tugal ka yínë : ow yínë waa na ay kúru, ḅëyí yínëe helu.

³⁵ ḅeleḅ ana ḅal ay hom hoḁ : ow yínë waa na ay kúru, ḅëyí yínëe helu. [

³⁶ Yaal ana ay hom meey : ow yínë waa na ay kúru, ḅëyí yínëe helu.] »

³⁷ Taalibe ya meelute Yéesú wonu tih : « Yíkëe, yii baa ay lahee tígí dih ? » Di won wa tih : « Tígí eta' méḁë, suulla tee'uu na. »

18

Anili belaa yaali húl rë a aattiyoha

* **17:28 17.28** Lot : Di koy ñéedí Abraham. Na húmú muuyil Koope gini Sodom ḅani ḅëy faami na heguu ra, ḅelaa daa húmú heeltoh yíssëhté deey miraa. Saame Dalaana 13.1 ní 14.16 ; 19.1-38. ✧ **17:32 17.32** Saame Dalaana 19.26

¹ Filoon fe, Yéésú na teeḅ taalibe yi biti ow wadti ḁaga Koope ḁago faraah ḅanti jëbël. Di ñeya'te wa anili beh na léeh wë won tih :

² « Lahte aattiyohi húmú gina kíilë ; ḁi neehay Koope te ḁi yeray ow cér.

³ Lahte ḅelii húmú gina ḅal yaala húlté, hom paya' payoo faraah ḁeefre aattiyoha, wone ri tih : “Aattiya' funi kaa'ohi so'.”

⁴ Hente yii maañce, aattiyoha kaa'a'te síkírëhí ḅelaa. Hompe níi lahte bis, ḁi won nufi tih : “Kaah biti mi neehay Koo te mi yeray ow cér ;

⁵ ndaa may pañ yee wad' ḅelii bee na ñogol so' faraah bee ra. Henay baa ḁi ay dékéé ac, te ḁi ay soo míllë' mokil níi mi tallee húl.” »

⁶ Di fi Yíkëe antee ḅaat won tih : « Kélii yee won aattiyohi ḅosi baa ra !

⁷ Don habuuy tígí daaha biti ḁi fi Koope ii yed' ḅëewë ri tanis wa ra kaah, wa fa na fogu ḁii na na' a elek ra a ? Di ay waa yeris daa wa sehe a ?

⁸ Mee ron won ra ee bitih : ḁi ay waa yíppí yed' kaah. Ndaa so' mi Koy-ḅëe' mi ac raa, mbaa may ḁeef ngém feey fa ? »

Anili fariseña a yeekohi túmë

⁹ Yéésú antee ñeya' anili beh na léeh ḅëewë habuu affi wa biti júḅúté íllí Koope te wonuy yin ḅëewí kayya ra, won tih :

¹⁰ « Húmú lahte ḅëewí ana yi haalu ḁañ Faam fi gaani Koope : ḅëyí yínëe fariseñ, yínëe yeekoh túm.

¹¹ Fariseña hom a afi na ḁañ Koope won tih : “Koope, mi na sím rë di yee maday mi a ḅëewí kayya ra : yee na lohu, yee na njaaliyuu a ḅëewí

bossi kayya. Mi na sím rë di yee maday mi a yeekohi túmí bee ra.

¹² Bis ní nimil ki bis, mi na oor na waal ana, te yii lah mi bééβ, woruun sabboo raa, mi yed' do wodi yínëe."

¹³ Di fi yeekohi túmë hompe filoon, kaañay sah béyíd afi, yampe na lab araali won tih : "Koope yérém sè', so' mi bakaarohi beh." »

¹⁴ Yéésú baatte won tih : « Mee ron won da ee bitih : nimila' yeekohi túmë faam ra, Koope haba'te dī fi baa bëyí júβpé, ndaa habaay ri farisenja. Yúhí biti bëyí béyíd afi bééβ ay cépírú, te bëyí cépíd afi bééβ ay béyrú. »

Yéésú a tunjka

(Saame Maccëe 19.13-15 ; Marka 10.13-16)

¹⁵ Filoon fi baaha, lahte bëewí homu komi Yéésú i kúkëy, fahuu biti dī tík ya' yi sun fi wa, barkel wa. Oluu taalibe ya yii baa ra, wa na wonu affi wa.

¹⁶ Ndaa Yéésú dëekrëhté tunjka, won tih : « Yéd'dí tunjka ac soo na, ngënë keddíi wë ! Yúhí biti Nguur ki Koope saamdu mani wa.

¹⁷ Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí habaay Koope buur ti dee haba' kúkëy Koope ra nen, ii hëelíd Nguur ki. »

Bëewë caaku alal ra a Nguur ki Koope

(Saame Maccëe 19.16-30 ; Marka 10.17-31)

¹⁸ Ow di kél'fë yí yëwúddë meelte Yéésú won tih : « Yëeddëhí baahi beh, mi wa'dti paga yi ní mi lah pesa na d'úmëh rë ? »

¹⁹ Yéésú won dī tih : « Fu dëekë' sè' baah a ? Yi daa baah ? Henay Koope, lahay bëyí baachte.

20 Yen nimil yee meela' fu koon ra ; fu yúh iña túuyè' Koope ra maan ? *“Ngënë mèsú njaaliyoh ; ngënë mèsú bëem ow ; ngënë mèsú loh ; ngënë mèsú felid' ow ; lah tëppítú baappon a yaayyon.”*✧ »

21 Bëe' won dī tih : « Bahaa, yii waf so' iñyaa béeb mi ñee na kúkëy kí sè' ní a deh. »

22 Kela' Yéésú unni yaa ra, dī won bëe' tih : « Fu talla' yin yínè : paye fu yaay iña laha' fu ra béeb, fu wora' cadum fa ñékíddë. Hen daaha raa, fay lah alal sun-Koo. Fu woc raa, fu ac fu ñee tal so'. »

23 Kela' bëe' unni yah, bi caak ri alal ní caak, yaa misikke ri keeñi ní misik.

24 Ola' Yéésú biti yaa misikke bëe' rë, dī won tih : « Haal Nguur ki Koope kofeelte yíkëe yí alalla na !

25 Géléem haal gúl kúuc daa lukki yoob biti yíkëe alal haal Nguur ki Koope. »

26 Bëewë nè húmú síkírúu rí rë wonu tih : « Kon daa míntí múc ? »

27 Yéésú won tih : « Yii wooñ ow wooñeh Koope. »

28 Peer won tígí daaha tih : « Bahaa ole ! Fun helute iña húmú lahuu fun ra béeb, fun ñeyute talu. »

29 Yéésú won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí af Nguur ki Koope tah ri hel faami, belebi, koy-yaayyi, boffi, yaafi mbée koyyi,

30 dī ay lah yi luk yaa caak fap di jamanee woteh beh, te fayu dī ay lah pesa na dúméh rë. »

✧ 18:20 18.20 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 20.12-16

Waalí éeyë fë wona' Yéésú biti dī ay húl, dī koloh búudé rë

(Saame Maccëe 20.17-19 ; Marka 10.32-34)

³¹ Filoon fi baaha, Yéésú hécéhté yutuud a taalibe yi sabboo a ana ya, won wa tih : « Síkiríi ! Yen ee suu Yerusalem ra ee, te iña bíníyú yonente ya sun fi so' mi Koy-ḃëe' rë bééḃ ay lah.

³² May tíkú ya' yi ḃëewë yëwúḃ neh ra, te wa fi yaa ay soo ñaawal, solsa' so', tuulsa' so',

³³ labisa' so' laraw, an soo hap húl. Te waali éeyë fë filoon fi húlí së', may koloh búudé. »

³⁴ Ndaa taalibe ya hómú yíh yee faha' ri waa won ra ; wona kúnté affi wa.

Payi búumndë

(Saame Maccëe 20.29-34 ; Marka 10.46-52)

³⁵ Na leḃoh Yéésú Yérikëe rë, deef lahte búumndí hómú took búk waala na saraatoh.

³⁶ Kela' ri dúukélí ḃëewë në gëtú rë, dī meela'te yee lah ra.

³⁷ Bëewë wonute ri biti Yéésú fi ḃëy Nasaret daa na ñee daaha.

³⁸ Di foḃke tígí daaha won tih : « Yéésú, sédí Dawit, yérem së' ! »

³⁹ Bëewë këllúu rë na wonu afa, fahuu biti dī héddëh, ndaa ri lukki foḃ na, na won tih : « Sédí Dawit, yérem së' ! »

⁴⁰ Tígí daaha, Yéésú caḃke, kallirohte ri. Aya' ri ra, Yéésú meelte ri won tih :

⁴¹ « Fu faha' biti mi pagira ro yih ? » Di won tih : « Yíkëe, page níi íllí së' wërsëh, mi mín ot ! »

⁴² Yéésú won dī tih : « Yeele, ngémú tahte fu wahte. »

43 Íllë yíppée wërsëh, dī na ot. Di ñeete tal Yéésú na kañ Koope. Oluu bëewë yee lah ra, wa béeb na kañu Koope.

19

Haali Yéésú faam Sase

¹ Yéésú haalte Yérikëe na húus gina.

² Daaha, húmú lahte bëyí hínú Sase ; daa ri kélfii yeekoh yi túmë, dī húmú yíkëe alal.

³ Di húmú faha' oli Yéésú, ndaa bi lúh rí, dī mínéh rii ot af caagi bëewë.

⁴ Di yíppée múkë, kèllëhté, lappe tal kilik, faha'i oli Yéésú fë ay ñeye daaha ra.

⁵ Laha' Yéésú tígí daaha ra, dī béyídté afi won Sase tih : « Yípee cép Sase ; mi wađti hanlire ro woteh. » ⁶ Sase yíppée cép, kúdté rí faami, hampe ri haneel a sos-keñ.

⁷ Bëewë maasuu ra béeb, yaa nebaay wa, tahte wa na wonu tih : « Bëyéé ay hanlire bakaaroh a ? »

⁸ Sase kolohte, won Yéésú tih : « Síkirée noo Yíkëe, may on ñëkíddë hatni yíní alal mi so' béeb, te bëyí mi liiltee rii nofa' mi beɓpe hélsí béeb, may rii nimilid teemi wa iniil. »

⁹ Yéésú won dī tih : « Bëy faam fi bee múcúté woteh. Íi, bëyí bee ɓal non séttí Abraham.

¹⁰ Yúhí bití so' mi Koy-bëe', mi ac saami bëe' múuy dë, mi sëmlë' rí. »

*Anili kélfëe déñéen súrgë yí hélüs rë
(Saame Maccëe 25.14-30)*

11 Bëewë homute na síkírúu rí. Bi lebuu wa Yerusalem, te bëewë habuu biti Nguur ki Koope lej cép, dī ñeya'te wa anili beh na léeh wë

12 won tih : « Húmú lahte bëyí non tal kélfë, dī hom koloh saañi gini wulte nda ri lah dín fë falu buuri gin wa raa, dī nimil.

13 Balaa ri saañ, dī dëekrëhté ow sabboo di súrgë yí, yedte ow di waa na béeb hanjar úris yínë, antee waa won tih : “Bëyí hélsí yeh, don légéyë' wë níi bín nimilaa mi ra.”

14 « Bëyí bah, bëy gin wa húmú fahuuy ri, daa tah saya' ri ra, wa yejute i ow filooni nda bëewí yaa lah raa, won biti wa fahuuy bëyí baa buur.

15 Kaa'eeh bëe' falute buur, nimilte gin wa. Aya' ri ra, dī dëekrëhté súrgë yë dī húmú déjéén wë úrisë rë, yúhí ñña tíkëh sun ra.

16 Bëe' débpi ac da won tih : “Bahaa, mi lahte hanjar úris sabboo sun fi bee déjéén fú sè' rë.”

17 Buura won dī tih : “Eera ! Fu súrgíi wunte ! Hém daa fu ñee woni so', fu panke yii yutuudi baa raa, mi yedte ro fu kúd gin sabboo.”

18 Súrgíi ana fa acce, won tih : “Bahaa, mi lahte hanjar úris iip sun fi bee déjéén fú sè' rë.”

19 Buura won dī fi baaha tih : “Do bal, mi yedte ro fu kúd gin iip.”

20 Súrgë kay acce won tih : “Bahaa, úrsë déjéén fú sè' rë abeh ; mi húmú jok ri líil, mi dappe ri.

21 Sühë süh fú keeñ ra daa tah mi kaañay ro. Fu beya' yii fu yefay ri, te fu leca' yii fu sohay ri.”

22 Buura won dī tih : “Fu súrgíi bosse ! May roo aattiyee unna won fu ra. Fu won neh mi bëyí

súhté keeñ, mi beya' yii mi yefay ri, te mi leca' yii mi sohay ri a ?

²³ Kon haala' yi ní fu wëtdëey hélsí sè' ? Tin bee nimila' mi bee ra mi laheh na yii tíkèh sun a ?”

²⁴ « Di antee won sùrgë yë hómú daaha ra tih : “Nëefí bee ðii na, ðon yed ði bëe' laha' sabboo ra.”

²⁵ Wa wonu ri tih : “Bahaa, bëyí baa liiltee lah úrís sabboo níi wocce !”

²⁶ Di won wa tih : “Mee ron won ða ee bitih : bëyí ham yee yeru ri ra a ya' ana ay baatu. Bëyí pagay yii baaha nék, yii yutuuda laha' ri ra sah ay naafu.

²⁷ Di yii lenke kaa'oh yee ke so' fahuuy biti mi hen buuri wa ra, kélí wë deh, ðon hap wa húl fii sè'.” »

Haali Yéésú Yerusalem

(Saame Maccèe 21.1-11 ; Marka 11.1-11 ; Sanj 12.12-19)

²⁸ Wona' Yéésú níi wocce ra, ði këllëhté bëewë, wa ñéerúuté, ði na saañ Yerusalem.

²⁹ Tílé' rí níi lebohte Betfase a Betani, hëbís ðanji Èlíiffë rë, ði wolte ow ana di taalibe yi

³⁰ won wa tih : « Pëyí gina fii bín. Don haale na raa, ðon ay naa ðeef cúmbúr mbaam poku, bi ow yëegírëy rí. Lah pëkísí rí, ðon kom so' ri deh.

³¹ Ow meel ðon yee tah ðon na pëkísú rí rëe, lah wëní rí biti Yíkëe daa sohla' ri. »

³² Taalibe ya koluu daaha suute. Lahuu wa ra, wa ðeefu iña ti ðee wona' wa Yéésú rë nen.

³³ Wa homu pëkísí cúmbúrë, yíkëe yë wonu wa tih : « Yi tah ðon na pëkísú cúmbúrë ? »

34 Wa wonu tih : « Yíkèe daa sohla' ri. »

35 Wa anutee kom Yéésú cúmbúrè, larute sabidoorri wa sun, habruute Yéésú yaagohte.

36 Di na saañ, bëewë beyute sabidoorri wa larute waala.

37 Leba' ri Yerusalem, na cép danj Ëlíiffë rë, keeññi mboolo mi taalibe ya béeb sosse níi sos, wa béyruté unni wa sun na njoobu Koope di kimtaanna olu wa ra béeb

38 na wonu tih : « *Koo-Yíkèe barkela buura dī wol ri ra ! Jaamma laha sun, Koo laha ndam di sunaa-sun !* »✧

39 Lahte farisenjñi húmú bëewë në, na wonu Yéésú tih : « Bahaa, wone taalibe yu héddëh ! »

40 Yéésú won wa tih : « Mee ron won dā biti wa héddëh rëe, la' ya ay waa tah ! »

Yee nay kate Yerusalem ra

41 Baata' Yéésú leboh Yerusalem níi rí otte ri ra, dī na looy af yee nay kate gina a bëewë filib ra,

42 na won tih : « Don fi bëy Yerusalem, d'on yúh yee nay ron one jaamma bisee woteh bee ra koon ! Ndaa mas, d'on mínih ríi ot.

43 Ay lah jamanii yéñké biti kaa'oh yon ay ron geel, hac jul míirë, yégítëh rí, an d'on yejoh haa'.

44 Wa ay hap bëewë béeb húl, d'akaya' gina níi la' ii tikëh sun la'. Yaa béeb biti d'on yúhsúuy wahtaa ac Koope sëmlë'en rë. »

Yëeddë'í Yéésú filib Faam fi gaani Koope

(Saame Maccëe 21.12-17 ; Marka 11.15-19 ; Sanj 2.13-22)

✧ 19:38 19.38 Saame Kañaa ya 118.26

⁴⁵ Laha' Yéésú gina ní dī haalte baylii Faam fi gaani Koope ra, dī yampe na lík yaayoh ya homu na ra,

⁴⁶ na won wa tih : « Koo wonay Téerëe bitih : “Faam so' ac faam d'agaa”[☆] a ? Ndaa don yíssuté rí “faam lohoh”[☆] ! »

⁴⁷ Yéésú homa' Faam fi gaana faraaah yéeddée. Kélfë yí seeyoh ya, yéeddëh yí kootii Mëyíis a baha ya gina na saamu hawi húl,

⁴⁸ ndaa wa húmú yíih dee nay wa rii pagee ra, af biti bëy gina béeb húmú síkirúu rí nuffi wa.

20

Tígë d'úhë' sañ-sañi Yéésú rë

(Saame Maccëe 21.23-27 ; Marka 11.27-33)

¹ Lahte bis, deef Yéésú na yéeddë' filib Faam fi gaani Koope, na waare Uni Neba, kélfë yí seeyoh ya, yéeddëh yí kootii Mëyíis a baha ya deefute ri daaha,

² wonu ri tih : « Won fun sañ-sañna na paga' fu iña na pañ fu ra. Daa nah ro pañi wa ? »

³ Di won wa tih : « So' bal may ron meel yin yínë. Wëní së' :

⁴ bëtsë në húmú bëtis Sañ bëewë rë, Koope daa húmú nah ri mbée bëewë ? »

⁵ Tígí daaha, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yen won biti Koope daa nah ri raa, dī ay yen meel yee tah níi yen gémúy iña won Sañ da.

⁶ Te yen won biti bëewë daa nahu ri raa, bëewë ay yen tap la' níi yen húl, ndée wa béeb gémuté biti Sañ yonente. »

[☆] 19:46 19.46 Saame Isayii 56.7 [☆] 19:46 19.46 Saame Yérémi 7.11

⁷ Wa wonu Yéésú tígí daaha tih : « Fun yíih bée' nah ri bētís rē. »

⁸ Di nampee waa won tih : « Kon so' bal, mii ron won bée' yed so' sañ-saña na paga' mi wa ra. »

*Anili línèh yí reseñña sohooru ra
(Saame Maccèe 21.33-46 ; Marka 12.1-12)*

⁹ Filoon fi baaha, Yéésú ñeya'te bēewē anil na léeh wē won tih : « Laha' bēyí húmú yíp meey reseñ, yera'te ri ndalu, antee saañ baafi dī ay naa maañ.

¹⁰ Nona' reseña ra, dī wolte súrgè línèh yē nē, nda wa yed dī wodi. Ndaa laha' ri ra, línèh yē habute ri, labute ri labbi misikke, anutee rii yeris dī nimila'te ya' holon.

¹¹ Yíkii meeya wolaatte súrgè kay. Laha' ri ra, wa labute ri labbi misikke, solute ri solli misikke, anutee rii yeris nimila'te ya' holon.

¹² Di wolaatte súrgè kay. Laha' dī fi baa ra bal, wa gaañute ri gaañni misikke anutee rii dúhíd meeya.

¹³ « Yíkii meeya won tígí daaha tih : “May page yih ? Mi ot na ! May wole koy kee ke so' faha' mi ní faha' ra ; mín hen wa yed dī cér.”

¹⁴ Ndaa séenúu línèh yē koy ka, wa wonu hanndal ki wa tih : “Lamoha abee kan ! Eyi yen hap dī húl, meeya hen bi yen.”

¹⁵ Laha' ri ra, wa yípútée rii ham, dúhruté rí meeya, hawute ri húl. »

Tígí daaha, Yéésú won bēewē tih : « Yíkii meeya ay page línèh yí yaa yih ?

16 Di ay aye ayo, hap wa bééβ húl, anti saam i línèh kay, yedf wa meeya. » Keluu βéewè unni yaa ra, wa wonu tih : « Yii baa d'amaayti lah ! »

17 Yéésú yeelte wa ní antee won tih : « Bíníyúté Téerèe bitih :

“La'a habuu tabahoh ya bitih lahay njiriñ ra daa millè' ham lasa.”☆

« Unee ke Téerèe baa faha' won yih ? »

18 Yéésú baatte won tih : « Bèyí baboh la'i baa bééβ ay korsa', te la'a keen sun ow ay rii d'akaya'. »

Túmí buur

(Saame Maccèe 22.15-22 ; Marka 12.13-17)

19 Yúhúu yéeddèh yí kootii Mèyíis a kélfé yí seeyoh ya bitih Yéésú yulid' anili baa sun fi wa ra, wa na saamu dee nay wa rii habee wahtii baaha ra, ndaa wa kaañuy βéewè.

20 Tígí daaha, wa koluute olsohi Yéésú, yejute i ow tala. Bèewè nè βènbèndúu, ayuute ti βéewí júbúté nen, na fahuu fíirí Yéésú di won. Wa húmú saamu yii ay mín tah gèernèer keen sun fi Yéésú.

21 Wa wonu ri tih : « Bahaa, fun yúhúté bitih fu wona' kaah : fu yéeddè' yee naha' Koope ra kah-kah. Fu na yeeleeh ow jèmmíi.

22 Kon won fun nda kootii yen ona'te bitih Sesaar* yeru túm mbée onaay. »

23 Ndaa bi yúh Yéésú yee nuffi wa, dí won wa tih :

☆ **20:17 20.17** Saame Kañaa ya 118.22 * **20:22 20.22** Sesaar : Bín fè, βèyí húmú hen buur di Rom bééβ dèekúu d'aaaha.

24 « Téebí sè' hélíis hanjar noo. » Yeruu ri hanjara, dī meelte wa won tih : « Netli wa a tii wa daa na ? » Wa wonu ri tih : « Yi Sesaar. »

25 Yéésú won wa tígí daaha tih : « Kon yéí Sesaar yee laha' ri ra, d'on yed' Koope yee laha' ri ra ! »

26 Wa míníh ríi ham di iña won dī fíi bëewë rë. Yee won dī ra kay éemíl wë éemilé níi tahte wa lahluy yii wonun wa.

Yii lenjke koloh búudé

(Saame Maccëe 22.23-33 ; Marka 12.18-27)

27 Filoon fi baaha, i saduseŋ, wa fa wonu biti koloh búudé lahay ra, ayute Yéésú në,

28 wonu ri tih : « Bahaa, Mëyíis húmú túuycé yen bitih, bëyí húl hel beleb te deef bani belaa liiluyti lah koy, ñéedë wadtee lam belaa, saamid bahii tal.

29 Te kíilë, húmú lahte koy-yaay paana : bee baha waa na ra koodte, bani belaa liiluyti lah koy, dī húlté.

30 Bee ñee na ra koodte belaa, yee kat bahaa ra katte ri.

31 Bëyí éeyë fë ñeyilte kotta húlté. Na hen daaha níi wa fi paana ya béeb ñeyute kooda, húlúté te ow lahay na koy.

32 Filoon fe, dī fi belaa tahte bal húlté.

33 Kon leegi, yiin nay kolee bëewë búudé rë, daa nay lahee belaa waa na te wa béeb koorute ri ? »

34 Yéésú won wa tih : « Bëewë feey fi bee na koorantuu ;

³⁵ ndaa bëewë yéŋké biti Koope otte bitu wa warutee koloh búudé, wa haal pesa na ac ra, bín fë rëe, wa ii kooranta'.

³⁶ Wa ii míníl húl, wa ay madee a malaaka ya. Wa ay hene koyyi Koope, bi nay ri waa këllé búudé.

³⁷ Biti bëewë húlú rë ay këllú búudé, Mëyiis teeɓa'te na yii lante filiɓ Téerëe na won dī Koo-Yíkëe filiɓ dúufë na njaaroh ra bitu daa ri “*Koope fi Abraham, Koope fi Isaak, Koope fi Yakop*” ra. »✧

³⁸ Yéésú baatte won tih : « Kon Koope, dī Koope fi bëewë húlú rë neh, dī Koope fi bëewë na pesu ra ; ndée di dīi na, wa fi éeyë yí yaa béeb lísúu pes. »

³⁹ I ow di yëeddëh yí kootii Mëyiis beyute una tígí daaha wonu ri tih : « Bahaa, wonu ñeete waal. »

⁴⁰ Ow kaañlay rii meelil yin kay.

Buura Koo fal ri ra yi Dawit na ?

(Saame Maccëe 22.41-46 ; 23.1-36 ; Marka 12.35-40)

⁴¹ Yéésú baatte won bëewë tih : « Ow mínë' won bitu Buura Koo fal ri ra sédí Dawit díh ? »

⁴² Di fi Dawit won filiɓ téerëe laha' yeekaa yi kañaa ya ra tih : “*Koo-Yíkëe won Yíkú së' tih : Tooke hëbís së', ya'i ñamaa fi so' deh,*

⁴³ *nú bín nëy mú yíssëe kaa'oh yu hen tíkëe yí kottu ra.*”✧

⁴⁴ Di fi Dawit dëekë' rí Yíkëe rëe, kon Buura Koo fal ri ra mínë' hen sédí díh ? »

⁴⁵ Bì na síkirúu rí bëewë béeb, Yéésú won taalibe yi tih :

✧ **20:37 20.37** Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 3.6 ✧ **20:43 20.43**
Saame Kañaa ya 110.1

⁴⁶ « Lah mëytíi yëeddëh yí kootii Mëyíis, wa fa tílëesúu a búuḅ gaan, te wa fahuu biti wa woduun a ya' ana këemmë rë. Wa tookuu ñaanna këllëh di ílíyyë na ḁaguu yëwúḁḁë Koope ra, te daa wa na ḁébúu ñam biti ndaje lah.

⁴⁷ Daa wa lukuu maañ ḁaṅ ndah teeḅa'i affi wa, te añaṅ, daa wa na beyu alalli beleḅḅa yaalli wa húlú rë. Daani wa nay lukee misik. »

21

Sarahi belaa yaali húl rë (Saame Marka 12.41-44)

¹ Filoon fi baaha, Yéésú béyíḁté aḁi, otte i yíkëe alal na beku hélíis ifi saraha filiḅ Faam fi gaani Koope.

² Di otte belii yaala húlté ḅal, bi ñakke níi ñak, bekke na hanjar yutuud ana.

³ Di won tígí daaha tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee bitih : saraha yera' ñëkídí bee lahay yaal bee ra, luk yi bëewí kayya bééḅ lah solo.

⁴ Bëewí kayya bééḅ yeruu yee lukus alal mi wa ra, ndaa di filiḅ ñagi, belaa yera' iña laha' ri ra bééḅ, yee wad ḁii pesaa koon ra. »

Poyi Faam fi gaani Koope a loola na ac fii rë (Saame Maccëe 24.1-21 ; Marka 13.1-19)

⁵ Lahte bëewí na húmú wonu ḁee ḁama' Faam fi gaani Koope ra a la' yi wanna tabahuu ri ra, a iñi wunlaa ya hom na, yee jéḅélú bëewë Koope ra. Yéésú won wa tígí daaha tih : ⁶ « Bis ay lah, iña olu ḁon yee ra bééḅ ay bëp níi la' ii tíkëh sun la' kay. »

⁷ Bëewë meelute ri wonu tih : « Bahaa, yii baaha ay lahe kirih ? Yi nay teebee biti yii baa ee saañ lahe ra ? »

⁸ Yéésú won wa tih : « Mëytí ! Ow banay ron nofa'. Ow caak ay aya' tii so' won biti daa wa Kiristaa, mbée wahtaa lahte. Ndaa ngënë síkíríi wë.

⁹ Don keloh ban haa' gin a gin a ban tíkëntë' af raa, ngënë tíití : iñyaa waɗti laha laho paay, ndaa ðeefa túkkíi èldúnë laheh doom. »

¹⁰ Di baatte won tih : « Gin ay yejoh gin haa', nguur haa' a nguur ;

¹¹ feey fa ay hégyëh hégyëh yí misikke, yaab a jérrí na kara' ay haal i ílý feey fa ; kimtaanni tíitdë'té bal ay olu sun-Koo.

¹² Ndaa balaa yaaha béeb rëe, af so' ay tah ðon habu ðon moklu. Don ay kúru, ðon tēekdú kēem filiɓ ílýyë na ðaguu yëwúɗɗë Koope ra, wa aattiya' ron, ðon beku kasu. Don ay kúru fíi i buur a fíi i gëernëer.

¹³ Iñyaa ay tah ðon seede yee yúhú ðon soo na ra.

¹⁴ Kon yúhí biti ðon lahuy yii sídúun ðon di yee nay ron layee ra,

¹⁵ ndée bín fë rëe, daa mi nay ron teebe yee nay ron wone ra, a nufa nay ron rii wonee ra, níi ow yínë sah di kaa'oh yon ii naa mín yin te wa ii ron mín lof.

¹⁶ Baappon sah a yaayyon, koy-yaayyon, mboko yon a kooyyon ay ron yaay ; i ow ðon na ay hawu húl.

¹⁷ Af so' ay tah bëewë béeb kaa' ðon.

¹⁸ Ndaa karal fen yínë sah ii kanoh affon.

19 Lah hëbí híin, ðon ay múcée ðaaha.

20 Tíl ní ðon ot i soldaar gíiw Yerusalem raa, lah yúhí bití poyi gina lebohte.

21 « Tígí daaha, bëewë nay home Yúdée rë heguun ðanjin, bëewë nay home Yerusalem ra wuloh, te bëewë nay home luufin ra ðanti haal gina.

22 Waalli yaaha, Koope ay keen sun fi bëewë, ti ðee bíníyúu iña filíð Téerëe rë béeb nen.

23 Mas belebba nay poke loo bín fë rë a yee nay bëpiré rë ! Ndee bëy gina béeb ay mok ní mok, ndah Koope ay teeða' neebi.

24 Wa ay hawu húl a jépíl, wa habu ñaam hasлуу filíð ginni kayya béeb, te bëewë yëwúð neh ra ay togisa' Yerusalem ní wahtii wa lah. »

Nimili Koy-bëe'

(Saame Maccëe 24.29-35 ; Marka 13.24-31)

25 Yéésú ðaartilte won tih : « Ay lah iñi ay tíinndúu na'a, céyín fë a hulla na. Húni mboowaanna kísí fë ay tah affi bëewë feey fa béeb kúnëh pak ;

26 doole ya sun béeb ay bëlkísëh. Ay lah bëewí tíit ní maannde húl ndah níbí yee nay lahe feey fa ra.

27 Tígí daaha, bëewë ay ot so' mi Koy-bëe' mi aye filíð nér, mi ñéerë' a doole a ndam gaan.

28 Don ot iñyaaha dale lah rek, lah këlí ðon seh, ðon yúh bití leñ ron múc. »

29 Filoon fi baaha, Yéésú ñeyaatte wa léeh won tih : « Èlsú tal kilik :

30 ðon ot ðí capuse rek, ðon yúh bití lee ri lah koy.

³¹ Ti dfaaha nen, don ot iñyaaha lahe raa, lah yúhí biti Nguur ki Koope lebohte.

³² Mee ron won kaaf ka ra ee biti bëy jamanii bee ii múk te iñyaaha béeb laheh*.

³³ Sun a feey ay múk, ndaa unni so' ii mëssi múk. »

³⁴ Yéésú baatte won tih : « Cégi affon ! Keeññon banay dérkís ñammi nebba, hani misiga a iñi feey fi beh, toñeh bisi baa ay ron beettiye.

³⁵ Di na haba' mbëp yak nen, yii baa ay beettiyeë bëewë feey fa béeb dfaaha.

³⁶ Cégi affon, don dage Koope faraaah, nda don mín lah doolii múcúun don iña nay lahe yaa ra béeb, te don mín cañ fii so' mi Koy-bëe'. »

³⁷ Yéésú enda' yëeddë' filiñ Faam fi gaani Koope ; ndaa fíníin lah raa, di saya' sun fi danj Elíiffë dī nee' na.

³⁸ Te Koo yíil baañ cúñ rëe, bëewë béeb ayuu Faam fi gaani Koope síkírëe rí.

22

Cañi Yudaas yaayi Yéésú

(Saame Maccëe 26.1-5, 14-16 ; Marka 14.1-2, 10-11)

¹ Feedi mbúurú njeñe ya na wonuu Paak ra ee saañ lahe ra.

² Kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis na saamu nufa nay waa hawee Yéésú húl rë, ndaa wa kaañuy bëy gina.

* **21:32 21.32** Yerusalem poo kíil sabay iniil (40) filoon fe.

³ Tígí daaha, Seytaane haalte Yudaas fa na wonuu Iskariyot te non taalibe yi sabboo a ana ya ra.

⁴ Daaha, Yudaas yíppée pay kélfè yí seeyoh ya na a kélfè yí wohoh yi Faam fi gaani Koope, wa peenute dee nay ri waa yaayee Yéésú rë.

⁵ Keeñni wa sosse níi sos, wa gapute ri hélíis.

⁶ Yudaas tahte yee wonu wa ra, na anti saam wahtaa nay rii d'amaalee Yéésú níi ri yaay wa ri, te ow yégéh rë.

Míllëení Yéésú reer a taalibe yi

(Saame Maccëe 26.17-30 ; Marka 14.12-26 ; Sanj 13.21-30 ; 1 Korente 11.23-25)

⁷ Filiß feedi mbúurú njeñe ya, bisa na hawuu har fi Paaga ra lahte.

⁸ Yéésú wolte Peer a Sanj won wa tih : « Tíli don waaye reeri Paaga. »

⁹ Wa wonu ri tih : « Fu faha' biti fun waayuun dí tígí dih ? »

¹⁰ Di won wa tih : « Síkiríi ! Don haale gina raa, don ay tee'a' a ow yaal kúd pen muluþ. Lah ñéyí tala níi faam fa nay rii haale ra.

¹¹ Don lah na raa, wëni yíkíi faam fa tih : “Yéeddëhë daa nah fun meel ro lasa nay ñamee bani taalibe yi reeri Paaga ra.”

¹² Hen d'aaaha raa, dí ay ron teeþ lasi gaani paa' sun, bi yugusute níi wocce : yii nay yen sohlee bééþ ín në. Don ay waayee reeri Paaga daaha. »

¹³ Peer a Sanj suute, wa d'eeefute iña bééþ ti dee húmú wona' wa Yéésú rë nen. Daaha, wa waayute reeri Paaga.

14 Laha' wahtaa ra, Yéésú a apootarri goorute na reeru.

15 Di won wa tih : « A d'ee faha' mi biti yen bok reeri Paagi bee ra, balaa wahtaa nay mii mokluu ra lah ! »

16 Mee ron won da ee bitih : mii ñamil reeri Paaga ní iti fi teebuu Nguur ki Koope. »

17 Di beɓpe kaas bééñ tígí daaha, símpé Koope won tih : « Béyí bééñí yeh, d'on wora' wa hanndal kon ; »

18 te mee ron won ra ee : dala'te woteh, mii hanil bééñ ní bín nay ayee Nguur ki Koope ra. »

19 Filoon fi baaha, d'i beɓpe mbúurú, símpé Koope, lecsa'te ri, yedte taalibe yi won wa tih : « Mbúurii bee faan so', af ron tah mi yera' ri. Lah pégí yii beh, nérséhí sè'. »

20 Reeruu wa ní wocce ra, d'i yedte wa kaasi bééñé bal, won tih : « Kaasi bééñí bee daa yii hasa pokalsa' Koope a beewë ñeya'te ri ñif mi so' ra. Wa ay keen ndah d'on. »

21 Yúhí biti bée' nay soo yaaye ra, funi daa boku loon ee.

22 Kaah biti so' mi Koy-bée' mi wadtee húl ti di faha' ri Koope ra nen ; ndaa mas bée' nay soo yaaye ra ! »

23 Tígí daaha, taalibe ya na meelantuu bée' nay page yii baa filib fi wa ra.

Bée' lukki gaan ra

24 Filoon fi baaha, taalibe ya yefuute taasanta'i misikke hanndal ki wa, fahuu yúh bée' wadti habuun biti daa ri lukki gaan waa na ra.

²⁵ Yéésú won wa tih : « Buurri ginna daa na nootu bëewí kayya, kélfë yë saame tii sun fi bëewë.

²⁶ Ndaa don waruy hena' daaha. 'Bëe' lukki gaan don na ra kay, wadti habaa afi bëe' lukki yin da ; bëe' në túuyë' rë wadti habaa afi súrgíi bëewë bééß.

²⁷ Daa lukki gaan hanndal ki bëe' took na ñam ra a súrgëe tíkíí dí loona ra ? Di bee na ñam ra neh a ? Añcañ, mi man súrgë don na nen !

²⁸ Don fi yeh, don mësúy sëe hel na moklu so' bëewë rë.

²⁹ Di yera' so' Baaso' Nguur ka, mi yera' ron ri daaha bal :

³⁰ yen ay bok ñam a han Nguur ki so', te don ay took ñaani Nguur ka, don ílíf talli sabboo a ana yi Israyel. »

*Woni Yéésú bití Peer ay taasa' yúhí
(Saame Maccëe 26.31-35 ; Marka 14.27-31 ;
Sañ 13.36-38)*

³¹ Filoon fi baaha, Yéésú won Peer tih : « Simon, síkírëh sè' ! Seytaane ñanke nda ri mín rën hégyí ti di na níikë' beleß nen.

³² Ndaa mi ñagidte ro nda fu ban soo súugëh. Te fu nimil soo na raa, lah one koy-yaayyu ya'. »

³³ Peer won dí tih : « Yíkëe, tígë nay fuu bekuu kasu ra, may naa beku ; fu hawun húl, may naa hawu. »

³⁴ Yéésú won dí tih : « Mee roo won da ee Peer : fiisiin ki paan, fay taasa' bití fu yúh sè' níi hen waal éeyë. »

Woni Yéésú taalibe yi bití wa koloh affi wa

35 Yéésú antee waa won bééβ tih : « Wola' mi ron, don suute, don kúrúy hélíis, don kúrúy nafa a ñafad ra, don ñakute yin a ? » Wa wonu ri tih : « Fun ñakuy yin. »

36 Di won wa tígí daaha tih : « Iña lofisohte ! Dala'te woteh, bëyí lah hélíis kúrè, bëyí lah nafa kúrè ; te bëyí lahay ganaay wadtee yaay sabidoori lom yínè.

37 Yúhí bití Téerèe won sun fi so' tih : “*Di kídeélúuté bëewí bossa na.*” ☆ Mee ron won da ee bití yíi baa waɗti laha laho, te ri lahte níi wocce.

» 38 Taalibe ya wonu tih : « Yíkèe, jépíl ana ayee ee ! » Yéésú won wa tih : « Wona d'úmpé ! »

Danji Yéésú sun fi danji Èlíiffè

(Saame Maccèe 26.36-46 ; Marka 14.32-42)

39 Yéésú antee koloh saañce danji Èlíiffè ti merees nen, taalibe yi ñeyute tali.

40 Lahuu wa dín fè rë, dī won wa tih : « Dëgí Koope toñeh don ay keene fiirí Seytaane ! »

41 Di helte wa daaha hécèhté yutuud, yekke na danj Koope

42 won tih : « Baap, hém neβa' ro, éccíré gúlii coono fi bee wuloh so' ! Ndaa di mín dīi man bééβ, yee nay lahe ra banan hen yee faha' mi ra, ndaa bee faha' fu ra. »

43 [Tígí daaha, malaaka di malaaka yi Koope céppé hílibí.

44 Keeña d'úmpé ces, dī na baatti danj. Di opa' opoo níi opa'a man ñif nen, na síit feey.]

45 Woca' ri d'ana ra, dī kolohte, nimilte taalibe yi na. Di deef wa s'ufúñú s'ufúñè níi wa na nee'u,

46 dī won wa tih : « Don nee'u yih ? Kēlí dōn dāŋ toñeh dōn ay keene fíirí Seytaane ! »

Hami Yéésú

(Saame Maccëe 26.47-56 ; Marka 14.43-50 ; Saŋ 18.3-11)

47 Yéésú hom wona, lahte dúukēlí bēewí ayute, ñéerúuté a Yudaas fa non taalibe yi sabboo a ana ya ra. Yudaas lebohte Yéésú, na faha' fēení.

48 Yéésú won dī tih : « Yudaas, fu yahti ac yaayi so' mi Koy-bēe' rēe, fay soo fēené fēenē ë ? »

49 Bēewē ñéerúu a Yéésú rē, oluu wa yee na saañ lahe ra, wonu ri tih : « Yíkēe, fun bēb jépíllí fun, fun yejoh wa haa' a ? »

50 Tígí daaha, ow yínē waa na paanŋke súrɡíi seeyohi gaana jépíl, lecce nufi ñamaa fa.

51 Yéésú won wa tih : « Yédďí ! Topaa baaha ! » Di lebpe nuf bēe', nufa wahte.

52 Di na anti won a kēlfē yí seeyoh ya, kēlfē yí wohoh yi Faam fi gaani Koope, a baha ya gina ayu hami ra tih : « Don ayuu yi dēeha a jépíl a i duud' hami so' man mi banndi nen ? »

53 Mi húmú homa' dōn na faraah filib Faam fi gaani Koope, te dōn kaañuy soo ham. Ndaa wahtoon daa lah, elga onuu Seytaane doole sun fi so' ra. »

Taasa'i Peer yúhí Yéésú

(Saame Maccëe 26.57-58, 69-75 ; Marka 14.53-54, 66-72 ; Saŋ 18.12-18, 25-27)

54 Wa habute Yéésú, kúrúté rí faam seeyohi gaana. Peer húmú filoonaa filoon, ñeete talli wa.

55 Lahte bēewí kēďďúté kíi filib faam fa, tookute na yoonnduu. Peer acce, tookke waa na.

⁵⁶ Lahte belii légéyè' faam fa otte Peer niiñi kii kè, yíidté rí níi won tih : « Bèyí bee bal non bëewí. »

⁵⁷ Ndaa Peer taasa'te won tih : « Mi yéeh bëe' na wona' fu ra yaa ow ! »

⁵⁸ Tíkèh yutuud, ow kay otte ri, won tih : « Do bal fu non bëewí. » Peer won ði tih : « Mi noneh na dé' ! »

⁵⁹ Hente kiis, ow kay ayilte, digidte uni won tih : « Lahte íl bal ! Bèyí bee non bëewí ; ndah ði bëy Galile. »

⁶⁰ Ndaa Peer won ði tih : « Mi yéeh yee na won fu ra do ! » Di hom wona, na mín ríi lúsíð ðè paan fiisohte.

⁶¹ Yíkèe yíssèhté Peer na, yeelte ri. Tígí daaha, Peer nérsèhté yee húmú won ði Yíkèe rë bití fiisiin ki paan, ði ay taasa' bití ði yúh rí níi hen waal éeyè.

⁶² Di antee dúh èssín na looy looyi misikke.

Dalaani mogi Yéésú

(Saame Maccèe 26.67-68 ; Marka 14.65)

⁶³⁻⁶⁴ Bëewè nè húmú wuhu Yéésú rë pokute íllè, na labisuu ri, na ñaawlu ri, meelute ri wonu tih : « Fu yonente saa bal ? Wone bëe' lab do ra ! »

⁶⁵ Wa wonute ri i won bos kay caak.

Tëekrí Yéésú këemí yëwúððè

(Saame Maccèe 26.59-66 ; Marka 14.55-64 ; Sañ 18.19-24)

⁶⁶ Yíilè' Koo ra, baha yi yëwúððè, kélfè yí seeyoh ya a yëeddèh yí kootii Mëyíis tee'uute, tëekrúté Yéésú këem,

⁶⁷ meelute ri wonu tih : « Won fun nda daa fu Buura Koo fal ri ra raa. » Di won wa tih : « Mi won don biti daa mi, don ii soo gém,

⁶⁸ te mi meel don, don ii soo tiil.

⁶⁹ Ndaa, kola'te woteh, so' mi Koy-bëe', may took hëbís Koope fa mín béeb rë, mi hom ya'i ñamaa fi. »

⁷⁰ Wa béeb wonu tih : « Kon fu Koy Koope a ? » Di won wa tih : « Don wonute ri, daa mi ! »

⁷¹ Wa wonu tígí daaha tih : « Yen ay pagilee seede yih ? Di dúhídté rí búkí níi wocce ! »

23

Kúrí Yéésú fii Pilaat

(Saame Maccëe 27.1-2, 11-14 ; Marka 15.1-5 ; Saŋ 18.28-38)

¹ Bëewë béeb koluute, kúrúte Yéésú Pilaat gëernëerë në,

² na yabu ri iñyee wonu tih : « Di homa' daaha beke bëy gina nuf, kaddee wa yera' tùm, te ri tík afi Buura Koo fal ri ra. »

³ Pilaat meelte Yéésú won dī tih : « Daa fu buuri yëwúdfë ë ? » Yéésú won dī tih : « Fu wonte ri, daa mi ! »

⁴ Pilaat won kélfë yí seeyoh ya a bëewí kayya hómú në rë béeb tih : « Mi olay yii mín tah ow keen sun fi bëyí beh. »

⁵ Ndaa bëewë baatutee béyíd unni wa sun na wonu tih : « Di ñeya' yëeddë' yí, yahe nuffi bëewë. Di dala' Galile, ñeete Yúdee béeb níi rí lahte dee woteh. »

⁶ Kela' Pilaat unni yaa ra, dī meela'te won tih : « Di bëy Galile woo ? »

⁷ Bëewë wonu ri tih : « Di dék në kay ! » Pilaat yúhté bití Erot daa ílíf Galile fi baaha, te dī fi Erot húmú Yerusalem waalli yaaha, dī yeeltee yeñ bëewë kúf Yéésú dīi na.

⁸ Ola' Erot Yéésú rë, keeña sosse níi sos, ndah ri húmú kelohte ban fi, te ri maañcee faha' oli. Di faha'te rii ot page kimtaan.

⁹ Di meelte ri yin caak, ndaa Yéésú tahay búkí dīi na.

¹⁰ Kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis digirute unni wa na yabu Yéésú yin caak.

¹¹ Erot a soldaarri bal na ñaawlu Yéésú, bekute ri búubí wunte na këekkëlyú rí. Filoon fi baaha, Erot yejaatte ri Pilaat na.

¹² Erot a Pilaat na húmú tēfréntíih kii, ndaa dala'te yiin fin fa wa henute kooy.

Tígí Yéésú húl

(Saame Maccëe 27.15-26 ; Marka 15.6-15 ; Sanj 18.39 níi 19.16)

¹³ Pilaat dëekrëhté kélfë yí seeyoh ya, baha ya a bëy gina,

¹⁴ won wa tih : « Don wonu ti bëe' komu ron so' bee ra yaha' nuffi bëy gina yahoo. Mi meela' ri fiyën, ndaa mi olay yin di iña yabu ron dī ra.

¹⁵ Erot bal daaha, daa tah dī yeñ ri soo na. Bëyí bee pagay yii cal dī hawu húl.

¹⁶ Cëe mi labiroh ri laraw, mi yeris ri. » [

¹⁷ *]

* **23:17 23.17** Bëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa bëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : *Laha* feedi Paak béeb, Pilaat wadtee dúhríd bëy gina ow yiné kasu, yeris ri.

18 Ndaa wa béeb na daañjuu wonu tih : « Hawe ri húl, fu dúhríd fun Barabaas. »

19 Di fi Barabaas húmú non bëewë na haa'uu njíttí gina ra, te ri húmú happe ow húl bal, daa tah ri téyú kasu.

20 Bi faha' Pilaat yeddi Yéésú, di bëyaatte una, woni biti Yéésú pagay yin bos.

21 Ndaa bëewë baatutee daañjoh na wonu tih : « Daaye ri kurwah bal ! Daaye ri kurwah ! »

22 Pilaat bëyaatte una waali éeyë fë won wa tih : « A ri pañ yii bosì bih ? Mi ollay ri yii cal hawaa húl. Cëe mi labiroh ri laraw, mi yeris ri. »

23 Ndaa wa na baatuu daañjoh na wonu tih : « Daaye ri kurwah bal ! Daaye ri kurwah ! » Daañjohi misiga kúrëelëhté Pilaat

24 ní ri tahte pagri wa yee fahuu wa ra.

25 Tígí daaha, Pilaat dúhífté Barabaas fa fahuu wa biti daa yedfun ra, di fa yahi nuffi bëewë a hap ow húl daa húmú tah ri téyú rë, yedfa'te wa Yéésú.

*Kúrí Yéésú tígë nay rii hawuu húl rë
(Saame Maccëe 27.32 ; Marka 15.21)*

26 Na kúru soldaarra Yéésú tígë nay rii hawuu húl rë, wa tee'uute a bëyí dék Siren, hínú Simoñ, deef di kola' meey. Wa habute ri, enute ri kurwaha, ñeyrúte rí filoon Yéésú.

27 Ow caak ñeyute filoon Yéésú. Beleb caak húmú flib fi wa, na fogu ri na hawuu.

28 Yéésú yissëhté waa na, won wa tih : « Don fi belebfi bëy Yerusalem, ngënë lëeyí sè', lëeyí affon a koyyon !

29 Jamanu ay lah, bëewë won tih : “Lahute sos-keñ, belebba mínih pok loo ra, yee mësúy lah koy, yee mësúy kúu rë !”

30 Tígí daaha, bëewë ay nah danja keen sun fi wa, won dúŋŋë súuy wë.✧

31 Kilik hilsid daa míntí henu dfee raa, mas kilik sühíd ! »

32 Soldaarra kúrëelúuté banndi ana bal, yi ay hawu húl a Yéésú.

Daayi Yéésú kurwah

(Saame Maccëe 27.33-44 ; Marka 15.22-32)

33 Lahuu wa tígë në wonuu Këeŋ-af ra, wa daayute Yéésú kurwah. Wa daayaaluute banndi yi ana ya bal : bëyí yínëe paa'te Yéésú ya' ñamaa, yínëe paa'te ri ya' sugu.

34 Yéésú won tígí daaha tih : « Baap, baale wa, ndée wa yíih yee na pagu wa bee ra. » Soldaarra púlúfúté búubbí Yéésú, woruute wa hanndal ki wa.

35 Bëewë cagute na olsuu. Kélfë yí yëwúdfë na ñaawlu Yéésú wonu tih : « Di sëmlëey i ow kay woo ? Di sëmlëe afi bal hena biti daa ri Buura Koo fal ri ra kaah ! »

36 Soldaarra na ñaawlu ri bal. Wa beyute bineegar, lebuute ri na fahuu hënní,

37 wonu ri tih : « Hena biti daa fu buuri yëwúdfë rëe, sëmlëe afu ! »

38 Wa bíníyuté unni yee yeedda' ki afa sun : « Bëyí bee daa buuri yëwúdfë. »

39 Banndii yínëe hom sun fi kurwahi, na sol Yéésú won dí tih : « Fu won neh daa fu Buura

Koo fal ri ra a ? Sëmlée afu, fu sëmlë' fun na bal ! »

⁴⁰ Ndaa banndii yínëe na won afa tih : « Do fu kaañce Koope dé' ! Doni bëyí bee daa boku daan ee.

⁴¹ Bi yen wadte : yen yínlú iña pagu yen dfa kat ! Ndaa dī fi bee pagay yin bos. »

⁴² Di antee won tih : « Yéésú, lah hele nuf soo na biti fu took Nguur ku. »

⁴³ Yéésú won dī tih : « Mee roo won kaaf ka ra ee : woteh fee Koo beh, fay home soo na Aljana. »

Húli Yéésú

(Saame Maccëe 27.45-56 ; Marka 15.33-41 ; Saṅ 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Laha' na' leelu af ra, gina béeb ñúussé túd níi mitte wahtu éeyë. Rídií bídí Faam fi gaani Koope dap tígí selaa níi sela ra, d'adte dala'te sun níi feey, bísëlsë'té ana.

⁴⁶ Yéésú daasse foṅ tígí daaha won tih : « Baap, mi tíkké coonaa fi so' ya'u. » Wona' ri unni yaa níi wocce ra, dī yedfohte lússé.

⁴⁷ Ola' kélfíi soldaara yee lah ra, dī kañce Koope won tih : « Bëyí bee bëyí júbpé kaah ! »

⁴⁸ Oluu bëewë maasuu ra yee lah ra, wa tíkuté ya' yi wa affi wa na looyu na nimilu faam.

⁴⁹ Kooyyi Yéésú béeb cagu hanndal na olsuu yee lah ra. Belebba húmú ñéerúu a Yéésú dala'te Galile ra húmú filib fi wa.

Haji Yéésú

(Saame Maccëe 27.57-61 ; Marka 15.42-47 ; Saṅ 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Lahte bëyí dék Arimate di Yúdée, hínú Suseef, dī non ßaha yi bëy këemí gaani yëwúdfë. Di bëyí baahte te júßpé, te ri na húmú sehaaloh ayi Nguur ki Koope. Húlë tíkú ßaha ya Yéésú rë, dī ñéerëey në.

⁵² Di payte Pilaat na meelte ri búudé fí Yéésú.

⁵³ Tahra' ri Pilaat ra, dī nuulidte búudé fë kurwaha, líiwte rí perkal, kúdté rí ðappe ri kolom ki yotu loo la', bi yéñké biti búudé hëçdfúy në.

⁵⁴ Wahtu ya tas balaa bisa na hílsúu yëwúdfë rë lah caaklilay.

⁵⁵ Belebba na húmú ñéerúu a Yéésú dala'te Galile ra, ñeyute tal Suseef, wa olsuute nuña, olute ðee fëndúu búudé fí Yéésú rë.

⁵⁶ Wa nimilute faam, waayute i yin heeñlaa a laakkoloñ, yugusii búudé fë. Laha' bisi hílsëe rë, wa hílsúuté ti di túuyúu rí nen.

24

Kolohi Yéésú búudé

(Saame Maccëe 28.1-10 ; Marka 16.1-8 ; Sañ 20.1-10)

¹ Dímëesë, belebba koluute miir-miirin, kúrëelúuté iñi heeñlaa ya húmú waayu wa ra, suute tígë hacuu Yéésú rë.

² Lahuu wa ra, wa olute biti la'a húmú kúnúu búk luuya ra píníñuté hatin.

³ Wa haalute, wa ðeefuy na búudé fí Yéésú-Yíkëe,

⁴ affi wa kúnëhté. Ow ana yi ßekuu búußdí na tak feeñiyuute wa tígí daaha.

⁵ Belebba títúté, líhúté púkkí wë feey. Bëewë wonu wa tígí daaha tih : « Bëyí ee pes dfa saamu dí filiḅ bëewë húlú rë ?

⁶ Yéésú ínih nè, dī këllúté búudé. Nérsíi yee hómú won dī ron homa' ri Galile ra bití

⁷ dī fi Koy-bëe' wadtee yaayu bakaaroh ya, dī daayu kurwah, waali éeyë fë filoon fi húlí dī koloh búudé. »

⁸ Tígí daaha, wa nérsúuté unna hómú won Yéésú rë.

⁹ Belebba koluute luuya daaha suute, bíllúté iñyaaha béeb apootarri sabboo a yínë yë a bëewí kayya na hómú ñéerúu a Yéésú rë béeb.

¹⁰ Belebba yaa hómú Mari fi bëy Makdala, Saan, Mari yaafi Saak a i beleb kay. Bíllúu wë apootarra ra,

¹¹ wa habuu bití belebba yíh iña na wonu wa ra, tahte wa gémúy wë.

¹² Filiḅ fi baaha, Peer nampee múkë luuyin. Laha' ri yérëntéhté rë, dī deef na boyya kut. Di nimilte faam éempé níi éem di yee lah ra.

*Feeñiyohi Yéésú taalibe ana di waali Emayus
(Saame Marka 16.12-13)*

¹³ Yiin fi baaha, lahte taalibe ana yi na suu gina na wonuu Emayus ra, bi hécëhté a Yerusalem yii mitte tíl wahtu ana,

¹⁴ na gonlu sun fi iña lah ra béeb.

¹⁵ Wa homu gonla unni wa na béyrëh sun, Yéésú dabpe wa waala ñéerë'té a wa.

¹⁶ Wa olute ri, ndaa lahte yii úmpé wë níi wa yúhsúuy rí.

¹⁷ Di won wa tih : « Don gonlu yi waala ? » Wa yípútée cañ, kanammi wa sáfúñcé níi sáfúñ.

18 Ow di waa na hínú Kelewofaas won dī tih : « Doni afu kut di Yerusalem daa yíih yee lah waalli yee ra maan ? »

19 Yéésú won wa tih : « Baaha yi daaha ? » Wa tahute wonu tih : « Fu kelaay yee kat Yéésú fí bēy Nasaret ra a ? Di hómú yonentii lahte sañ-sañ di pagad a wonad fii Koope a fii bēewē bēeb.

20 Kélfē yí seeyoh yi yen a njíittí yen kúrúté rí faam buur, dī aattiyuute húl, daayute kurwah.

21 Fun lahute yaakaar biti koon daa ri nay sēmlée Israyel ; ndaa see' ! Di filiḅ fi baaha, iñyaaha lahte hente waal éeyē woteh te ow olay yin.

22 Añcaḅ, i beleḅ di fun na éemílúté fun. Wa payu luuyin miir-miira oroh,

23 wa oluy búudé fí Yéésú, wa ayute bíllúté fun biti i malaaka feeñiyuute wa, wonute wa biti dī ee pes ḁa.

24 Filoon fe, i ow di fun na payute, olute biti iña wonu beleḅba ra bēeb lahte. Di fi Yéésú nék, wa oluy ri ! »

25 Yéésú won taalibe yi ana ya tígí daaha tih : « Lúh-nuffi yeh ! Don gémúy iña wonu yonente ya ra gémē doom a ?

26 Buura Koo fal ri ra wadtee ñee coono fi bah, anti haal ndami. »

27 Di na an waa poysiid' iña bíníyú sun fi ra bēeb, dala'te kootii Mēyíis, ñeete téeré yē bíníyú yonente ya ra bēeb.

28 Tíluú wē ní wa lebuute gina na suu wa ra, Yéésú na bēnbēndēh baret,

29 ndaa wa caguute ri wonu tih : « Fu saañ dih ? Tase fun na deh ! Na'a yēellēhté te Koo ee saañ

elke ra. » Tígí daaha dī ñéerè'té a wa, wa suute faam.

³⁰ Wa tooku reer, Yéésú ðeðpe mbúurú símpé Koope, lecsa'te ri yedte wa.

³¹ Affi wa kúnsèhté tígí daaha, wa yúhsúuté rí. Ndaa ri hente mes, wa olluy rí.

³² Wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yii baa daa tah keeñni yen sos níi sos na won dī a yen waala, na poysiid yen iña bíníyú Téerée rē ! »

³³ Wa yípútée koloh, nimilute Yerusalem. Lahuu wa ra, wa deefute apootarri sabboo a yínè yè a ðeewè nè ñéerúu a wa ra tee'uute.

³⁴ Wa wonu taalibe yi ana ya tih : « Yíkée kèllúte búudé kaah ! Dī feeñiyohte Simon. »

³⁵ Wa fi ana yi yaa ðal bíllúte wè yee lah waala ra a ðee yúhsúu wè rí na lecsa' ri mbúurée rē.

Feeñiyohi Yéésú taalibe ya

(Saame Maccée 28.16-20 ; Marka 16.14-20 ; Saŋ 20.19-23 ; Tíledí apootarra 1.6-11)

³⁶ Taalibe yi ana ya homu wona, Yéésú hente jalañ fíi wè ðeéð, won wa tih : « Cèlíirí yaawe ! Hémíi jaamma ! »

³⁷ Ndaa wa tíitú tíitè níi affi wa kúnèhté ; wa habuu biti koon yaa yébitèh.

³⁸ Yéésú won wa tih : « Don tíitú yih ? Haala' yi níi ðon na lahu nuf ana ? »

³⁹ Èlsíi ya' yi so' a kotti so' : yaa so' kay ! Lébí faan so' ðon olsoh ! Yébitèh na lah bo' faan ti so' nen a ? »

⁴⁰ Wona' ri wa iñyaa ra, dī teeðpe wa ya' yi a kotti.

41 Sosi keeña a éemë homuu wa ra, tahte wa mínih ríi gém doom. Tígí daaha, dí meelte wa won tih : « Don lahute yíi ñamun dee a ? »

42 Wa yerute ri koy jén hótú.

43 Di beɓpe jénë ñampe ri fíi wë.

44 Di antee waa won tih : « Húmú homa' mi leeloon ra, mi wonte ron unni yeh : “Iña wonu sun fi so' filiɓ kootii Mëyiis a tééré yí yonente ya a Téerii kaña ya ra béeb wadtee lah.” »

45 Tígí daaha, Yéésú paŋke níi affi wa kúnsëhté, wa yúhúté yee won Téerëe rë.

46 Di won wa tih : « Bíníyúté biti so' mi Buura Koo fal ri ra, mi wadtee mok níi mok, te waali éeyë fë filoon fi húlí sè', may koloh búudé.

47 Te dala'te Yerusalem, heetta ëldúnë béeb warutee waariyu di tii so', wa lof pesad Koope baal wa bakaadfi wa.

48 Don daa seede yi so'.

49 Te so' mi beh, may cépíɗ sun fon Ruuh-Pesen fa húmú gap don Baaso' ra. Don nék, ngënë kélíi Yerusalem dee níi doolaa nay kolee sun ra cép don na. »

50 Filoon fi baaha, Yéésú kúdté wë waal Betani, béyídté ya' yi na barkel wa.

51 Di hom barkeli wa na taka' a wa, Koo béyídté rí kúdté rí hëbísí sun.

52 Wa fi taalibe ya jaamiyuute ri anutee nimil Yerusalem, keeññi wa sosse níi sos.

53 Faraah wa homuu filiɓ Faam fi gaani Koope wa símé rí.

Séréel Ndút: Unni Koope

Ndut: Séréel Ndút: Unni Koope (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ndut)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source
files dated 16 May 2025

a3a1238b-9393-5875-a4c5-1d3f38537bfe